

S Æ D U R

1917 1937

NR 16-18

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 16-18 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
<i>Kindralmajor A. Tõnisson</i> : Eesti sõjaväe sünnipäevaks	396	<i>Général de brigade A. Tõnisson</i> : Le jour de fête de l'armée estonienne	396
<i>Kindralmajor A. Tõnisson</i> : Tervitus 1. Jalaväerügemendile	398	<i>Général de brigade A. Tõnisson</i> : Congratulations au I-er R. I.	398
<i>Jaan Lust, Narva linnapea</i> : 1. Jalaväerügemendi 20. aastapäevaks	400	<i>J. Lust</i> : A propos du 20-me anniversaire du I-er R. I.	400
<i>Kolonelleitnant O. Kurvits</i> : Kui Haapsalus taheti asutada Sõjarevolutsioonilist Komiteed	402	<i>Lieut.-colonel O. Kurvits</i> : Intention de créer à Haapsalu un comité révolutionnaire de guerre	402
<i>Kindralmajor O. Heinze</i> : Mälestustest 1. polgu tegevusest Vabadussõjas	404	<i>Général de brigade O. Heinze</i> : Souvenirs de l'activité du I-er R. I. dans la Guerre d'Indépendance	404
<i>Major J. Purga</i> : Isiklikke mälestusi 1. Jalaväepolgu 11. Viru roodu lahingutegevusest	408	<i>Commandant J. Purga</i> : Souvenirs personnels de l'activité de la 11-me comp. du I-er R. I.	408
<i>Leitnant A. Ehapalu</i> : Väska küla lahingud 16. ja 17. dets. 1919. a.	414	<i>Lieut. A. Ehapalu</i> : Les combats près du village Väska le 16 et 17 décembre 1919	414
<i>Major O. Sepp</i> : Lühike ülevaade 1. Jalaväerügemendi elust ja tegevusest rahuajal kuni käesoleva ajani	424	<i>Commandant O. Sepp</i> : Bref aperçu sur l'activité et la vie du I-er R. I. en temps de paix	424
<i>V.-allohv. J. Paeväli</i> : 1. Jalaväerügemendi üleajateenijatekogu elust ja tegevusest	437	<i>Sergent-chef J. Paeväli</i> : Vie et activité du cercle des sous-officiers du 1-er R. I.	437
<i>Reservmajor K. Maasik</i> : 1. Jalaväerügemendi ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni elust ja tegevusest	439	<i>Commandant de rés. K. Maasik</i> : Vie et activité de la section des officiers de réserve du I-er R. I.	439
<i>Kapten K. Tuvikene</i> : Mälestusi 1. Jalaväerügemendist	442	<i>Capitaine K. Tuvikene</i> : Souvenirs du I-er R. I.	442
<i>Reservkapten F. Kaba</i> : Riigiküla ja Krivasoo (Kriüša) Vabadussõja mälestusmärkide püstitamisest	443	<i>Capitaine de rés. F. Kaba</i> : Les monuments de la Guerre d'Indépendance à Riigiküla et à Krivasoo	443
<i>P. P.</i> : Veste ühest talvemanöövrast	444	<i>P. P.</i> : Causerie sur une manoeuvre en hiver	444
<i>Kolonel J. Siir</i> : Maailmameistri-laskevõistlused Helsingis 1937. a.	451	<i>Colonel J. Siir</i> : Concours international de tir à Helsinki 1937.	451
<i>Kapten V. Ugandi</i> : Pappmaastik või reljeefkaart	453	<i>Capitaine V. Ugandi</i> : Terrain en carton ou carte en relief	453
<i>L. A.</i> : Reserväe allohvitseride täiendusõpused Prantsuse sõjaväes	455	<i>L. A.</i> : Exercices de perfectionnement des sous-officiers de réserve en France	455
<i>Leitnant A. Sivard</i> : Uudiseid sõjaväe tehnikas	459	<i>Lieut. A. Sivard</i> : Innovations techniques militaires	459
Ametlik osa	462	Partie officielle	462
Sport	462	Sports	462
Valimisi	462	Elections	462
Perekondlikke teateid. Male	463	Informations familiales. Echecs	463

Vastutav toimetaja major A. LUTS.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja major J. MADISE.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.
Telefon — Kaitseväe 163.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

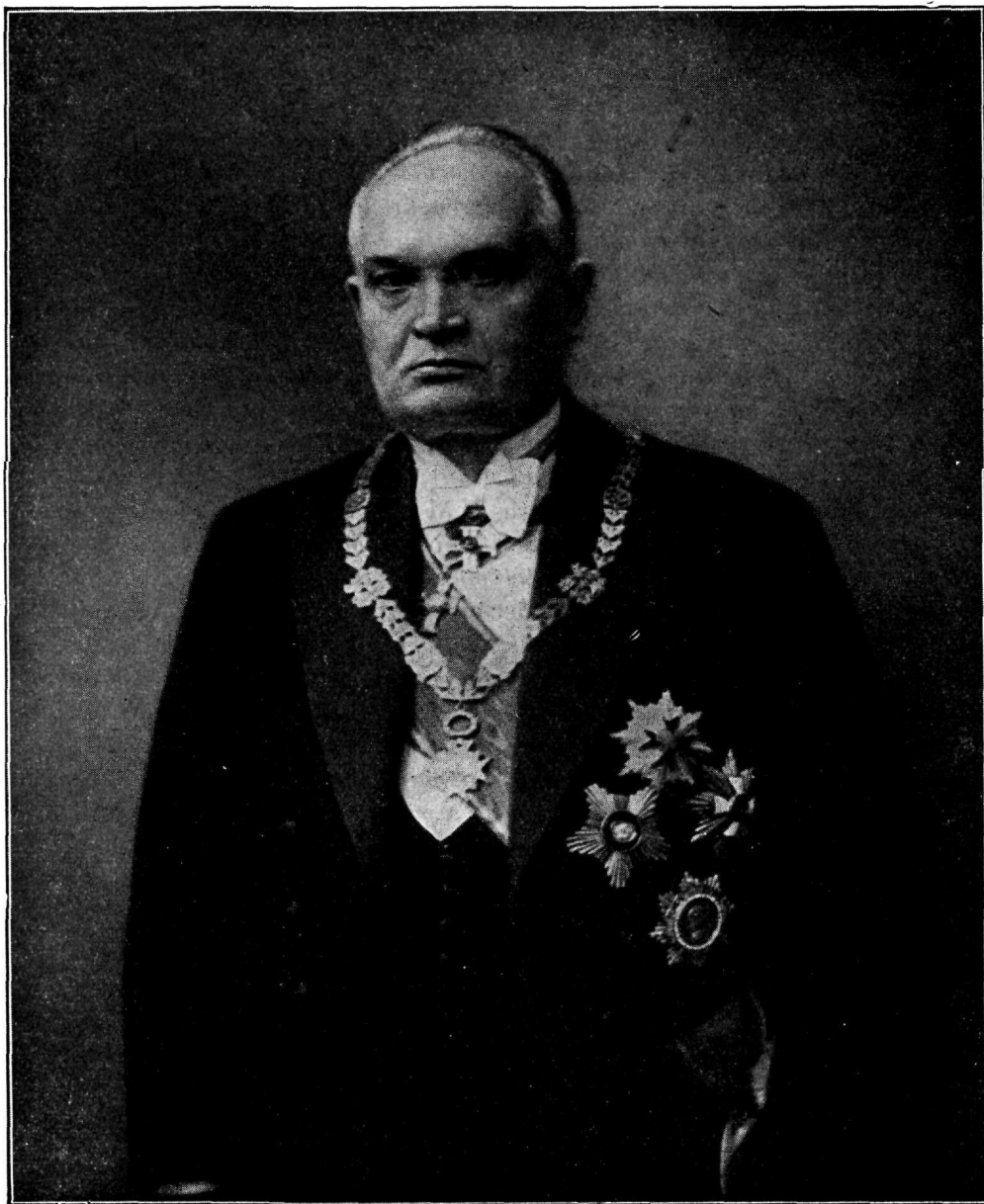
Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 16—18 • 23. 04. 1937

Riigivanem K. Päts

Eesti sõjaväelaste Büroo ja Eesti sõjaväelaste Keskbüroo liige, Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee esimees ja 1. Eesti Polgu aktiivne toetaja 20 aasta eest.

KAHEKÜMNE AASTA EEST pandi nurgakivi meie sõjaväele.

1. Jalaväerügement 20-aastane.

25. aprillil 1917. a. registreeriti esimesed eesti ohvitserid ja sõdurid Tallinna merekindluse staabis eesti rahvusväeosade loomiseks. Neist väheseist registreerituist esimesel päeval kujunes aga kolme nädala kestel 3000-meheline sõjaväeosa — 1. Eesti Polk. 25. aprill 1917 on seega meie vanima väeosa — 1. Jalaväerügemendi — sünnipäevaks ja eesti rahvusliku sõjalise jõu ellukutsumise päevaks.

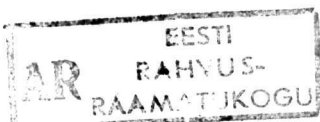
1. Eesti Polgu esimesed iseolemise kuud polnud kaugeltki kerged: kohapealsete võimude hoolimatus ja usaldamatus valmistas tõsiseid raskusi polgu rõivastamise ning toitlustamise küsimuste lahendamisel; lisaks veel revolutsiooniline vabadus, milles sõjaväeline kord tunnustati kontrrevolutsiooniks. Polk võitis kõik raskused ei millegi muuga kui oma eesti tasakaalukuse ja järjekindlusega. 6 tundi päevas õppusi, sõjaväeline kord ja esinemine võitsid vene sõjaväe juhatuse südame. Selle tagajärjel alates augustikuust muutus 1. Eesti Polk Vene Põhjarinde juhatuse lemmikuks, kellele ei keeldunud milleski.

1. Eesti Polgu edaspidine tegevus oli meie maa ja rahva huvide kaitsemine. Kuigi polku taheti Vene väejuhatuse poolt septembrikuus saata vaenuväljadele kaugemale kodumaast, siiski suudeti seda ära hoida tänu Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee esimehe K. Päts'i teeneile. 1917/1918. a. teostades Eestimaa läänerranniku kaitset asukohaga Haapsalus, suudab polk paljugi vägivalda ära hoida ja tõkestada enamlusel end maksmata panna Haapsalus. Polgu edukale tegevusele tõmbas aga kriipsu Saksa okupatsioon veebruarist kuni novembrini 1918, mille kestel polk tuli taliali saata.

Vabadussõjas tuli alata 1. Jalaväerügemendi formeerimist ei millestki. Kuid vaatamata raskusile suudab rügement välja saata allüksusi alates 08. 12. 18. võitlusesse läheneva vaenlase vastu. Vabadussõjas on rügement kaasa teinud kangelaslikud ja kuulsusrikkad võitlused nii punase laviini tõkestamiseks kui ka Balti hertsogiriigi ideekandjate purustamiseks.

Rahuaegset tööd algas rügement seal, kus ta lõpetas Vabadussõja. Narva jõe kaldal areneb rügemendi elu ja tegevus. Päevast päeva ja aastast aastasse kestavad pingutused, et valmistada ette noormehi nii nooremate juhtide kui ka reavõitlejate ülesannete täitmiseks, puhuks, kui seda vajab meie kodu julgeolek.

1. Jalaväerügemendi 20. sünnipäeval soovib „Sõdur“ rügemendile ja tema lugupeetud juhile õnne ning edu kodukaitse korrastamistöös.

*Kindralleitnant J. Laidoner,
Sõjavägede Ülemjuhataja,
Eesti rahvusdiviisi ülem 1917.—1918. a. Ülemjuhataja Vabadussõjas.*

1. Eesti Polk võrsudes revolutsiooni võitlusist 25. aprillil 1917. aastal omandas algusest peale tugeva organismi ja terve vaimu. Vabadussõda karastas polgu tugevaks ja paindumatuks, ümbritsedes teda kuulsuse oreooliga.

Polgu tugev organism, terve vaim ja kuulsuse oreool olgu rõõmuks 1. Jalarügemendile tänasel tähtpäeval ning tuleviku suunanäitajaks vastutusriikas riigikaitsealises töös.

P. Lill

Kindralmajor,
Sõjaminister.

Eesti sõjaväe sünnipäevaks.

Eesti rahva uuema ajaloo üheks suure tähtsusega sündmuseks on Sõjaministri käskukiri 21. 11. 1918, millega meie riigikaitse ellu kutsuti. Selle aktiga kästi formeerida diviisi staap ja juhatus, kuus jalarügementi, üks suurtükirügement, üks ratsarügement ja vajalikke tehnilisi osi. Selle korraldusega algas relvastatud kaitsejõu loomine meeste poolt, kes oma tähtsates ülesannetes olid vilunud, keda kodumaal juba tunti ja keda kandis usaldus.

Ja kui kuus päeva hiljem Ajutisel Valitsusel tuli otsustada, kuidas suhtuda idarajale kogunevate punaste sõjajõudude tegevusse nende tungi korral Eesti pinnale, võidi julgelt uuele suure tähtsusega ajaloolisele otsusele asuda: relvadega vastu igauhele, kes väevõimuga asub Eesti pinnale! Ilma loomi-

sel oleva oma kaitsejõuta vististi poleks järgnenud sõjategevuse algamise otsust, vaid meie oleks paratamata jäänud idast voolava punase voo tallermaaks ja söödaks. Ilma oma relvastatud kaitsejõuta poleks mõeldav olnud legendaarne Vabadussõda, võidurikas Tartu rahu ja vabadus ning iseseisvus, mida ligidale kaks aastakümnet kasutame.

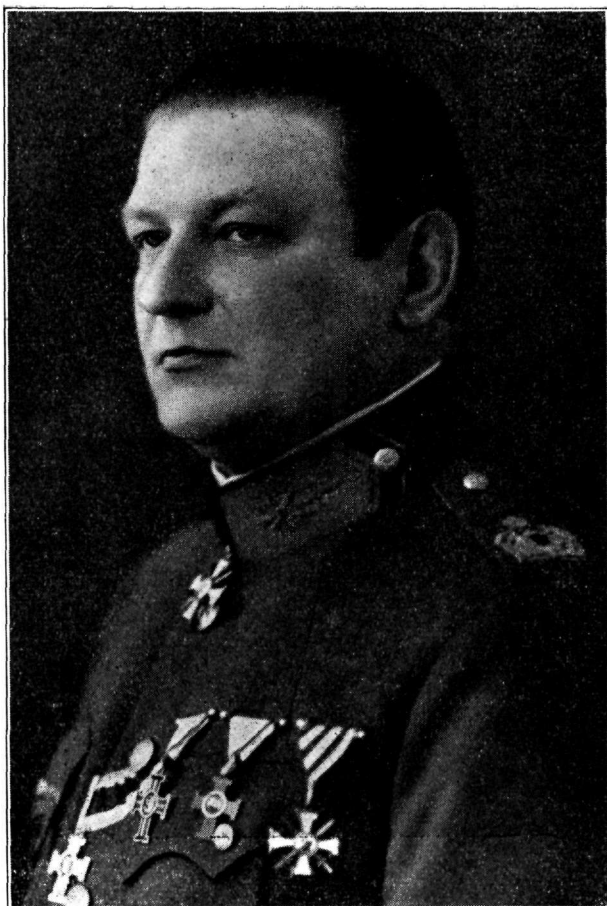
Relvastatud kaitsejõu loomise võimalus hilissügisel 1918 polnud mingiks imeasjaks, vaid see võimalus oli terve aasta kestnud suure rahvusliku aktsiooni — rahvusdiviisiloomise viil.

Rahvusväeosade loomine 20 aasta eest oli hoopis ulatuslikuma tähtsusega, kui seda harilikult ette kujutatakse. Tänu sellele aktsioonile koondasime kõik oma töö- ja võitlusvõimelised mehed, kes Maailmasõja väl-

1. Jalaväerügemendile 20. aastapäeval
soovin õnne ja edu.

*Kindralmajor,
Sõjavägede Staabi ülem.*

tel olid vene väkke mobiliseeritud ja mööda seda suurt riiki laiali paisatud, kodumaale tagasi. Sääraste meeste koguarv tõusis sajatuhandeni. Ilma rahvusväeosade formeerimiseta oleks neist osa omal algatusel tagasi tulnud, suur osa oleks aga Venemaale jäänud ja seal kodusõjas hävinenud.

Rahvusväeosade loomine tõstis rahvusliku iseteadvust, süvendas usku oma võimesse ja aitas omalt poolt kaasa selle õhkkonna ja pinna tekkimiseks, mis viis meid iseseisvuse väljakuulutamiseni.

Rahvusväeosade loomine oli ohvitseridele heaks kooliks organiseerimistöös, selgitas nende võimeid, andis võimaluse neile üksteist tundma ja rahva juhtivatele tegelastele neid hindama õppida.

Kõik need asjaolud olid kaaluva tähtsusega hilissügisel 1918, kui tuli luua relvastatud jõudu juba Eesti riigile.

Ilma rahvusväeosade loomiseta on raske uskuda ka iseseisvuse väljakuulutamise võimalust. Ja kõike muud, mis sellele järgnes.

Rahvusväeosade loomise mõte oli õige mõte. See mõte tuli parajal ajal. Selle mõtte varajasemal teostamisel oleks rahvuspolgud vististi palju oma verd valama pidanud ja sattunud teele, mis sai osaks Läti küttidele ja viis neid vene enamluse teenistusse.

Nüüd, millal rahvusväeosade asutamisele asumisest 20 aastat möödumas, on küllalt põhjust seda ajaloolist aktsiooni väarika lugupidamisega meelde tuletada.

*A. Tõnisson,
Kindralmajor.*

*Kindralmajor A. Tõnisson,
Tartu linnapea,*

1. Eesti Polgu formeeri ja esimene ülem, Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee liige, Eesti Diviisi brigadi ülem, 1. Diviisi ülem ja Viru väerinde juhataja Vabadussõjas.

Tervitus 1. Jalaväerügemendile.

Julgelt edasi võidurada!

Ohvitser, allohvitser ja sõdureid, kes 20 aasta eest esimesel võimalusel Sarmaatia lagendikkude tolmu oma jalgadelt raputasid ja kodumaale koondusid, et pärast pikki sajandeid kestnud vaheaega jälle oma malevat luua, kandis leegitsev isamaarmastus ja püha tahe elada ja töötada vahetult oma rahva kasuks ja vajaduse korral surra oma isamaa eest.

„Leidsin Eesti polgu hiilgavas seisukorras,“ telegrafeeris Vene ülemjuhatajale 30. juulil 1917. a. kindralleitnant Josefowic, kes Vene põhja rinde juhataja korraldusel esimesena revideerinud 1. Eesti rahvuspolku.

Kaks kuud hiljem revideeris polku tema lõpliku valmistaamise puhul vene kindral Martõnov. Paljastas pea, lõi risti ette ja va-

las pisaraid imestusest ja vaimustusest polgus valitseva hea korra üle.

Riia rindel, kus polk lühikest aega vene sõjavõimude üldjuhi isiklikus korralduses asus, võtab sealse 12. armee komandör kindral Parski polgu vastu ennenägemata südamlikkuse ja sõbralikkusega.

1. Eesti polgu asupaik — Haapsalu ja selle ümbrus oli ainsaks kohaks, kus Vene maailmariigi kommunistlik võim selle Eesti polgu vastuseismise tõttu ei suutnud ennast maksmata panna.

1. Eesti polk oli see, kes juba 8. novembril 1917. a. esimesena avalikult Eesti iseseisvust nõudis.

Polgu ohvitserkond, imestamisväärset patriootiline ja üksmeelne, oli rikkalikult varuks, kust leiti juhtivaid inimesi noore-

Kindralmajor E. Põdder †,

*1. Eesti Polgu teine ülem, 1. Eesti Polgu
uuestiformeerija ja ülem Vabadussõja algul
21. 09. 18 — 18. 12. 18.*

mate rahvuspolkude loomisel ja iseseisva Eesti kaitsejõudude korraldamisel hilissügisel 1918. Kõik soomusrongide ülemad Vabadussõjas ja kolm diviisiülemat kuulusid 1. polgu ohvitseride perre.

1. Jalaväerügement, kui 1. Rahvuspolgu vahetu järglane, on sõjas ja rahu oma eelkäija kõrgusele jäänud. Pealinna sisemise julgeoleku kindlustamine Vabadussõja raskeil algpäevadel, tolle aja eriti tähtsaid ülesandeid, oli 1. Jalaväerügemendi kanda. Selle rügemendi ilmumisega lahingurindele 02. 01. 19. algab pööre sõjaõnnes: algab võidurikas pealetung ja Eesti pinna kiire vabas-

tamine. Narva jõe ja Luuga kaldad, Riia värravad ja Väina vood võivad jutustada ime-lugusid 1. Jalaväerügemendi kanglastegudest.

Rügemendi sammumine esirinnas laskeasjanduse ja spordi alal, tema kõrge tase väljaõppes, majanduses, sisekorras ja isamaalikus meeolus hoiab eeskuju- ja võidulippu ka tänapäeval väarikal kõrgusel.

Kakskümmend eluaastat püsinud ideaalid ja edu kandku Eesti kaitsejõudude nurkakivi, 1. Eesti Polku — 1. Jalaväerügemendi, tulevikuski vastu uutele võitudele — auks isamaale, rõõmuks rahvale!...

Tartus 21. 2. 27.

*E. Põdder kindralmajor,
1. Eesti polgu esimene ülem.*

Kindralmajor O. Heinze,
1. Jalaväerügemendi ülem Vabadussõjas
26. 12. 18 — 21. 10. 19.

Esimene polk on oma rasked ülesanded Vabadussõjas edukalt täitnud tänu temas valitsenud eeskujulikule vaimule, üksmeelele, seltsimehelikkusele ja isamaa-armastusele. Tema pole kunagi küsinud palju vaenlasi on, vaid kus nad asuvad.

Need omadused viisid ta võidust võiduni ja ma soovin rügemendile tema 20. aastapäevaks, et ta edaspidigi jääks truuks nendele õilsatele traditsioonidele ning samas vaimus oma kohuseid täita suudaks, kui kord jälle peaks isamaa kutsuma.

Aprill 1937a.

O. Heinze
Kindral-major.

1. Jalaväerügemendi 20. aastapäevaks.

Käesoleva aasta 25. aprillil pühitseb 1. Jalaväerügement, meie vanemaid ja teenerikkamaid väeosi, 1. Eesti Polgu järeltulija, oma 20. aastapäeva. See tähtpäev ei ole tähtis ainult sellele rügemendile, vaid kogu Eesti rahvale, sest 1. Jalaväerügemendi loomisega 25. aprillil 1917. aastal pandi reaalne alus Eesti vabaduse ja iseseisvuse püüetele.

Meie rahvas kõvenes usk oma jõusse, tõusis rahvustunne ja kasvas isamaaarmastus, lühidalt — kujunes see vaimline jõud, mis andis Eesti rahvale julguse kuulutada end 24. veebruaril 1918. aastal iseseisvaks vabaks rahvaks, et võtta enese kätte oma saatuse juhtimine ja olla jälle peremees oma isaide maal. Hiljem kui Eesti uuestisündi-

Kindralmajor A. Pulk,

1. Jalaväerügemendi ülem 22. 10. 19 — 01. 04. 34

Praegu 1. Diviisi ülem.

nud vabadus ja iseseisvus sattus hädaohtu ja Eesti rahval tuli relvadega välja astuda oma vabaduse ja iseseisvuse kaitseks ja läbi teha raske vabadusvõitlus mitu korda tugevama ja hästi relvastatud vaenlase vastu, oli 1. Rügement üks sangarlikumaid väeosi Eesti vabaduse ja iseseisvuse kaitsmisel. Eesti rahvas, eriti Narva linn, ei unusta 1. Rügemendi teeneid, tema ohvrimeelsust, ennastsalgavust ja meelekindlust kõigis Eesti Vabadussõja võitluses, eriti Narva kaitselahingutes Narva rindel. Oma austuse ja tänumeele täheks püstitas Narva seltskond 1. Rügemendile väarikad mälestusmärgid Riigi- ja Kriiuša küladesse, kohtadel, kus 1. Rügement võitles verisemaid võitlusi ja saavutas hiilgavamaid võite Eesti Vabadussõjas. Oleks ülearune ära märkida, et neil lahinguil oli määratu suur, kui mitte otsustav tähtsus, Eesti Vabadussõja käigu ja Narva

linna vabaduse kaitse kohta. Ja kui nüüd Eesti rahvas võib rahus teha oma igapäevast tööd oma vabal kodumaal ja takistamatult maitsta oma töö vilja, siis võlgneb ta selle eest suurimat tänu meie tublile ohvrimeelsele sõjaväele, kes rohkete elu- ja vereohvritega lunastas Eestile vabaduse ja riikliku iseseisvuse.

Narva linnaomavalitsuse nimel õnnitlen 1. Jalaväerügementi ta 20. aastapäeva puhul ja soovin, et see kangelaslik vaim ja isamaa-armastus, mis kandis teda Vabadussõjas ja tiivustas tunnustatud kangelastegudele, kannaks rügementi ka nüüd ja tulevikus, kindlustades meie riigile kindlat rahu ja edurikast tulevikku. Selleks 1. Jalaväerügemendi ülemale kol. Koern'ile, ohvitserkonnale ja kogu rügemendile palju õnne ja jõudu.

*Jaan Lust,
Narva linnapea.*

Kolonel L. Jakobsen,

*1. Jalaväerügemendi ülem 01. 04. 34 — 15. 06. 36.
Praegu sõjaväe esindaja Saksamaal ja Ungaris.*

Sügavaima rahuldustundega võib 1. Jal. Rügement tagasi vaadata möödunud 20 aastale. — Vabadussõjas on rügement oma ülima kohuse riigi ja rahva vastu truult täitnud ja ka rahuaegses töös alati oma ülesannete kõrgusel seisnud. Soovin, et rügemendis püsima jääks armastus ja huvi töö vastu, kõrgelt väljaarenenud kohusetunne ja lugupidamine oma heroilisema ajajärgu — Vabadussõja vastu. Hoidke aus ja kõrgel oma suurimat vara — rügemendi väärtuslikke traditsioone; olen kindel, nende abil suudate kasvatada tublisid, kohusetruid ja ohvrimeelseid kodanikke.

*L. Jakobsen, Kolonel K. S. dipl.
22. 03. 1937 a. Berliinis,*

Kui Haapsalus taheti asutada sõjarevolutsioonilist komiteed.

Kol.-ltn. O. Kurvits.

Kohe pärast veebruarirevolutsiooni 1917. aastal hakati Venes asutama igasuguseid nõukogusid ja komiteesid, kes järk-järgult kiskusid Vene Ajutiselt Valitsuselt ja tema asutustelt võimu enda kätte. Lõplikult sün-

dis see sama aasta oktoobris nn. enamlike või oktoobrirevolutsiooni tulemusena. Meie kodumaa käis Venemaa osana paratamatult sama rada, kusjuures igasorti komiteesid ja nõukogusid oli eriti rohkesti; neid tekkis

justkui seeni pärast kosutavat vihma. Seda asjaolu soodustas suuresti Talinna merekindluse rohkearvuline garnison.

Oktoobrikuust pääsesid meil võimule enamlased. Eesti Maapäev sunniti väevõimuga laiali minema 15./28. novembril. Ainumaks kohaks, kus enamlus ei suutnud oma kanda kinnitada, jäi Haapsalu, 1. Eesti Polgu asupaik.

Nimetatud polk sattus enamlastega teravasse vastollu juba kevadel, polgu algpäevadel Tallinnas. Polgus valitses rahvuslik vaim ja seal ei suudetud unustada, et enamlaste pealekäimisel polk oli sunnitud lahkuma Tallinnast Rakveresse. Kõik katsed polku enamlustada ja lõhestada agitatsiooniga ebaõnnestusid.

Üks sarnastest katsetest leidis aset novembrikuu algul 1917. a., mil Haapsalusse saabus Eestimaa Sõjarevolutsioonilise Komitee volinik Kozelski polgu lipnik Perno (rahvuselt kuuldavasti Kuramaa lätlane), et asutada kohapealset Sõjarevolutsioonilist Komiteed. Lipnik Perno ilmus oma kaaslastega 1. Eesti Polgu ülema polk. A. Tõnisson'i juurde (kes tol ajal oli ühtlasi ka nn. „eelgrupi“ ülemaks), esitas oma volitused ja tegi teatavaks oma ülesande. Selle teostamisel polk. A. Tõnisson'il oleks tulnud hakata täitma kõiges lipn. Perno korraldusi, ka puhtsõjalistes küsimustes.

Polk. A. Tõnisson ilma pikema jututalasi lipn. Perno ja ta kaaslased vahistada ja saata polgu peavahti. See samm sai kohe teatavaks Tallinnas ja kutsus esile enamlistes võimuinstantantsides otse kirjeldamatu meelepeahatormi ja vaenuavaldusi. Tagajärjeks oli ka terve rida sündmusi ja insidende. Samuti tekkis pikk juurdlus.

Parajasti peeti Tallinnas mingisugust „armeekongressi“. Haapsalu sündmuste teadasaamisel katkestati päevakord ja asuti polk. A. Tõnisson'i „kontrevolutsioonilise“ tegevuse arutamisele. Otsustati polk. A. Tõnisson viibimata arreteerida. Haapsalus teigigi selleks tagajärjetu katse raadiojaama madruste salk. Alles hiljem õnnestus enamlastel polk. A. Tõnisson'i vahistada Tartus ja anda kohtu alla.

Haapsalu sündmus aga võttis enamlastele ootamata ja mittesoovitava pöörde — komiteede mõjuvõim pöördus siin nende eneste vastu ja aitas väga suuresti pehmedada süüdistuste ulatust.

1. Eesti Polk kuulus siis Vene 45. jal. diviisi koosseisu, kes oli hiljuti toodud Haapsalu piirkonda Soomest.

Kolonel V. Koern,

1. Jalaväerügemendi praegune ülem.

salu piirkonda Soomest. Haruldase erandina oli see diviis suutnud seks ajaks veel säilitada oma võitlusvõime ja distsipliini. Polgul oli diviisi väeosadega hea vahekord, eriti aga diviisi komiteega, kelle esimeheks oli juut Braun, Varssavi vabrikandi poeg, kõigiti mõistlik ja kena mees. Seda asjaolu nüüd kasutati, et leida diviisi toetust.

Polgu komitee esindajad sõitsid diviisi komitee koosolekule, Palivere mõisa, ja töid seal ette kõik lipn. Perno vahistamisega ühenduses olevad faktid. Esindajaist üks leitnant pidas polk. A. Tõnisson'i tegevuse õigustamiseks pika, pateetilise kõne. Tagajärg — diviisi komitee leidis polk. A. Tõnisson'i tegevuse õige olevat ja otsustas ühtlasi, et 1. Eesti Polgu komitee nõusolekuta ei või Haapsalus asutada ühtegi komiteed, kuna 1. Eesti Polk asub eeslinnil ja väljastpoolt polgu korraldustesse segamine võib tekitada mittesoovitavaid tagajärgi. 1. Eesti Polgu komitee aga omakorda eitas igasuguste komiteede asutamise vajadust ja asus kaitsma polk. A. Tõnisson'i tegevust.

Mälestustest 1. Polgu tegevusest Vabadussõjas.

Pärast Jõhvi langemist punased kogu polgu rindel jätkasid taganemist ja 18. jaanuari õhtuks polk jõudis Vaivarasse „Sinimägede“ juurde, mis oli võtmeks Narvale. Juba ühe päeva teekonna kauguselt, Pühajõe mõisa juurest, olid näha need mäed, mis oma ümbruse üle domineeriva kõrgusega ja Kaarel XII aegsete ajalooliste kindlustustega mõjusid hirmuäratavalt kartlikumatele. Vaatamata sellele,

1. Polgu staap Mustajõel Vabadussõjas.

polk, jõudes kohale, avas kohe suurtükitule vanades kaevikutes asuvate punaste pihta ja läks üle kallaletungile, saates ühe roodu mere poolt vaenlast haarama. I patarai tabav tuli ja roodude julge pealetungimine mõjus nii, et punased pärast lühikest vastupanu tõstsid üles valgeid rätte ja saatsid välja parlamentääri allaandmist tingimuste üle läbi rääkima. Pärast

tingimuste kindlaksmääramist andis terve 86. punane polk end alla.

Sellega oli Vaivara mägestik — Narva võti — punaste käest ära võetud ja tee Narva vaba. Järgmisel päeval, 19. jaanuaril, s.o. 17 päeva pärast väljaastumist Tallinnast, polk pärast lõunat, ühes teiste meie väeosadega astus võidurikkalt Narva.

Pärast Narva vallutamist anti polgule kaitsmiseks piirkond Narva jõe vasakul kaldal: Narva linna juures asuvast Sivers'i surnuaiast kuni mereni, pikkusega 12 km. Polgus oli sel ajal 4 roodu. Polgu kaitsepiirkond oli jaotatud kolme ossa: I osa — Sivers'i surnuaiast kuni Riigikülani, II osa — Riigiküla ja III osa — Riigikülalt (v. a.) kuni mereni. Nimetatud kolmest polgu kaitsepiirkonna osast kõige tähtsam sõjalises mõttes oli keskmine osa — Peeter Suure ja Kaarel XII aegsete ajalooliste kindlustustega — Riigiküla, kust läbiminev tee võimaldas pääseda Narva seljatagusesse. Riigiküla äravõtmisega ja Peeterristi kiriku juurde väljajõudmisega oleks otsustatud Narva linna saatus, mis pärast punased kogu aeg pöörasid kõige suurema tähelepanu sellele külale ja oma alaliste pealetungimistega tugevasti väsitasid selle kaitsjaid. Riigiküla juures peetud lõpmatutest lahingutest üks raskeimatest ja kestvamatest oli lahing 25. veebruaril, mille kirjeldus on toodud „Sõduris“ nr. 14/15 — 1937. a., lk. 373—375.

Teisejärgulise tähtsusega oli kaitsepiirkonna kolmas osa ja nimelt selle pahem tiib, nõndanimetatud „Kuradimägi“, mis asub 2 km N.-Jõesuust ida pool Rossoni jõe kaldal. Kuradimägi kaitses ja kattis Narva-Jõesuud punaste vaatluse eest ja tänu sellele, et see mägi kuni sõja lõpuni meie käes püsis, jäi Narva-Jõesuule punaste suurtükitule hävitus tundmata. Kuid palju energiat, vahvust ja püsivust nõudis selle tähtsa punkli kaitsmine polgult. Et selle mäe valdamine oleks avanud vaenla-

1. Jalaväerügemendi paraad Narva-Jõesuu rannikul, rügemendi aastapäeval aprillis 1920. a.

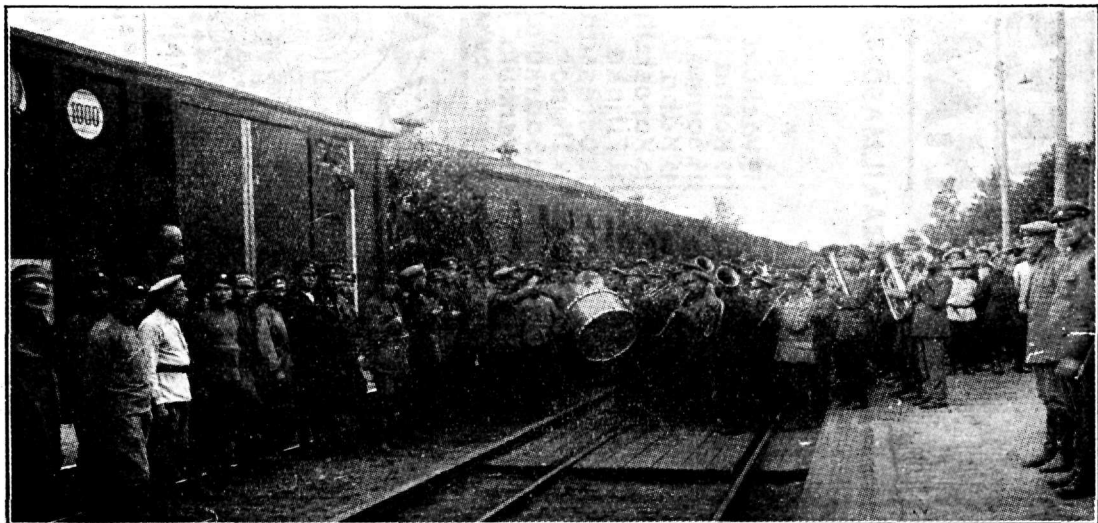
sele väga soodsad edaspidise teotsemise võimalused, siis kehtisid selle mäe pärast alalõpmata väsitavad lahingud, kuid ka siin 1. Polk jäi lõpuni seisukorra valitsejaks. Eriti äge lahing selle mäe pärast, kus polk jälle hiilgavalt oma lahinguvõimet näitas, oli 5. märtsil.

Kell 0200 hakkas umbes 350-meheline punaste salk Saarkülale peale tungima. Saarkülas asuv 5. rood taganes, sest roodus oli ainult 40 meest. Rood taganes Veneküla servale ja asus seal kaevikusse, kust punastele ägedat vastupanu avaldas. Punased tungisid Saarkülast edasi Rossoni jõe poole ja jooksid siis tormi. Rood andis vahetpidamata tuld, kuni punased kümne sammuni lähenesid, ja taganes siis küla majade vahele. Meie patarei avas tule Saarküla peale, sünnitas punaste reser-

vis segadust ja pani külas mõne maja põlema. Veneküla vahel asus 5. rood alamkapten Rokk'i juhatusel ühes 3. roodu rühmaga vastukallaletungile, punaseid nende paremalt tiivalt ümber haarates. Punased ei oodanud vastupealetungi, see tekitas segadust ja nad hakkasid korratult taganema Saarküla poole, kust juba varem nende reserv meie suurtükivõime mõjul oli lahkunud. Hommikul kella 0500 ajal oli Veneküla punastest tühi. Punased olid maha jätnud 11 surnut ja 8 haavatut. Vangi langes 5 punaväelast. Vangide jutu järgi tungisid peale terve 166. polk ja piirivalve salk, eesmärgiga vallutada Veneküla ja sellega ühes „Kuradimägi“.

Aprill 1937. a.

O. Heinze,
Kindralmajor.

1. Jalaväerügemendi osad pärast sõda landesvüüriga tagasi sõitmas Narva rindele. Ärasõit Rodenpoisi jaamast juulis 1919. a.

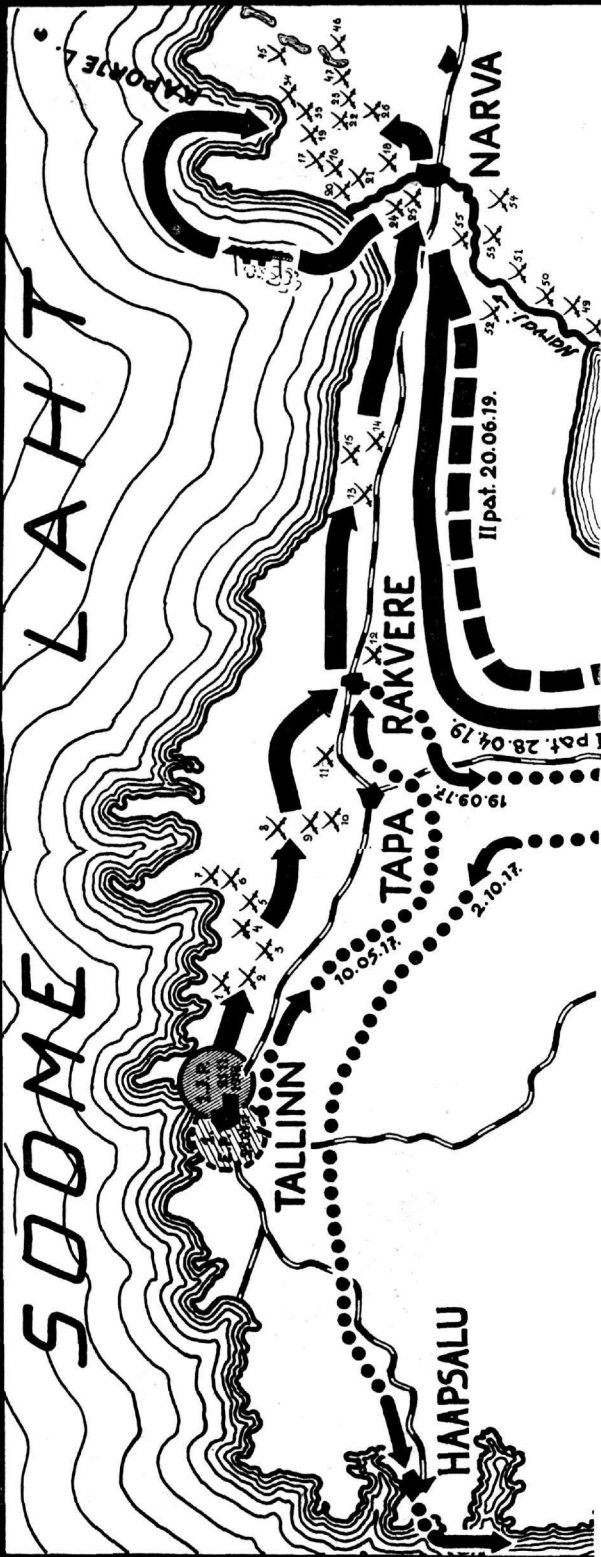
1.EESTI-1.3ALAVÄE POLK MAAILMA-3A VABADUSSÕJAS.

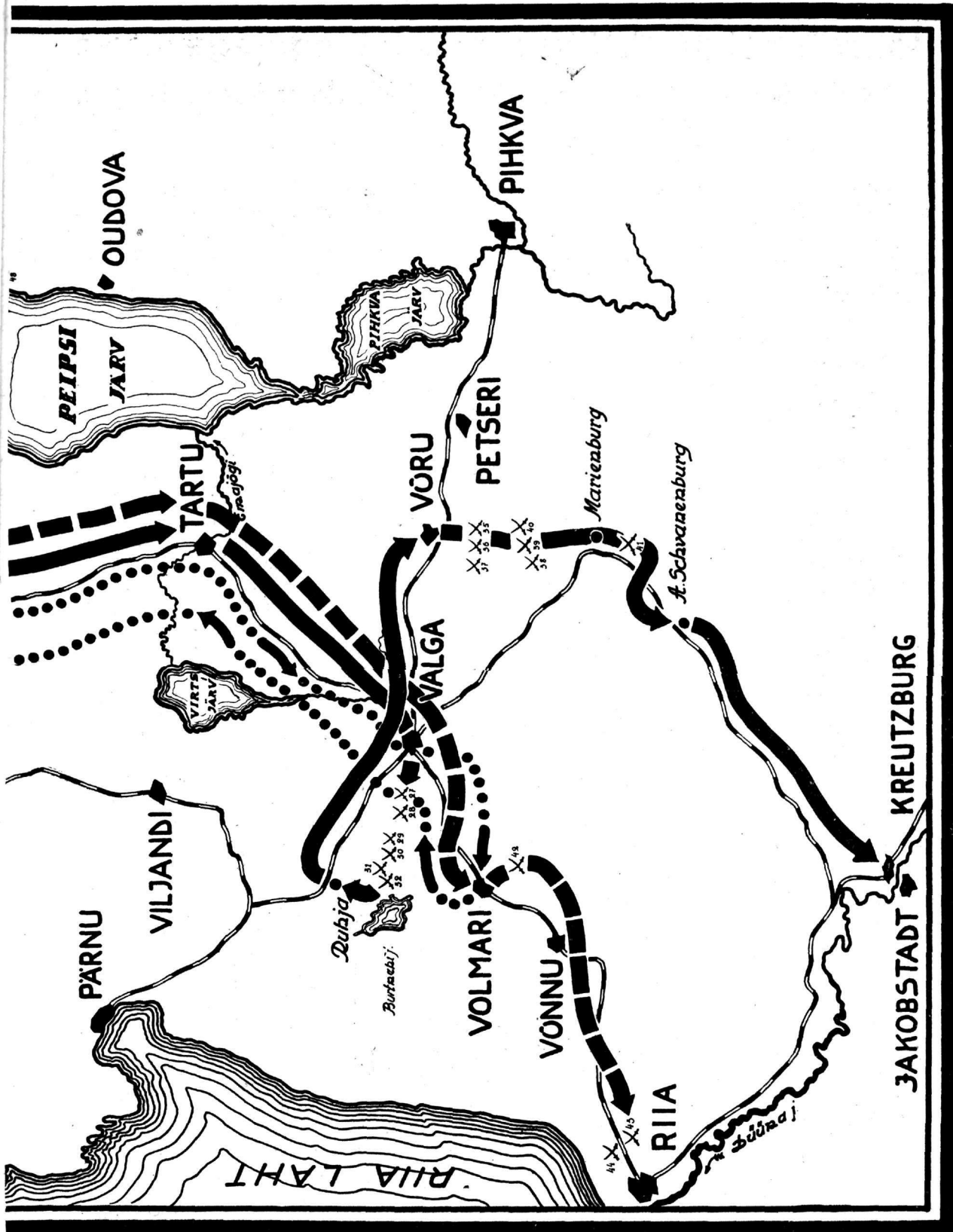
MAAILMASÕJAS.

VABADUSSÕJAS.

× Lahingud:

4. Valkla 03.01.19.	19. Vaeküla 12.01.19.	23. Orlöj 11.02.19.	34. Kuzjemkino 13.05.19.	45. Kuplja 21.07.19.
2. Külmalliku 03.01.19.	15. Kohla } 16.01.19.	24. Riigiküla 24.02.19.	35. Parbonina }	46. Babino 22.07.19.
3. Priske 04.01.19.	14. Sompä }	25. Vepsküla 10.03.19.	36. Viitina }	47. Glubokoje 06.08.19.
4. Kiu }	15. Käha }	26. Keikino 05.04.14.05.19.	37. Saarlase }	48. Skamja } 17-20.11.
5. Kuusalu } 07.01.19.	16. Korostelli } 24.01.19.	27. Kagenburgij 30.04.19.	38. Opekaini }	49. Perevoloka } 19.
6. Koobaste }	17. Fitinka }	28. Pelledi }	39. Skultapa }	50. Skor.-Gora }
7. Santmäe }	18. Odrassaare } 27.01.19.	29. Shimperi 01.05.19.	40. V.-Laitšna }	51. Kriüša 26.27.11.19.
8. Surru }	19. Ilkino }	30. Oschemelderij } 02.05.	41. Letfini 30.05.19.	52. Uušdna 06.12.19.
9. Komokörve } 09.01.19.	20. Saarküla } 05.02.19.	31. Venneli }	42. Starte 22.06.19.	53. U-Žerdjanka } 14.12.19.
10. Lepsilla }	21. Venküla }	32. Luike }	43. Bonaventurej 01.07.	54. S-Žerdjanka }
11. Kadrina km. 11.01.19.	22. Feodorovka 11.02.19.	33. Volkovo 15.05.19.	44. Balosi }	55. Vdska 16.17.12.19.

Isiklike mälestusi

1. Jalaväepolgu 11. Viru roodu lahingutegevusest Vabadussõjas 15. novembrist kuni 3. detsembrini 1919. a.

Major J. Purga.

6. oktoobril 1919. a. koondusid 1. Jalaväepolgu II ja III pataljoni Narva, kus korraldati õppusi, täiendati varustust ja tehti ettevalmistusi sõjategevuse jätkamiseks.

15. nov. hommikul sain 1. Polgu ülevalt käsu, Narvast viibimata välja astuda, ja minna rooduga Sala külla, 9. Polgu II pataljoni ülema al-kapt. Laurits'a käsutusse. Väljaastumisel oli roodus alal umbes 125 sõdurit, 4 „Madsenit“ ja 3 „Maksimit“ ning 3 ohvitseri: mina, lipnikud Ordlich ja Krupp.

Salakülla jõudsimine umbes keskpäeva paiku. Varsti pärast kohalejõudmist tuli al-kapt. Laurits Salasse, informeeris mind olukorrast ja käskis roodul Salasse varru jääda, ülesandega valmis olla 9. Polgu osade toetamiseks Kalmotka küla suunas ja pidada kindel side Koškinos asuvate 9. Polgu ja Pulkovo külla koondunud Põhja-Lääne armee osadega.

Videvikus saatsin välja 2 piilkonda, esimese allohvitseri juhatusel Koškinosse ja teise piilkonna lipnik Kruppi juhatusel Pulkovosse olukorra selgitamise ülesannetega. Lipnik Krupp'il käskisin selgitada Pulkovo külas Põhja-Lääne armee lahinguvõimet ja nimetatud küla ja selle rajooni kaitse teostamist.

Umbes paari tunni pärast ilmus lipnik Krupp tagasi ja esines äärmiselt üllatava ettekandega. Põhja-Lääne armee osadest

oli Pulkovosse koondunud ühe polgu komandandi komando: umbes 100 meest ühes suurearvulise juhtiva koosseisu ja sanitaar-personaaliga. Seltskond olnud parajasti küla suuremas majas õhtusöögil. Lauas istunud üle 15 täispolkovniku, mõned kaptenid ja üle 10 halastajaõe. Laud olnud kaetud väga rikkalikult, isegi prantsuse konjak pole laual puudunud.

Lipnik Krupp'i küsimusele, kuidas on korraldatud Pulkovo küla ja Luuga jõe parema kaldade kaitse, vastanud keegi polkovnikutest: „See pole eesti lipniku asi. Meie ees Krikova külas asub Balti pataljon, kes ilma eestlastetagi küllalt suuteline on punaseid tagasi lööma.“ Sellele vastanud lipnik Krupp: „Krikovo on juba kaks päeva meie poolt maha jäetud.“

Nagu näha, ei püüdnud Põhja-Lääne armee juhtivgi koosseis enesele olukorrast teateid muretseda, vaid viitis aega kalliste ja lõbusate õhtusöökidega, kuna sõdurid sõna tõsisel mõttes nälgisid.

Lipnik Krupp'ilt olukorda teada saades lõpetatud kohe pooleli olev õhtusöök ja alanud palavikuline asjade pakkimine, et võimalikult kiiremini Narva pääseda.

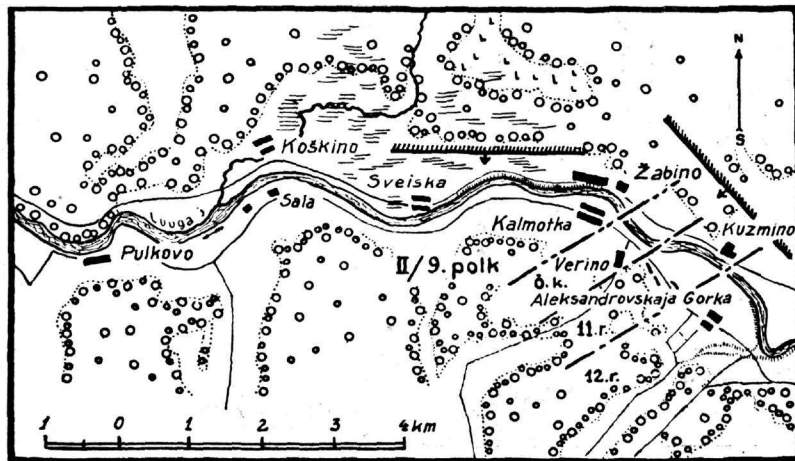
Rood seisis Salas varus kuni 18. novembrini. 18. nov. õhtul sain patüliil käsu, saata pool roodu Kalmotkasse ja teise poolrooduga vallutada Kalmotka-Sveiska vaheline Luuga jõe vasak kallas, ülesandega tõkestada vastasel tungida üle jõe 9. Polgu II pataljoni seljataha.

Kalmotkasse minev poolrood pidi jääma patüli varru.

Õo möödus mõlematel poolroodudel vaikselt; ainult luurajatel oli vastasega väiksem kokkupõrge Zabino metsas.

19. nov. varahommikul sain al-kapt. Lauritsalt käsu koondada rood Kalmotkasse.

Ehkki roodu koondumine Kalmotkasse sündis

võrdlemisi varjatult, avas vastane külale kella 1000 aegu ägeda suurtükitule, mida võib võrrelda Maa-ilmastõjas sakslaste suurtükitulega. Palju mürske kukkus majadesse. Pataljoni staapi kukkusid 2 mürsku peagu järjestikku.

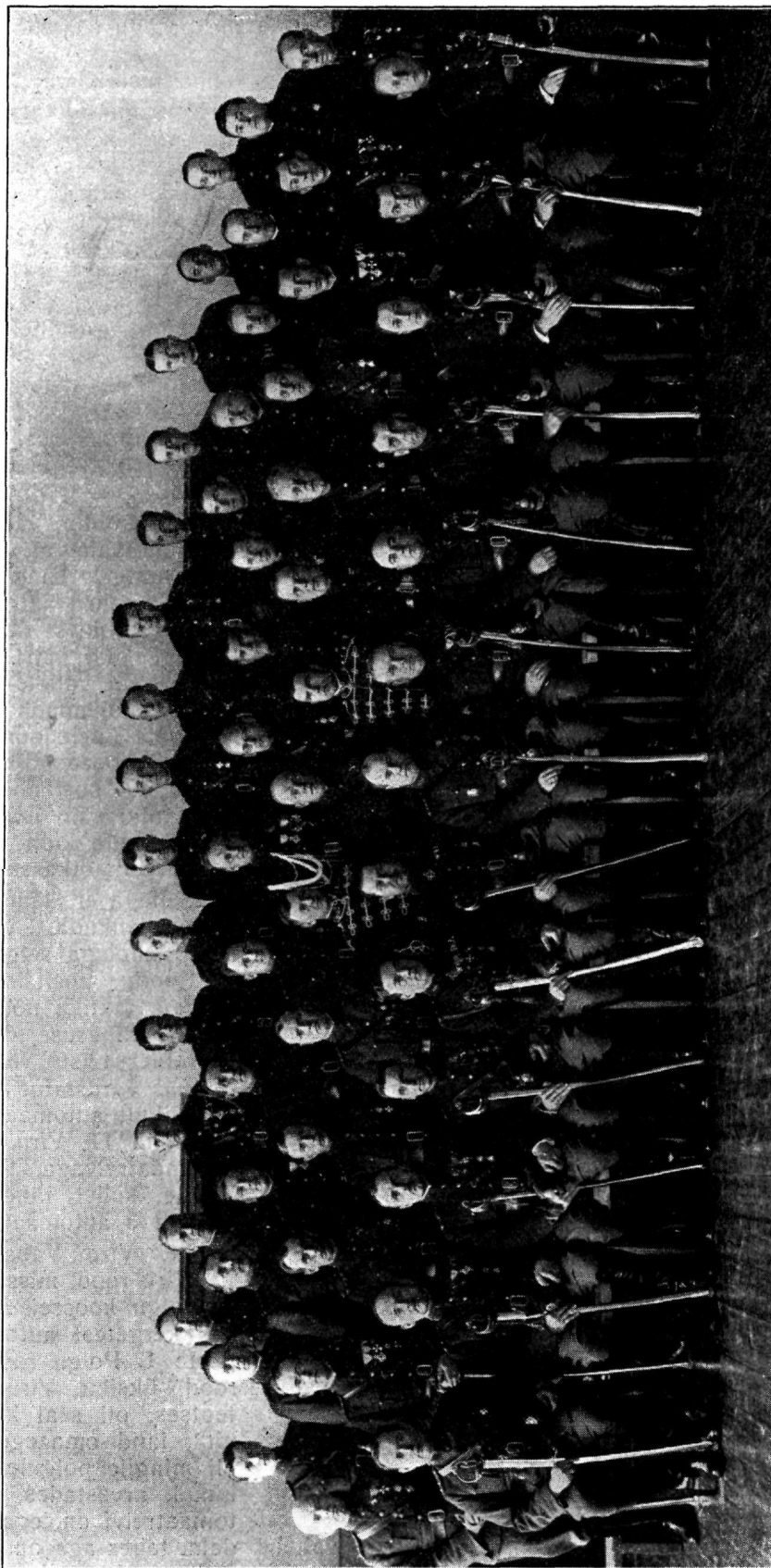
Et vältida kaotusi, viisin roodu küla taha põllu kraavi, millest rajooni ei pommitatud.

Pommitamine kestis paar tundi, mille järele külla tagasi läksime. Pärast lõunat sain patüülilt käsu 9. Polgu 7. rood, kes asus positsioonil Aleksandrovskaja-Gorka ja Verino mõisa vahel, pimeduse tulekul ära vahetada. Jõudsime videvikus kohale. Vahetus läks kiiresti, ilma et vaenlane seda oleks seganud.

Vastane oli terve päeva pommitanud 7. roodu asukohti ja kaevikuid. 2 mürsku olid isegi kaevikutesse langenud ja 8 meest rivist välja löönud, surmates seejuures 2, haavates ja põrutades 6 meest.

Vahetusel toonitas al-kapt. Kasekamp, kes oli 7. roodu ülemaks, mitu korda, et sellisele pommitamisele järgneb alati punaste pealetung ja soovitas olla äärmiselt valvel.

Al-kapten Kasekamp nagu kartis millegi eest; arvatavasti ei olnud tal kindlat usku minu ja samuti ka roodu lahinguvõimetusse. Kõndides edasi-tagasi kaevikute

1. Jalaväerügemendi ohvitserid aprillis 1937. a.

vahel, päris ta minult üht-teist, paistes pealt-näha õige rahutu. Lõpuks küsis minult võrdlemisi ägedas toonis: „Aga mida siis teete, kui punased öösel kallale tungivad?“ „Seda me just tahamegi“, vastasin kategeooriliselt. See vastus nähtavasti suurendas al-kapt. Kasekampi usku meisse. Ta pidi juba oma roodule järele minema, kes juba tükk aega tagasi positsioonilt oli lahkunud, kuid parajasti sel ajal möödus kaevikutest 1. Polgu 12. rood, leitn. Simsoni juhtimisel, kes läks Aleksandrovskaia Gorkasse teisi 9. Polgu osi vahetama. „Mis asi see 12. rood on?“ küsis al-kapt. Kasekamp uuesti ootamatult. Vastasin, et roodu lahinguväärtust ma ei tea. Rood alles hiljuti formeeriti, poisid on noored, nii 18—20-aastased; raske on nende kohta midagi ütelda, ainult rooduülema kohta võin tähendada, et see on küll alles noor mees, kuid kõigiti sitke ja energiline sõjamees. Tema küll ei taandu, ja ega siis mehed ka omapead taanduma hakka. Taandumise kommet 1. Polgus ei ole. Veel kord mind iga minut lahinguvalmis olekuga hoia-tades, läks al-kapt. Kasekamp juba veidi rahunenud oma roodule järele.

Elu kaevikutes polnud kuigi mugav; punased olid neid päeva jooksul suurtükitelega võrdlemisi tugevasti lõhkunud. Kaevikutes puudusid igasugused teised varjendid; isegi jooksukraave ei olnud üksikute kaevikute vahele kaevatud. Ühesõnaga — paljas kraav kesk lagedat, külmanud välja, ja see oli kõik.

Ilmastikuolud, mis tähtsamaid sõjamehele, olid tähendatud perioodil kõigiti soodsad: 3—4° külma, kuiv ja vaikne. See mõjus kõigiti tujutõstvalt, vaatamata meie kergele, osalt isegi viletsale riitusele.

Vahetuse õhtul muutus ilm õige järsku. Iga tunniga langes temperatuur ja Luuga jõgi meie ees, moodustades enne tugeva loodusliku tõkke, külmas silmnähtavalt kinni. Umbes 3 tunni pärast võisid jalamehed sellest vabalt üle pääseda.

Rahulikult istudes muutus elu kaevikutes väljakannatamatuks, eriti seetõttu, et mehed külmaaga veel ei olnud harjunud.

Kuskilt muretseti õlgi, laotati kaeviku põhja ja katsuti seal üksteise peal lamades endid soojendada. Kaeviku põhjas, kui teised peal lamasid, võis küll veidi pikutada, kuid teiste raskus turjal hakkas varsti liiga tegema ja vähe oli mehi, kes üle 15 min. seda koormat suutsid välja kannatada.

Tehti sooja hüplemise, kaevikute vahel jooksmise ja mingisuguse uue tantsu (ni-

me praegu ei mäleta) sammude äraõppimisega. Aeg venis pikkamisi ning tuju ei olnud just kõige parem.

Korruga tuli meelde, et puhkuselt tulles tõin väikese poolkasuka kaasa, mis Kalmotkasse kõõgi juurde jäi. Saatsin mehe kohe kasuka järele, kes sellega varsti tagasi oli.

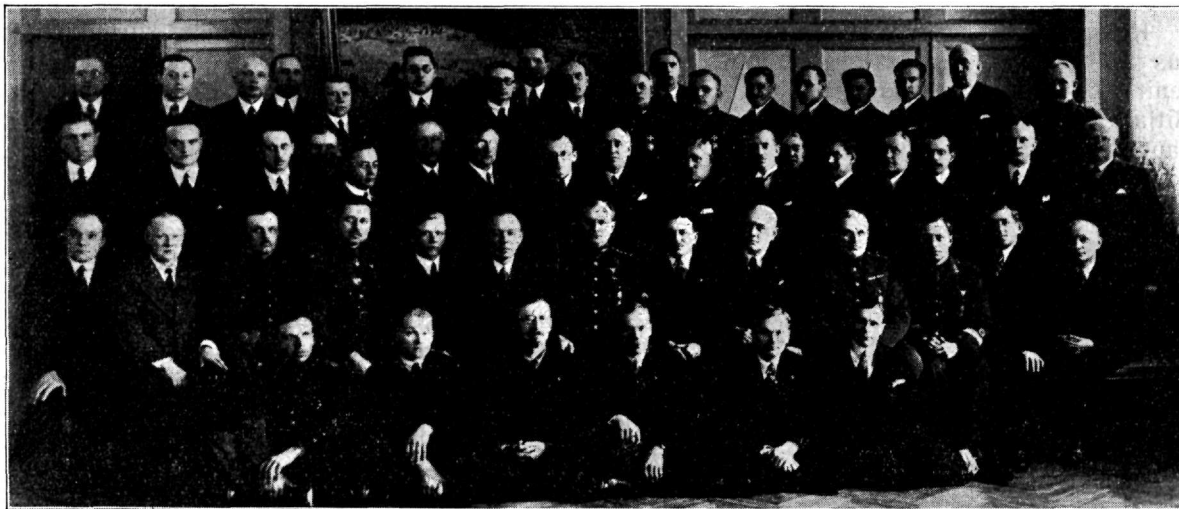
Sooja kasukat selga ajades tuli hoopis teine tuju, kuid seda oli üpris üürikeseks. Nimelt tuli „Maksimi“ ülem ja ütles, et kuulipilduja külmab kinni — peab raua-ümbrikust vee välja laskma, või vahete vahel mõne valangu tulistama; tema arvates võidaks sellest hädast ehk pääseda, kui ma loovutaks oma kasuka, sest kasukasse mähituna kuulipilduja nii kergesti kinni ei külma.

Vett kuulip. välja lasta ei võidud, sest seda oli vähe ja üht tagavaraveenõu, mis „Maksimiga“ kaasas oli, soojendasid kuulipildujamehed järgimööda oma istumisekohaga, hoides seda ärakülmamise eest. Pealegi pidi „Maksim“ alati laskevalmis olema. Ka vahete vahel mõne valanguga kuulip. soojendada ei tohtinud, sest ei tahtnud oma positsioonil asumist punastele välja anda, peaasjalikult seepärast, et varem õõseti sel positsioonil mehi ei asunud — need tulid vaid hommikuti pimedas ja jäid positsioonile kuni õhtu pimeduse tulekuni, millal Kalmotkasse öökorterisse mindi.

Sellega ei jäänud muud üle, kui tuli kasukast lahkuda. Varsti oligi see „Maksimile“ hoolega selga pandud.

Roodu positsioon moodustas enesest selleaja taktika nõuete kohaselt ühe joone. Meeste vähesuse tõttu roodul varu ei olnud. Võrreldes teiste väeosadega, olid 1. Polgu roodud varustatud selle aja kohaselt väga rikkalikult automaatrelvadega. Näiteks asusin mina 11. Viru rooduga positsioonile 7 automaatrelvaga, 9. Polgu 7. roodu asukohale, kellel tähendatud positsioonil oli kõigest 3 automaatrelva.

11. Viru Vabatahtlik rood, pärsine 11. Viru rood, missuguse nime ta sai pärast 1. Polgu koosseisu määramist, oli eriti rikas kergetest automaatrelvadest, võrreldes teiste 1. Polgu roodudega. Varemalt, kus rood üksiku Viru Vabatahtliku rooduna teotses, oli seal kunagi olnud 8 „Madseni“, kuid omaaegne rooduülem leitn. O. oli mingile polgule 4 „Madseni“ ära kinkinud, arvestades, et kui roodul vähe automaatrelvi on, ega teda siis liinile ei saadeta, tehes aga oma kinkimishimuga äärmiselt rumala tembu.

1. Jalaväerügemendi reserv-ohvitseride sektiioon koos rügemendiülema ja rügemendi Ohvitseride Kogu juhatusesega.

Mõnedki päevad eelliinil seistes selgub varsti, kes roodus on julge, kes arg mees. Seda oli eriti vaja teada meeste määramisel öösistele postidele. Harilikult seatakse vahetused sarnaselt kokku, et üks meestest vahetuses on julge, teine võib siis olla arem. Mõlemaid argu mehi ei võidud kuidagi paari asetada, sest need ei püsinud harilikult postil — nägid vaimusid, nagu seda tol ajal armastati nimetada, ja sünnitasid paanikat.

Ka tähendatud ööseks olid vahetused selliselt kokku seatud ning esimene vahetus asus juba postidel.

Ilm muutus vahepeal õige külmaks. Maa oli kaetud õhukese lumekorraga, mis soodustas vaatlemist; täiskuu valgust segasid üksikud pilverünkad — tervel rindel valitses ühetaoline vaikus, ei ühtegi pauku ega rakettidega valgustamist.

Korraga oli kuulda kergelt jalgade müdinat, millele aga keegi tähelepanu ei pööranud, seejärel jäi kõik vaikseks. Olin võrdlemisi sügaval kaeviku põhjas meeste all, kui kuulsin kedagi meest pikalt venitavat: „Mis sa ära jooksid? Kas külm hakkas veh?“ Seda kuuldes nihutasin pea meeste alt veidi rohkem välja, kui korraga kuulsin: „Pe . . . pu-pu-pu-pu“ ja rohkem enam ei tulnud selle mehe suust. Üks postilolijatest oli sealt ära tulnud: midagi pidi länti olema.

Ehkki mitte keiserlik kaardivägi, vaid Eesti rahvavägi, siiski mehed kunagi enne omapead tuld ei avanud, kui neil juures olid ning selleks käsu andsid.

Kaevikus püsti tõustes nägin kuuvalgel enese ees umbes 150 meetri kaugusel, ter-

ve maa-ala silmaulatuses, üle külvatud liikuvate meeste kogudega.

Ilmselt oli selge, et siin enam vaimudega tegemist ei ole, vaid tõsise punaste kallal tungiga. Samal momendil jõudis ka julge ja vahva Räpinamees Pihlak, nagu teda armastati nimetada, postilt kaeviku juurde ja sõnas tasa: „Punaste tuleve, om peris man“ ja ronis ise aegamööda kaevikusse.

Nüüd ei olnud enam midagi kaaluda: „Poisid püssid ja nüüd kibedasti tuld!“ hüüdsin meestele. Samal ajal tundsin, et keegi mind õlast sikutab; tundsin sikutajas ära „Maksimi“ vanema, kes mulle kõrva kisendas: „Aga sinu valge kaskas, kurat võtt“. „Tõmba ühes kaskaga!“ sain talle hüüda, kui juba kostsid vastastikused paugud ja kuulipilduja suudmest jooksis välja pikk tulejuga, põletades mu kasukat ja täites kaeviku kärsalõhnaga. Algas 11. Viru roodu esimene kibe Sala rajooni lahing, millised olid kibedamaid ja võitlusrikkamaid tervel Viru rindel.

Ärevus ja tapahimu tõusis, ikka kibedamini töötasid kuulipildujad ja nende hulka sähvisid püssid. Vastane oli vahepeal heitnud pikali. Kuna kuud katsid hõredad pilved, ei näinud kumbki teineteist — lasti omaette hea õnne peale, ehk ikkagi tabab.

Nõnda oli tulevahetus kestnud minutit 15—20, mille järele kuuldus punaste poolt õigeid ja abipalumisi; mõlemate tuli jäi hõredamaks. Selgesti oli kuulda palju paluvaid hääli, kes kutsusid endid abistama, millest järeldasin, et punased endid meist lahti püüavad tõmmata.

Kohe organiseerisin enda juures kaevikus 10—12-mehelise salga ja üht „Madsenit“ kaasa andes käskisin ohvitseri asetäitjal J. Adorfil minna ja järele vaadata, kaugele punased on taandunud ja mida nad kavatsavad ette võtta.

Mõne minuti pärast ilmus ohv. asetäitja Adorf tagasi ja teatas, et punaste ahelik olevat sammu 100—150 meist eemal maanteekraavis ja varitsevat nähtavasti meie tegevust; iga silmapilk võida oodata nende rünnakut.

Et vahepeal kuu täiesti pilvede taha oli pugenud, muutus ilm pimedaks. Kutsusin mehed kaevikusse ja lõime kohe tule lahti kõigist registritest. Punased vastasid üksikute paukudega. Vahepeal olid mõned nende haavatud meie kaevikute juurde välja roomanud; mõned palusid vett, teised suitsu. Meie sõdurid püüdsid nende soove võimalust mööda rahuldada.

Et lõplikule otsusele jõuda, läksin 6 mehe ja 1 „Madseniga“ vaatama, mis ahelik see maanteekraavi võis jääda. Mõne sammu edasi minnes nägin maanteekraavis päris korralikku ahelikku. Mustendavate kogude järele lugesin ära: neid võis olla inimest 12—14. Et keegi ei lasknud, läksime neile ligemale, kus selgus, et mustendavad kogud on küll punased, kuid juba surnud. Arvatavasti kogusid nad kraavi kaldale varju, et siis suurema hulga meid rünnata, kuid õnnekombel, isegi väljasihitamata, „Maksim“ oli vist nende eluküünla kustutanud ühe valanguga, sest surnuid järele vaadates selgus, et suurem hulk neist oli tabatud otse pähe, väiksem osa rindu või mujale kehaossa.

Punased olid palju haavatuid maha jätanud, kes terve ümbruse oma palvetega ja surmaeelse agooniaga täitsid. Paljudel seoti haavad kinni ja nad saadeti Kalmotkasse. Vahepeal organiseerisin 40-mehelise grupi, et minna punaseid jälitama. Parajasti enne väljaastumist jõudis kohale patül al-kapten Laurits, kes jälitamise ära keelas, arvates, et punased uuesti meie positsioone võivad rünnata. Kuna kaevikutesse mehi sarnasel korral tõesti vähe oleks jäänud, oleks punaste jälitamine meile endile võinud saatuslikuks saada.

Vangide ülekuulamisel selgus, et punastel oli kavatsus meie osadele, kes asusid K a l m o t k a, S v e i s k a rajoonis, seljataha välja tungida, ning need ootamata rünnakuga hävitada; selle ülesande täitmiseks moodustatud neil 700-meheline erigrupp, kelle saatus nüüd kurvalt lõppes.

20. nov. hommikul valge tulekuga oli

esimene töö ära lugeda punaste surnukehad kaevikute ees. Kokku olid punased kaotanud surnutena 38 meest; osa neist oli jõudnud kuni 50 m kaugusele meie kaevikuist, kus kuul neid oli tabanud.

20. ja 21. november möödusid punaste peagu alalise meie seisukohtade pommitamisega. Punased olid oma kerge suurtükiväe nii ligidale toonud, et laskude ajal nende tuli meile selgesti näha oli. Kuna nende suurtükivägi oli tugevas ülekaalus, ei suutnud meie omad neile palju ära teha. Vahete-vahel katsusid punaste ahelikud meie vastas Luuga jõe paremale kaldale välja tungida, kuid aeti igakord kuulipildujate- ja püssitulega laiali. Üldiselt ei olnud punaste pealetungid ka kuigi hoogsad; võrreldes nende rohkearvuliste vägedega, oleks nad hea tahtmise juures meid oma arvulise ülekaaluga tõesti suutnud ära lämmatada.

22. novembri hommik kujunes juba valge tulekul kurjakuulutavaks. Rindel valitses algul täieline vaikus, siis lasti punaste poolt raskest suurtükist üksik lask, nagu signaaliks, mis lõhkes tugeva kärgatusega Verino mõisa juures metsas. Osa mehi olid valge tulekul kogunenud vanasse liivaauku ja tegid tuld, et vähegi nina soojendada, sest ilm oli võrdlemisi külm.

Jõudsin lasu lõhkemise momendil parajasti nende juurde ja sõnasin: „Täna vist läheb lahti, üksik lask hommikul ei tähenda vaikset päeva.“

Korruga muutusid meeste näod tõsiseks, kadus jutt — kõik nagu süvenesid enesesse. Veidi aja pärast tõusis rühmavanem tule juurest püsti ja läks kaevikusse; sõnalausumata järgnesid temale 10—12 meest, kes tule juurde olid kogunenud. Samal momendil algas vastane suurtükitule ettevalmistust tervel rindel oma rohkearvulistest patareidest, mis õõ jooksul otse meie nina alla olid nihutatud. Oli vöihikulegi selge, et tänane päev rahulikult ei lõpe ja midagi otsustavat kätte saada tahetakse.

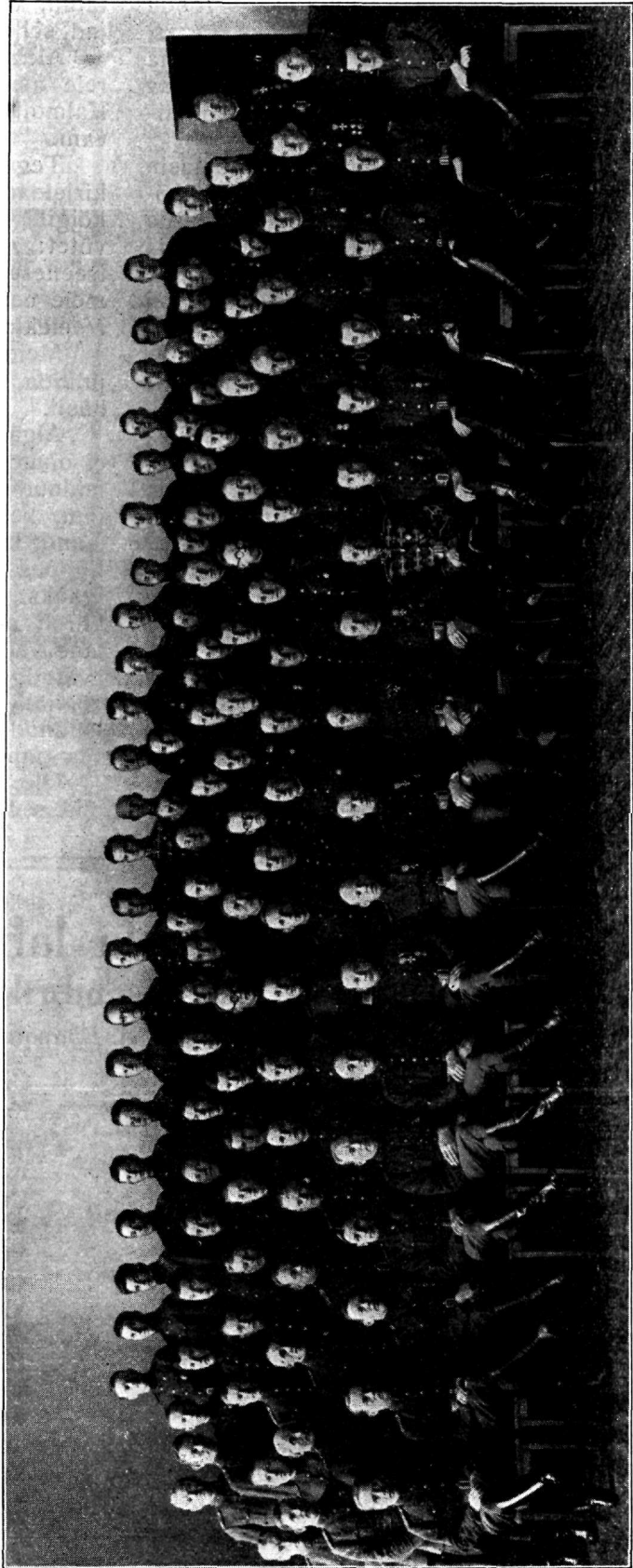
Vastase suurtükituli kõvenes aeg-ajalt. Oma alalisse asukohta, kompani rinde keskele kaevikusse tagasi minnes kukkus mürsk parajasti kaevikusse, — õnneks ei olnud sellel kohal mehi. Ainult telefonist, kes umbes 3 m eemal oli, hüppas millegi pärast püsti, vehkis kätega, jooksis kaevikust välja, kuid tuli minuti 10 pärast uuesti tagasi. Vist läks momendiks veidi segaseks.

Kaevikutest oli selgesti näha punaste koondumine Kužmino ja Zabino vahelisse metsa, ühtlasi oli selge, et nende peahoop

tuleb nimetatud metsa suunast. Asjast teatasin pataljoni ülemale, kuid et lahing käis juba tervel Luuga jõe joonel, — alates kustki paremalt ja lõppedes vasakul Sveiska rajoonis — ei jätkunud igale poole meie vähe-
sest suurtükitulest.

Varsti märkasime, et punased tungivad metsast välja jõe paremale kaldale, millel kasvas madal võsastik. Kuigi koondasime neile oma kõikide relvade tule, ei suutnud see nende edasiliikumist seisma panna. Tahtsin seisukorrast patülile Kalmotkasse teatada, kuid mõlemad telefoniliinid, mis roodu patüliga ühendasid, olid vastase suurtükitulest purustatud.

Mis sündis paremal Aleks. Gorka külas, kus asus meie 12. rood, seda meile näha ei olnud, kuid oli kuulda väga hoogsat kõikide relvade tulistamist. Vasakul 11. Viru roodust asus 9. Polgu õppekomando. Selle parema tiiva seisukord oli samane kui meilgi. Vastane oli tema nina ette välja tulnud, kellega ta ägedas tulevahetuses oli, kuid komando püsis kindlalt paigal. Oilles süvenenud vastase tegevuse jälgimisse rinde ees, teatasid sõdurid minule, et otse meie seljatagant, Verino mõisa metsast, lastakse meie pihta. Kuulatasin veidi; asi osutus õigeaks, — seljatagant tulistati. Saatsin kohe 3 meest asja selgitama, samal ajal saatsin 2 meest Aleks. Gorka külla järele vaatama, kas 12. rood seal paigal asub. Vahepeal muutus seljatagune tulistamine järjest ägedamaks. Oli selge, et vastasel on korda läinud kustki paremalt meie rindest, kus asusid Põhja-Lääne armee osad, läbi tungida ja meile seljataha tulla. Tahtsin seisukorrast patüli informeerida, kuid telefoniside puudusel ei saanud seda teha. Kuna käskjalgade saatmine umbes 1,5 km lagedat välja mööda patüli juurde säärase tule all oleks osutunud mõttetuks, jäin äraootavale seisukohale. Vastase tegevus rindelt muutus järjest äge-

1. Jalaväerügemendi Ülesjateenijaid aprillis 1937. a.

damaks. Samal ajal tuli 12. roodu juurde saadetud käskjalgast üks tagasi ja teatas, et Aleks. Gorka külas pole tema midagi näinud, kuid Verino mõisa metsa kagupoolset serval olevat väga elav liikumine ja edasi-tagasi jooksmine.

Kartes roodu sissejäämist, otsustasin 9. Polgu õppekomando ülemaga kokkukõlas teotseda ja saatsin käskjala tema juurde teatega, et mind tulistatakse seljatagant ja kui vastane rindelt veel tugevamini peale surub, tõmban roodu tagasi. Käskjalg oli kohanud kedagi lipnikku ja temale minu teate edasi andnud, mispeale lipnik vastanud, et tema seljataga veel vastast ei ole ja tema vaatab veel, mis edasi sünnib.

Vahepeal muutus rinde kui ka seljataguse tuli järjest tugevamaks ja mina algasin osade kaupa roodu väljatõmbamist Verino mõisa taha.

Samal ajal algas ka 9. Polgu õppekomando tagasi tõmbuma. Varsti ilmus kohale patül, kellele olukord meie paremal tiival samuti päris selge ei olnud. Kuna Luuga jõe joont oli kavatsatud ainult ajutiselt kaitsta, seni kui Sala-Dubrovka liin valmis ehitatakse, ei olnud tähendatud taandumine eriti suur kuritöö.

Missugused osad nimetatud lahingus kõigepealt taandumist algasid, ei ole kuni praeguse ajani dokumentaalselt veel tões-

tatud, küll on aga sellest lahingust osavõtjad selle üle omavahel vaielnud.

Aleks. Gorka alt tagasitõmbamise järele asus rood Sala positsioonile: Sala-Kalmotka teest kuni Sala metsa edela servani.

Tegevust Sala rindel ei ole enam vaja kirjeldada, sest see, mis seal sündis, on kõigile juba teada. Paljud on näinud ülesvõtet: „Sala surnute väli“, mis ütleb juba iseenesest kõik. Peab ära märkima ainult meie eesti sõduri sitkust, püsivust ja suurt meeleduust oma tegevuses.

Meie sõdurit seal ei olnud enam vaja juhtida, ta tegi kõik iseseisvalt ja alati hästi.

Algas vaenlase suurtükitle valmistus, ei olnud näha ühtki sõdurit, sest igauks oli leidnud enesele koha ja varju: kes jämeda puu, kes üksiku trehtriaugu, kes midagi muud, kuid hulgakesi ei olnud kunagi koos. Lõppes suurtükitle ettevalmistus, teadis igauks, et vaenlane tungib kallale ja väkikiirelt oldi kaevikus oma kohal. Kui vastane veel kaugemal oli, tema pihta tuld ei avatud, vaid löödi kas mõnesugust lõbusat, või jälle isamaalist laulu, kuni vastane oli jõudnud püssi tabava tule kauguseni: alles siis pandi kõik relvad hütüdma.

Ole alati eesti sõdur nii vahva, nagu olid seda Vabadussõjas!

Väska küla lahingud 16. ja 17. detsembril 1919. a.

Leitnant A. Ehapalu.

1. Sissejuhatus.

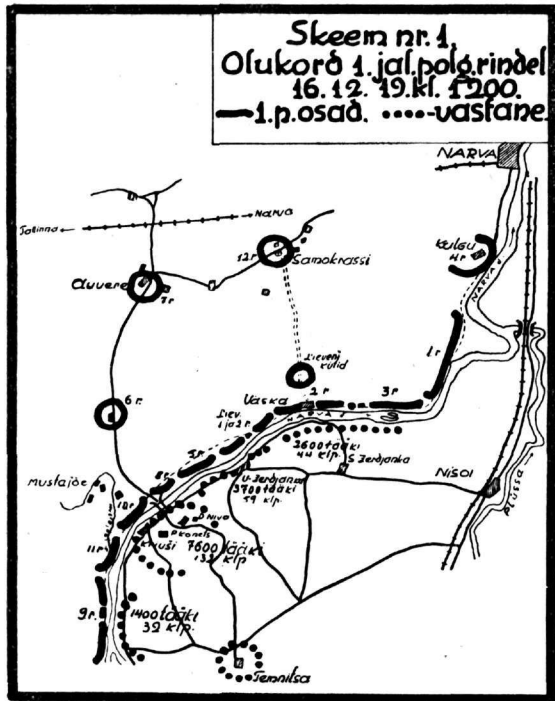
Väska küla lahingud 16. ja 17. dets. 1919. a. olid ägedamad, milliseid tuli 1. Jalaväe polgul Vabadussõja kestel pidada, seepärast ei tohiks olla üleliigne, kui siinkohal — 1. Jalaväerügemendi 20. sünnipäeval — meele tuletada neid aegu, mil peeti veriseid heitlusi mitmekordses ülekaalus oleva vaenlasega ja kus nii mitmedki 1. Jal. Polgu mehed oma kangelastegudega kirjutasid kustumatuid lehekülgi 1. Jalaväerügemendi ajalukku.

2. Olukord ja poolte jõud 16. 12. 19. kell 12 00.

Pärast mitmekordseid ümberpaigutusi 1. jalaväe polk paikneb Narva jõe joonel kaitse järgmiselt: (vt. skeem nr. 1.)

- Uzdna Mustajõeni 9. rood,
- Razbegai talude rajoonis 11. rood,
- Kriuša silla vastas 10. ja 8. rood,
- Kossari talude vastas 5. rood,
- Ustje-Žerdjanka vastas Lieveni 1. ja 2. rood,
- Väska külas 1. polgu 2. rood ja Lieveni kütid,
- Väskast idapoole 3. rood (Hõbesaare rajoonis),
- Piimanina rajoonis 1. rood (divüli käsutuses),
- Kulgul 4. rood,
- Seebergi talude rajoonis 6. rood,
- Auveres 7. rood,
- Samokrassis 12. rood.

Polgu koosseisus on 63 ohvitseri, 2285 rahvaväelast (neist ümmarguselt 1500 tääki)

84 mõõka, 37 kuulipildujat, 25 automaatpüssi, 6 pommi- ja 6 miinipildujat. Peale selle 6 rasket- ja 17 kerget-suurtükki.

Samal ajal on punastel 1. Polgu rinde vastas oleval maa-alal järgmised jõud¹⁾:

Üksus	Täake	Klp.	Asukoht
15. kütipolk	800	12	Väska küla vastas
16. "	800	15	"
17. "	700	12	"
18. "	600	10	"
13. "	700	12	U.-Žerdjanka rajoonis
9. "	900	14	"
12. "	1000	18	"
11. "	900	18	D.-Niiva, P.-Konetsi raj.
10. "	900	18	"
91. "	400	10	Kriüša rajoonis
96. "	600	12	"
94. "	300	12	D.-Niiva, P.-Konetsi ja Kriüša rajoonis
95. "	800	15	"
64. "	?	?	Kriüša rajoonis
92. "	200	8	Uzdna ja Temnitsa mõisa rajoonis
93. "	300	8	"
98. "	500	12	Uzdna poolmõisas
89. "	800	15	Sasseks-Uzdna rajoonis
84. "	800	10	Väska küla vastas
83. "	800	4	Kriüša rajoonis
82. "	900	18	"
162. "	700	12	Uzdna poolm. ja Poljas
163. "	900	—	D.-Niiva, P.-Konetsi raj.
164. "	300	4	"
165. "	600	15	"
188. "	?	?	"
168. "	240	6	Liinil Kriüšast Sassekani
503. "	600	12	Terbinka rajoonis
97. "	500	9	Polja rajoonis
99. "	400	10	"

Kokkuvõetult on punastel 1. Jalaväe Polgu rinde vastas 30 polku 17 940 täägiga, 160 mõõka, 321 kuulipildujat ja 58 suurtükki (neist 26 rasket). Sellega ligemale kaheteistkümne kordne ülekaal. Tähendatud ajal aga on punastel kogu Viru rindel 60 polku 39 000 täägiga ja 143 suurtükki. Siit näeme, kui suur jõud oli ainuüksi 1. Jalaväe Polgu rindele koondatud.

3. Väska küla langemine punaste valdusse.

16. detsembri hommikuks on punased koondanud Kriüša, Ustje- ja Suur-Žerdjanka külade rajooni 21 polku 12 000 täägiga, 8 patareid (27 suurtükki) ja 220 kuulipildujat.

Vaenlane — ära näinud, et Kossari rajoonis edu ei saavuta — võtab kogu polgu rinde marulise suurtükkitule alla. Üks mürskudest langeb Mustjõel olevasse polgu staabi majja, surmab õuel seisva hobuse, kuna killud lõhuvad toas istuva adjutantide ees lambi. See aga siiski kedagi ei kohuta, sest ollakse harjunud. Tööd jätkatakse küünlatule valgel.

Punaste suurtükkitulele vastavad meie patareid, pommitades Kriüša, Pustoi-Konetsi ja Dolgaja-Niiva külasid.

Pommitamine jätkub kogu öö. Vastasel on head vaatluse võimalused. Hommikul ta võtab tule alla Väska küla. Päeval kell 1200 lõpeb järsku pommitamine ja siis ilmub meie kaevikute ette punasõdur, lehvitates valget lippu. Temale läheb vastu üks 2. roodu sõdureid. Punaväelane nõuab, et meie poolt antaks välja „valged“, siis jätvat nemed meid — eestlasi — rahule. Saades vastuse, et külas valgeid ei ole, läheb punaväelane tagasi ja kohe selle järele algab nende poolt uuesti pommitamine — veel ägedam eelmisest. Tuli on võrdlemisi tabav. Eriti kannatada saab üks sakslastest mahajäetud väliköök, millise punased arvavad vist meie suurtüki olevat. Köök tambitakse sõna tõsisest mõttes maaga segi.

2. roodu seisukord on väga kriitiline, sest puuduvad killukindlad varjendid. Otsitakse varju ümbruses olevate õlekuhjade taga, kus vastase tuli pole nii tabav.

Võib-olla, et just viimase asjaolu tõttu ei märgata õigel ajal seda, kuidas kell 1600 hakkavad jõe valguma punaste ahelikud ja isegi kolonnid. Need arendavad rünnakut 2. ja 3. roodu vahekohta; umbes 400 meetrit idapool metsavahi maja (Narva

¹⁾ Vabadusõja Ajaloo arhiiv 1D. 62 — 220 ja 221.

poolne). Siin meie positsioonil olev kuulipilduja lakkab järsku töötamast, sest kolm numbrit on surma saanud, teised aga ei oska teda tööle panna. Seda asjaolu kasutavad punased ja ümbritsevad kuulipilduja ringina. Selle relva kaotamine aga oleks tähendanud hädaohtu taandumise korral 2. roodule, sest vahepeal roodu ülem oli juba annud käsu taandumiseks.

Kuulipildujat ei taha aga vaenlase kätte jätta roodu vanem ohvitser. Ta võtab kaasa viis sõdurit ja tormab „hurraa“-hüüdega punastele kallale. Hetkelises segaduses tal läheb korda kuulipildujat oma valdusse saada ja sellega pääseda. Neli kilomeetrit kannab ta relva läbi pehme raba Kõrgesoo põhjaservale, vahete-vahel peatudes ja järgnevaid punaseid tulistades. Selle hulljulge ettevõtte tagajärjel õnnestub roodul pääseda teda ümbritsevast raudsest klambrist ja asuda kaitsele Kõrgesoo põhjaservale.

Juba punaste rünnaku algul on külas olevad Lieveni osad seisukohad maha jätanud ja minema jooksnud — üks osa Samokrassi suunas, teine osa punaste poole üle.

3. roodu ülem, nähes 2. roodu taandumist ja saades aru oma parema tiiva ohtlikust seisukorrast, tõmbab parempoolse rühma tagasi Hõbessaare rajooni, kus jääb Narva — Väska tee suuna kaitsele, pannes välja vahipostid soo servale ja jõe äärde.

Nagu hiljem selgub, on Väska küla valutamiseks osa võtnud punaste 12., 17., 93. ja 94. kütipolgud — kokku 2300 tääki ja 50 klp.

Punavägi võidujoovastuses ja saanud abivägesid, tungib edasi Samokrassi suunas, kuid siin tõkestab tema kallaletungi vahepeal kohale jõudnud 12. rood.

Punased jäävad peatuma 2 km lõunapool Samokrassi küla. Kell 2000 nad püüavad edu arendada ka 5. roodu vasaku tiiva suunas, kust aga ei pääse edasi, sest vahepeal on sellele appi saadetud 6. ja 7. roodude osad.

4. Jõudude koondamine Väska läbimurde likvideerimiseks.

Väska läbimurde likvideerimiseks 1. diviisi juhatus hakkab koondama varusid Samokrassi ja Auvere rajooni.

13. dets., vastava käsu kohaselt 12. rood tuleb Aleksandrovskaia-Gorka, Sala külade rajoonist Narva, et võimaldada meeskonnale puhkust peale kaua kestnud lahinguid ja asub diviisi varru. Sel ajal korraldatakse meeskonnale riiete ja jalatsite parandust ning saunaskäimist.

Kaua aga ei saa rood puhata, sest 15. detsembril saabub diviisi ülemalt käsk — viibimata välja astuda Samokrassi külla ja asuda 1. Jal. polgu ülema käsutusse. Kui roodu ülem tuleb roodu ruumi, et väljaastumiseks teha eelkorraldusi, leiab ta sealt eest vaid mõned üksikud sõdurid, kuna teised on kõik, vaba aega kasutades, linna mööda laiali. Ei jää muud üle, kui ka need viimased välja saata — roodu meeskonda kokku koguma. Asi lähebki nii libedasti, et kahe tunni möödudes on kogu rood, 150 meest ühes 10-hobuselise vooriga, väljaastumiseks valmis.

Samokrassi jõutakse kell 1900, kuid siin tekib raskusi korteri saamisega, sest kõik majad on täis L.-A. tagala osi. Lõpuks asub rood koolimajja.

Auverre tuuakse veel varru 6. Jal. Polgu kaks roodu ja 8. Jal. Polgu kaks roodu.

1. Polgu 3. rood, pärast tagasitõmbumist Väska alt, jäi peatuma Hõbessaare rajooni. Temast vasakul 1. ja 4. rood al.-polkovnik Kurvitsa üldjuhatusel asuvad diviisi varus. 15. dets. õhtul saab al.-polk. Kurvits käsu, oma grupiga toetada 3. roodu Narva — Väska tee kaitset ja ühtlasi valmis olla kallaletungiks Väska külale idast.

16. dets. kell 1600 saab 12. rood I pataljoni ülemalt käsu — kiiresti asuda Kõrgesoo põhjaservale kaitsele. Selle tegevuse kohta roodu ülem leitnant Simson jutustab järgmist:²⁾

„16. dets. hommikul Samokrassi kooliõpetaja Feldmann, selle asemel, et koolilastega kooli pidada, kutsus mind ühes teiste ohvitseridega ja sõduritega koolimajja, kus pidas lauluharjutust. Nii kuulati laulu paari tunni kestel.

Kell 1600 ilmub üks L.-A. sõdur minu juurde ja palub kohe tulla Lieveni osade staapi, milline asus koolimaja vastas olevas talus. Mulle tundub, nagu oleks juhtunud mingisugune arusaamatus eestlaste ja venelaste vahel. Staabis leian eest hulga L.-A. ohvitseri, kellel tõsised näod ees. Teatatakse, et kogu aeg olnud Väska külaga telefoniuhendus, kuid järsku telefonist teatavad: „Võtan telefoni maha ja taandume.“

Ei saanud sellele midagi vastata, vaid võis ainult oletada, et Väska all peab midagi juhtunud olema ja tuleb end kiiresti väljaastumiseks valmis panna. Läksin tagasi ja käskisin roodul kohe koolimaja juurde tulla, et Väska suunas välja astuda. (Samokrassi)

²⁾ Major Simsoni „Isiklikke mälestusi Väska operatsioonidest 16. ja 17. dets 1919. a.“ Väljavõte rügemendile saadetud mälestiste kogust.

krassi koolimaja juurest läheb tee Väska peale.)

Vaevalt lõpetas rood rivistamise, kui ilmus ratsakäskjalg 1. Jal. polgu I pataljoni ülemalt kapten Leiburgilt käsuga, et rood astugu viibimata välja Väska suunas. Aega oli seega võidetud ligemale tund, sest rood oli just valmis väljaastumiseks.

Algasin liikumist. Jõudes edasi vahest pool kilomeetrit, hakkasid vastu tulema L.-A. taanduvad osad küll ühekaupa, küll rühmadena ja roodudena. Venelased taandusid ka väljaspool teid — läbi metsa. Pilt oli kaunis rusuv ja õudne, sest ei teadnud, palju

soo serva taha teha lõkkes, kus käisid soojendamas, sest soo serv, kus asuti kaitsele, on 4—5 meetrit kõrgem harilikust maapinnast, mis asub selle taga. Võib ka oletada, et punaste kallaletung seepärast valguski nende paremale tiivale, kust taheti haarata kaitsejaid.

Saadest esimesed luureandmed ja vastavalt I pataljoni ülema käsule, asusin viibimata positsiooni sissevõtmisele. Arvestades seda, et punaste kallaletungi võis oodata iga minut, pealegi kus nähtavus oli juba õige väike (60—70 m) pimeduse tõttu, siis teostus kaitsele asumine õige omapäraselt — ja

1. Jalaväerügemendi 9. (dessant-) kompani kaevik Narva jõe kaldal Rügikülas veebr. 1919. a.

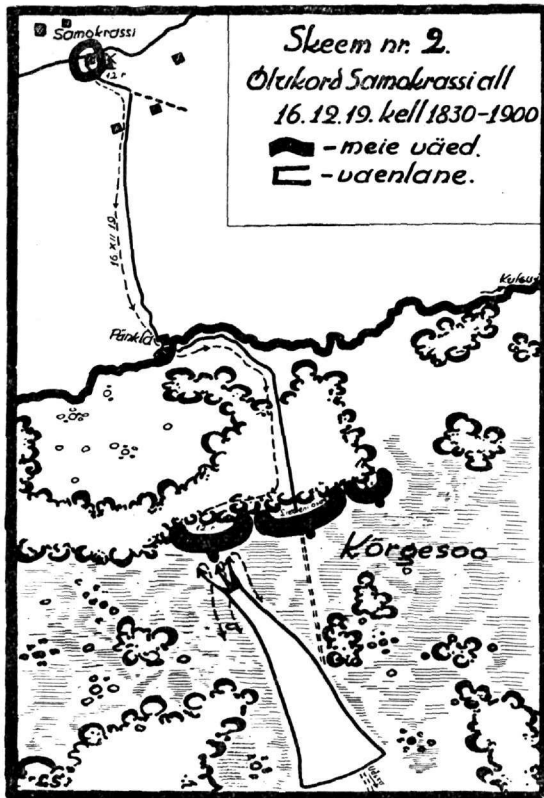
seal ees osi üldse veel asus ja kas 1 pataljoni ülemat kohtan. Püüdsin mõnda väheemat venelaste salka ähvardusega kinni pidada ja neid lahingusse tagasi viia, kuid kõik ohvitserid seletasid, et neil oleval käsk taanduda Samokrassi külla. Lõin asjale käega ja liikusin rooduga edasi, sest paistis, et venelaste karjaga ei ole enam midagi teha ja nemad ainult võivad takistada meie tegevust. Pähkla talu kohal kohtasin kapten Leiburgi, sealsamas oli ka 2. roodu ülem Janson oma meestega, keda arvult 20 ümber. Kapten Leiburgilt sain korralduse viibimata edasi liikuda ja asuda kaitsele L.-Armeest paremale poole Kõrgesoo servale. Jõudes rooduga määratud kohta, kohtasin seal ühe polkovniku aukraadis oleva L.-A. ohvitseriga, kes lühidalt seletas olukorra:

Kõrgesoo serval, mõlemal pool Samokrassi — Väska teed kaitsele viimane L.-A. osa (Lieveni laskuridivisjon), umbes üks rood. Tema ees luure, kes avastanud punaste suurte jõudude liikumise. Kõik need jõud valguvat tema paremale tiivale. Karta on iga minut rünnakut, sest L.-A. laskuridivisjoni rinne on ainult 200—300 meetrit lai ja tiivad lahtised. Peab veel tähendama, et ilm oli juba kaunis hämar ja L. armeelased olid jõudnud oma positsioonile,

nimelt: liikusin hanereas rännakkolonnis edasi soo serva mööda L.-A. paremale tiivale (see võis olla 200 meetrit teest läände), kus rood asus kaitsele, alates kolonni algest, iga mehe vahe 3 sammu — pikaliheitmisega. Ei saanud siin enam moodustada varu ega ära paigutada automaatrelvi. Ja pimeduses oleks see olnud ka võimatu. Ka üksikute laskurite laskekohad kujunesid täiesti juhuslikkudeks. Võis ju mõni künegas laskmise takistajaks ette jääda, kuid pimedus polnud seda näha.

Samal ajal asus venelastest vasakule kaitsele 1. jal. polgu 2. rood.“

Ei ole 12. roodu viimane mees veel saanud pikali heita, kui otse eest, pimedusest kerkib ootamatult üles punaste ahelik ja „hurraa“-hüüdega, ilma ühegi püssipauguta algab rünnakut (vt. skeem nr. 2). 12. rood, karastatud Al.-Gorka ja Sala külade veristes heitlustes, võtab rünnaku külmavereliselt vastu. Lastes vastasel läheneda 50-meetrilisele kaugusele, avab rood marulise tule kõikidest kaasasolevatest tulirelvadest. Sarnast tulelööki ei kannata punased välja, vaid tõmbuvad tagasi — Väska suunas. Kompani veltveebel Lass, võttes kaasa kapral Sipelga ja veel mõne mehe, tormab punastele järele. Need, kartes suuremat orga-

niseeritud vastukallaletungi, jätavad julgetele kangelastele saagiks kaks „Maksimit“.

Raketid valgustavad lahinguvälja, kus lamavad punaste surnud ja oigavad haavatud. Üks viimastest — punaväe patül ja endine ohvitser, palub enesele elu jätta ja teatab, et kallaletungist võtnud osa nende kaks polku.

Kell 2400 saab 12. roodu ülem polgu ülemalt kirjaliku käsu — toimetada kogu rooduga luuret Väska suunas ja kui võimalik, siis vastane sealt välja lüüa.

Rood algab liikumist mööda taliteed kolonnis, et kiiremini edasi jõuda, sest Kõrgesoo on alles täiesti pehme. Läbistatud teel leidub palju püsse, millised tääkepidi maasse pistetud, ja muud varustust. Püssid laseb rooduülem kokku koguda ja neid saab peagu reekoorem.

1,5 kuni 2 km Kõrgesoo põhjaservast lõunapoolle avastavad roodust ettesaadetud luurajad vastase olemasolu, kes pärast taandumist Samokrassi alt on sinna peatuma jäänud. Rood paiskub ahelikku ja jätkab liikumist. Järsku avatakse vastase poolt roodu pihta tugev tuli. Juba esimesest vaenlase paugust tabatuna langeb üks roodu rahvaväelane. Roodu ülemale on selge, et vastane on suures ülekaalus, seepärast ta loo-

bub kallaletungist ja tõmbab roodu tagasi endisele seisukohale — Kõrgesoo põhjaservale.

16. dets. õhtul 5. roodule abiks läinud 7. roodu rühm ja jalaluurajate meeskond paigutatakse kallaletungi lähtealusele läänepoolse Väska metsavahi maja (läänepoolne). Diviisi ülema korraldusel saadetakse tegevusse Auvere külas olevad varud — 8. ja 6. polgu roodud, sest on selge, et positsioonil asuvate jõududega ei suudeta Väska küla vallutada.

5. Läbimurde likvideerimine ja Väska küla uuestivallutamine.

Kogu öö vastu 17. detsembrit kestab vastastikune suurtükiväe vahetus. Kella 0200 ja 0400 vahel teevad punased kolm korda katset põhjapool Kriüša silda 5. ja 8. roodu vahelt läbi murda, kuid siit surutakse nad kohe tagasi 5., 8. ja 7. roodu vasturünnakutega.

17. dets. kell 0600 algab üldine kallaletung Väska külale kolmes grupis, milliste üldjuhiks oli kapten Leiburg. Kallaletungi kohta laseme jutustada 12. roodu ülemal:³⁾

„Hommikupoole ööd korraldati pealetung, mis pidi algama kell 0600. Pealetung pidi läbi viidama viie rooduga rindelt järgmiselt: 1. polgu 12. rood keskel, 6. polgu roodud paremal ja 8. polgu roodud vasakul.

Liikumine algas pikas ahelikus. Jõudnud vaevalt paarsada meetrit niimoodi edasi liikuda, kusjuures Lieveni osad ja meie 2. rood jäid varru Kõrgesoo servale, tulid punased ööpimeduses tihedates ahelikkudes vastu „hurra“-hüüdega. Kõik pealetungivad viis roodu tõmbusid kiiresti tagasi varupositsioonile, kus siis koos 2. rooduga ja Lieveni osaga avati maruline tuli punaste pihta. Peab kohe tähendama, et säärast tuld polnud me enne kuulnud ega näinud (seitsme roodu plus rk. ja kk. tuled). Meie ahelik koos varuosadega oli nii tihe, et lasti püsti, põlvelt ja lamades üksteise tagant. Punaste pealetung vaibus momentaanselt sarnase hirmsa tule ees.“

Punaste kolm polku taanduvad paaniliselt, jättes maha ligi 80 surnut ja kaks kuulipildujat. Ühe kuulipilduja võtmist 12. roodu rms Haase poolt kirjeldab ettepanek Vabadusristile järgmiselt:

17. dets. 1919. a. enamlaste kolm polku, kes varemalt üle Narva jõe tulid, jätkasid Kõrgesoo pealt pealetungi Samokrassi

³⁾ Major Simsoni „Isiklikke mälestusi Väska operatsioonidest 16. ja 17. dets. 1919. a.“

suunas. Roodu seisukohtadele pealetungiv vaenlane pärast tükk aega kestnud ägedat lahingut, sai suurte kaotustega tagasi löödud ning oli sunnitud vastukallaletungist paaniliselt jooksmas. Roodu reamees Haase püüdis saagi saamise eesmärgil lahingust väsinud punaväelastele järele joosta. Tagaajamisel nägi rms. Haase kahte punaväelast õige sügavas lumes rk. taga, kes tahtsid enda kaaslastele järele joosta. Püssi palge pannes laskis rms. Haase ühe punaväelase surnult lumesse kukkuda, kuna teise ühes klp-ga võttis vangi ning tõi roodu ülema juurde. Vangilt saadi teada Kõrgesool olnud punaväelaste arv.“

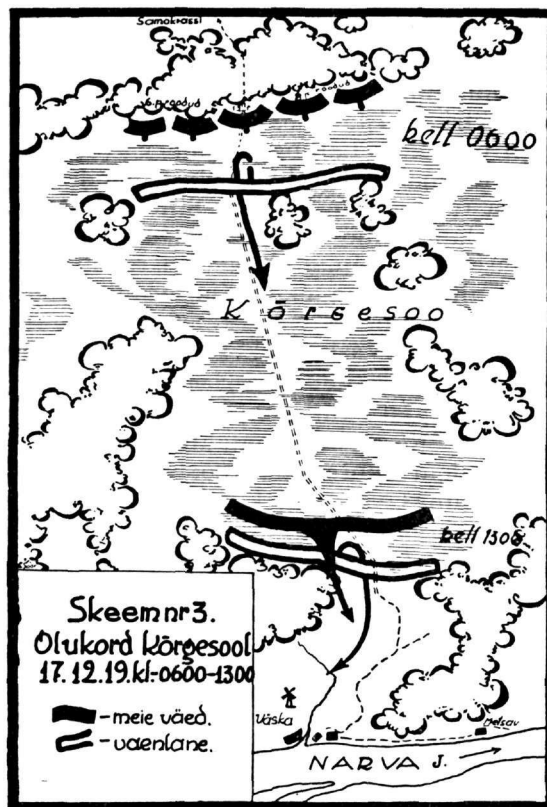
Kell 0800 algavad kallaletungi läänepoolsele metsavahi majale 7. roodu poolroodu ja jalaluurajate meeskond. Metsas liigutakse kolonnis, kuid kui metsavahi maja juures olevad punased märkavad kallaletungijaid ja tule avavad, paiskuvad kallaletungijad ahelikku. Kui roodud on jõudnud metsavahi majale 300 meetrini, ei pea seal asuvad punased enam vastu, vaid taanduvad üle jõe. Põgenejaile sajab järele tihedat kuulirahet, mille all nende read järjest harvenevad. Aga ka meil on kaotusi. Kuulipildur rms. Õun, kes oma relvaga liikunud paremal tiival, langeb rinnust haavatuna maha. Kohe võetakse vaikima jäänud relv teiste poolt üle ja jätkatakse tulistamist. Rms. Õun kantakse lahinguväljalt eemale, kuid teel ambulantsi-ta sureb.

Nüüd aga on näha, et teiselt poolt kaldalt hakkavad uued punaste ahelikud jääle valguma. Varsti pärast seda rood saab tuld ka paremalt tiivalt. Nähes ümberhaaramise ohtu, käseb rooduülem roodul tagasi tõmbuda ja jääda peatama 1,5 km läänepool metsavahi maja.

Nii on esimene kallaletung Väska külale ebaõnnestunud.

Pärast seda, kui punaste kallaletung põhjapoolse grupi ees on vaibunud ja nad põgenema löödud, asuvad roodud endid korraldama ja kell 0800 algab uus kallaletung Väska külale, millest võtavad osa endised viis roodu. Viiest roodust koosnev pikk ahelik algab liikumist lõunapoole. Siin-seal sool lamavad vaenlase surnud või haavatud. Soo on pehme, seetõttu liikumine sünnib väga aeglaselt — peagu tigusammul. Edasi jutustab leitnant Simson järgmist (vt. skeem nr. 3):

„Lõppude lõpuks kogu see ahelik jõudis välja kuni 300 meetrit metsaserva ette, kust punaste tule tõttu enam edasi ei pääsenud. Kell võis olla 1300. Kogu ahelik lamab sool

vastase tule all, kuid õnneks oli soo siiski nii pehme, et sai end samblasse vajutada ja rood tule all ei kannatanud. Punaste suurtükivägi tulistas kogu aeg, kuid nähtavasti ilma vaatluseta, sest mürsud langesid kogu aja mitusada meetrit aheliku taha, pritsides suuri mudasambaid üles.“

Kell 1400 vaikib tulevahetus ja paistab, nagu oleksid punased oma seisukohtadelt lahkunud. Samal ajal tuleb diviisi ülemalt käsk — punased seisukohtadelt välja lüüa.

Roodud tõusevad üles ja algavad liikumist metsaserva suunas. Seal aga valitseb ähvardav vaikus. Tekib arvamine, et punased on taandunud, sest on teada, et ka idast ja läänest peavad teotsema meie pealetungivad grupid.

Veel on jäänud 50 meetrit metsaservani. Siis korraga — avatakse sealt lähenevale ahelikule maruline püssi- ja kuulipildujatuli. See sekundiks nagu halvab mõtte! Kas edasi või tagasi? Kolmandat võimalust pole.

Järsku tormavad 12. roodu reamehed Liis, Puss ja Linde „hurraa“ karjudes ja täake ees hoides vastase kaevikusse, kust kohe jooksevad Väska poole selles kaeviku osas olnud punased. See teguviis päästab meeskonnad kangestusest, mis on kestnud

vaid mõttesälvatuse osa. Edasi! Tormatakse täakidega vastasele kallale, mis sünnib täiesti automaatselt, midagi mõtlemata.

Mõnikümmend sekundit, mis kulub selle 50 meetri läbistamiseks, on aga nõudnud palju ohvreid. Lahinguväljale jäävad haavatutena maha 16 rahvaväelast, nende hulgas ka roodu ülem leitnant Simson. Roodu ülema langemine hetkeks halvab tegevuse, sest asetäitja, leitnant Raud on roodu teisel tiival ning ei saa õigel ajal teada roodu-ülema haavamisest. Nii libisevad punased karistamatult Väska külla, kuna ründavad roodud jäävad kaitsesele metsa servale.

Samal ajal kui põhjapoolne grupp on vastasega Kõrgesool kontaktis, saadab 7. roodu ülem luure läänepoolse metsavahi maja suunas välja, et kindlaks teha vaenlase olemasolu selles rajoonis. Selle retke kohta jutustab praegu rügemendis teeniv v.a.o. Ernst Kriinal järgmist:

„Olime lamanud ja külmetanud üle poole päeva metsavahi majast 1,5 km läänepool. Õhtul saatis rooduülem meid — luurajaid — metsavahi maja suunas ülesandega: kindlaks teha, kus ja mida teeb vastlane. Kuuekesi metsas edasi liikudes nägime peagi ühe tule ümber punaseid soojendamas. Rms. Landmann, kes oli meie roodu julgemaid mehi, tahtis punaste hulka granaate visata, kuid meie arvasime, et siis ei pääse meie enam tagasi. Jõudes punastest umbes 300 m eemale, kuulsime tule suunast kahle plahvatust. Nagu selgus, oli rms. Landmann ikkagi maha jäänud oma otsust täide viima. Järsku kuulsime ka sealt suunast lahingukära, kus asus meie rood ahelikus. Ümberringi kees laskmine, nii et ei teadnud enam kus suunas minna. Selgus, et sel ajal, kui meie vaatlesime tule ümber istuvaid punaseid, oli üks nende osa meist Kõrgesoo poolt küljest mööda läinud ja meie roodu rinde ette välja jõudnud. Otsustasime punaste ahelikust läbi tungida. Et oli pime, siis punased ei saanud aru, kas oleme omad või võõrad, pealegi sündis liikumine nendega ühises suunas. Kui saime neist mööda, taipasid nad olukorda ja hakkasid meid tagant järele tulistama, kuid need huupi lastud kuulid ei teinud meile enam kahju. Mõneajalise otsimise järele leidsime oma roodu

kõrgesoolt, kuhu ta oli taandunud. Soo oli pehme. Kord olime roodu ülemaga mõlemad kõhust saadik rabas, ilma et kumbki üksteist aidata oleks saanud.“⁴⁾

7. rood koguti kokku ratsakomando poolt ja suunati Väskast läänepool oleva metsavahi maja vallutamisele, milline ülesanne täidetigi.

Samal ajal, kui põhjapoolne grupp on jõudnud ülalnimetatud metsa servale, algab liikumist ka idapoolne grupp — samuti Väska küla suunas. Roodude poolt läbistatav defilee on kitsas, sest paremal asub pehme soo, vasakul aga jõgi.

Nii on meie vägedest koosnev ring ümber Väska küla tõmbunud kokku (vt. skeem nr. 4). Punased nähes, et olukord on muutunud ähvardavaks — taanduvad üle jõe ja kell 2300 on Väska küla uuesti meie valduses.

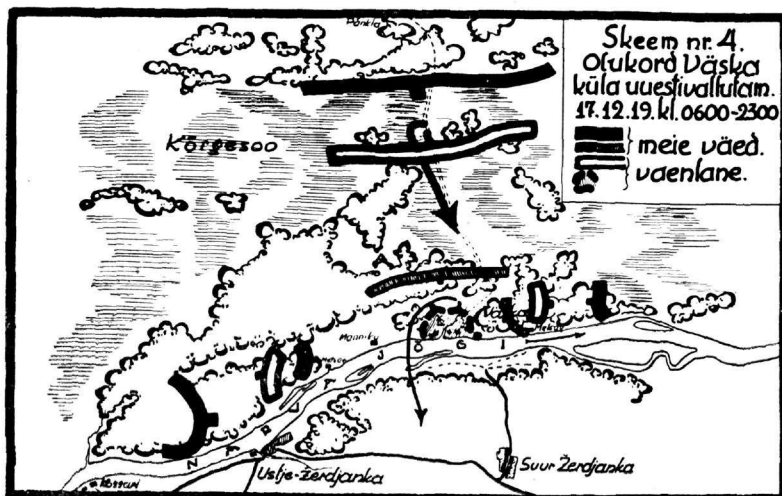
6. Kokkuvõte.

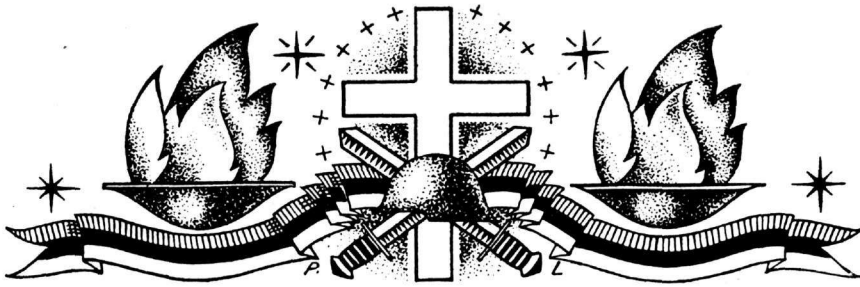
Nii luhtub punaväe kavatsus — läbi murda 1. Jal. Polgu rinne Väska küla rajoonis.

Nagu eestoodud lahingute kirjeldusest näha, ei olnud meie kolme teotseva grupi vahel kindlat sidet, kuna seda ei võimaldanudki nende gruppide vahelised suured kaugused. Samuti oli sidepidamise takistajaks pehme soo.

Väska küla lahingutega 1. Jalaväe Polk kirjutas ilusamad leheküljed Vabadussõja ajalukku. Kõik üksikud episoodid seisavad koos ennastsalgavatest kangelistegudest, mille tiivustajateks olid sügav isamaarmastus ja tahe — vabastada oma maa, mida meie esivanemad juba aastasadade kestel olid ihaldanud.

⁴⁾ V.a.o. E. Kriinali suusõnalise jutustuse järele üles märgitud.

**1. Eesti Polgu – 1. Jalaväerügemendi
20. aastapäeval mälestavad Vabadussõjas
langenud, haavadesse ja haigustesse surnud
kaasvõitlejaid:**

Selts „1. Eesti Polk“:

Al.-kapten **Jürgenson, Hugo**
A.-leitnant **Truuts, Peeter**
Leitnant **Reimann, Richard**
Al.-leitn. **Roosmann, Georg**
Leitnant **Tulmin, Karl**
Lipnik **Efimov, Arseni**
Leitnant **Mealt, Eduard**
Lipnik **Bach, Vladimir**
Al.-kapten **Peters, Albert**
Al.-kapten **Vreemann, Friedrich**
Lipnik **Vokk, Oskar**
Al.-kapten **Bergmann, Nikolai**
Leitnant **Selter, Joosep**
Kapten **Irv, Anton**
Al.-kapten **Anga, Edgar**
Al.-kapten **Männik, Jaan**
Leitnant **Tamm, Julius**
Doktor **Laipmann, Al-der**
Leitnant **Tiitma, Anton**
Lipnik **Väli, Gustav**
Lipnik **Tammann, Arnold**
Lipnik **Lillipuu, Karl**

Leitnant **Palo, Martin**
Al.-kapten **Zupsmann, Edgar**
Al.-kapten **Lambert, Erich**
Lipnik **Ubakivi, Roman**
Kol.-ltn. **Lutsar, Johannes**
Lipnik **Luhäär, Viktor**
Prof. dr. **Oldekop, J.**
Kapten **Reinthal, Madis**
Kapten **Stolzen, Artur**
Leitnant **Argel, Martin**
Kapten **Tiits, Edgar**
Al.-kapten **Saare, Georg**
Leitnant **Antje, Oskar**
Kapten **Vilipus, Helmuth**
Kol.-ltn. **Poopuu, Johannes**
Major **Rokk, Rudolf**
Kol.-ltn. **Mamers, Oskar**
Major **Jalajas, Oskar**
Kapten **Paulus, Karl**
Leitnant **Raag, Algu**
Leitnant **Jungermann, Johann**
Kolonel **Pinding, Siegfried.**

1. Jalaväerügement.

OHVITSERID.

Al.-kaptenid:

Männik, Jaan
Höbenik, Karl.

Leitnandid:

Mealt, Eduard
Selter, Joosep
Tamm, Julius.

Al.-leitnandid:

Mellenberg, Aleksander
Õunapuu, Jaan
Vellmann, Felix.

Lipnikud:

Geier, Roman
Bach, Vladimir.

Junkur

Peterson, Elmar.

ALLOHVITSERID.

V.-allohvitserid:

Puusep, Priidik
Adamfeldt, Eduard
Paas, Johannes
Biirov, Voldemar
Sakslad, Herman
Grünberg, Martin.

N.-allohvitserid:

Rootsimaa, Johannes
Kaurla, Villem
Kassam, Jaan
Veedom, Mihkel
Fetka, Albert.

Velsker

Kuldkepp, Paul.

N.-velsker

Rommelgas, Johannes.

SÖDURID.

Kapralid:

Kolts, Rudolf
Rodi, Johannes
Tikenberg, August
Raagel, Jaan
Einsel, Priidik
Nurmis, Kristjan.

Reamehed:

Osolin, Joosep
Kask, Leonhard
Eero, Tiido
Midri, Georg
Dimitriev, Georgi
Aromel, Jüri
Stuube, Jakob
Seidelbach, Ludvig
Born, Jüri
Broos, Villem
Melts, Johannes
Rummulus, Karl
Indermitte, Eduard
Luisk, Jaan
Rent, Johannes
Oidram, Johan
Sass, Villem
Laid, Johannes
Plaaser, Gustav
Tomander, Johannes
Peebo, August
Hints, Johannes
Tiidemann, Aleksander
Metsar, Jaan
Strauch, Villem
Vitmann, August
Gutmann, Anton
Naurits, Eduard
Reinhold, Ferdinand
Laks, August
Koha, Mihkel
Kilkhans, Hans
Landsberg, Jaan
Nurk, Johannes
Poosmann, Hans

Dobro, Eduard
Leever, Eduard
Reemann, Jakob
Karu, Johannes
Veelmann, Eduard
Karu, Aleksander
Sunni, August
Hüübe, Jüri
Rand, Ruben
Mikk, Jakob
Lepmaa, Johannes
Veinberg, Friedrich
Kelner, Johannes
Heidenthal, Rudolf
Leibold, Johannes
Belikov, Nikifor
Jaamul, Jaan
Trausmann, Johannes
Riismann, Hans
Sepak, Jaan
Inno, Peeter
Lindeblum, Jüri
Kopelmann, Madis
Triisa, Karl
Maanas, Gustav
Lipstok, Peeter
Veltmann, August
Kodjava, Pavel
Kuzmin, Averjan
Mirt, Johannes
Leil, Aleksander
Bormeister, Rudolf
Heigelmann, Richard
Niggol, Alfred
Raha Hans
Lukk, August
Lellep, Jaan
Ross, Priidik
Seever, Karl
Rintso, Jakob
Kruusmann, Mihkel
Peep, Hans
Magus, Mihkel
Õun, August
Riim, Richard
Silbergleich, Oskar
Jõulu, Villem
Letsius, August

Nurk, Oskar
Preitef, Jüri
Karbi, Rudolf
Eidenthal, Eduard
Aberg, Eduard
Truumann, Mihkel
Mels, Johannes
Teras, Johannes
Väljataga, Eduard
Targu, Jüri
Terestal, August
Puur, August
Andreson, Konstantin
Karu, Karl
Ollison, Johannes
Esse, Gustav
Uustalu, Albert
Regaberg, Rudolf
Pesselep, Karl
Kemp, Jüri
Tõnisson, Ado
Lillemägi, Meinhard
Tummeldau, Alfred
Pinn, Mihkel
Lokko, Eduard
Kuhlberg, Osvald
Mäger, Hans
Aleksandrov, Toomas
Robertson, Ernst
Pikk, Johannes
Freiberg, Gustav
Hoidorf, Johannes
Kulu, Alfred
Reinberg, Jüri
Schmideberg, Nigul
Timmermann, Hans
Pavo, Aleksander
Aljas, Johannes
Hendrikson, August
Samuel, Johannes
Kriispan, Herman
Vaarberg, Karl
Kose, Theodor
Volke, Hans
Veinberg, Roman
Süld, Magnus
Vinter, Juhan
Koorik, August
Tuuder, Oskar

Saar, Tõnis
Paun, Meinhard
Pillenbergr, Juhan
Laas, Aleksander
Bergmann, Aleksander
Grünberg, Martin
Hartmann, August
Krank, Eduard
Malva, Valter
Muchel, Oskar
Peenemaa, Gustav

Rosenberg, Voldemar
Sikkar, Karl
Katk, Johannes
Grünberg, August
Bezold, Roman
Lindemann, Rudolf
Peil, Rudolf
Rahk, Hans
Tombak, August
Viilup, Bernhard
Võrno, Eduard.

Lühike ülevaade

1. Jalaväerügemendi elust ja tegevusest rahuajal kuni käesoleva ajani.

Major O. Sepp.

1. Jalaväerügement — I Eesti Polgu järglasena, seega meie armee vanima väeosana, läbi elanud rasked loomis- ja katsumisajad, karastatuna kibedates võitlustes Vabadussõjas, on jõudnud oma 20. tähispäevani.

Tagasi vaadates ja senisest tööst alljärgnevas kokkuvõtet tehes, peab mainima, et 1. Jalaväerügement pole rahuajal puhkama jäänud loorberitele, vaid jätkab intensiivselt ja kavakindlalt tõhusat tööd — koolina — noorte kodanikkude sõjalise ettevalmistuse aladel, rakendades, kohandades, elustades ja hingestades sama vaimu ja põhi-aluseid, mis viisid meid võidule Vabadussõjas, seejuures teraselt jälgides ja kaasa sammudes uuendustele, mis esile kerkivad sõjaasjanduse arenedes.

Väljaõpe teostub kindlate ja otstarbekate töömeetodite järele. Igal aastal saab sõdurkond rügemendis tõhusa ettevalmistuse mitmesugustel eriväljaõppe aladel. Kaader, kes aastate kestel kaasa elanud otsingute ja murrangu ajajärgud õppemeetodite väljakujundamisel, on õppeviiside rakendamises hästi kogenud, et suunata, juh-

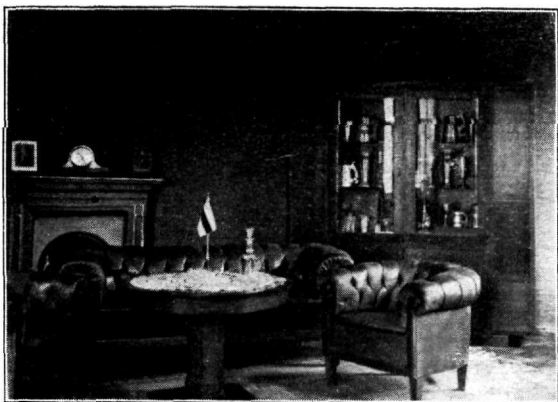
tida ja hoida õppetööd neis raames, mida taotlevad meie ametlikud eeskirjad.

Ühtlasi saab kaader pidevalt tarvilikku informatsiooni sõjaasjanduslikes küsimustes. Uued põhimõtted ja juhtalused leiavad ajakohast rakenduskäsitlust ja katsetamist. Õppetöösse viiakse vajalikke korrektiivseid ja parandusi. Ühesõnaga, rügemendi juhtkond töötab ja teotseb kindlate ja rikkalikkude kogemustagavaradega, rakendades asjatundlikult vaid neid põhimõtteid ja võtteid, mis kokkukõlas tegeliku elu nõudega, loobudes neist, mis eluvõõrad ja millede väärtus järjest arenevas sõjaasjanduses väär ja vananenud.

Õeldu on maksev ka rügemendi noorema juhtkonna — allohvitseride — kohta. Kõik nad, saades aastate jooksul tõhusa ettevalmistuse mitmesugustel erikursustel, on väärilisteks kaastööliseks vanematele juhtidele. Ühine arusaamine väljaõppe põhi-alustest ja eesmärkidest aina soodustab õppetööd. Vastastikune arusaamine vanema ja noorema juhtkonna vahel kõigiti soodustab ja tõstab õppetöö tõhusust ja ettevalmistuse kvalifikatsiooni rügemendis.

Rügemendiülem kolonel V. Koern VR II/3 oma kabinetis.

Nurk rüüli kabinetist.

Rügemendi staabiülem mjr. M. Müllerstein VR II/3 oma kabinetis.

Rügemendi õpperuum.

1. kompani õpperuum.

Herman'i kindluse sissekäik.

Siinkohal ei saa vaikides mööda minna teiste väljaõppe alade kõrval 1. Jalaväerügemendis harrastatavatest aladest, s.o. kehalisest kasvatusest ja laskeasjanduse arenemisest. Näib, et nende alade harrastamine on saanud nagu rügemendi traditsiooniks. Neil aladel on rügement rea aastate kestel ikka sammunud esirinnas, mis on tunnustataval hinnangul leidnud kõikjal.

1932. aastaks oli kehaline kasvatus 1. Jalaväerügemendis kindla aluse ja süsteemi omandanud.

1933. aasta sügisel moodustatakse 1. Jalaväerügemendis spordiklubi, nimetusega „Spordiühing 1. Rügement“, kes iseseisva spordiorganisatsioonina teotseb väeosa ülema järelevalvel. Ühing kuulub Eesti spordi keskorganisatsioonidesse. Tema eesmärgiks on kehalise kasvatuse arendamine ja juhtimine rügemendis, eriti neil aladel, millel sõjalis-rakendus iseloomuline tähtsus. Spordiühing, üles seades kindlad sihtjooned, juhib kehalist kasvatust kogu rügemendis, korraldades harjutusi, võimlemismänge ja spordipidustusi, hankides summaksud sporditarvete ja auhindade muretsemiseks.

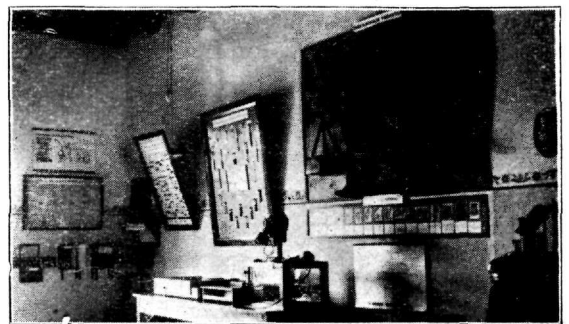
Sport meelelahutusena omab väärika ja tunnustatud seisukoha rügemendis. Rügemendi ridadest on võrsunud kogukas arv nimekaid eesti sportlasi, kes oma saavutistega on küündinud rahvusvahelise tasemeni. Eeskätt peab mainima talisportlasi — suusatajaid, kes edukalt sammuvad võiduld-võidule eliitsportlaste esirinnas. Siinkohal ei saa mainimata jätta rügemendi manalasse varisenud suursportlast — v.a.o.

V. Treinberg'i, kel suured teened eliitsportlasena kehalise kasvatuse arendamises ja õhutamises rügemendis. Spordiühing „1. Rügement“ on väärikalt hinnanud viimase sportlikke teeneid väärtusliku ja igavesti rändava rändauhinna näol, mis igal aastal välja mängitakse erilist pingutust nõudvate — pikamaajooksu ja suusatamise aladel. Spordiühing, juhtides sportlikku tööd rügemendis, on omaks võinud juhtlause „Sport massidesse“. Kui spordiühingu asutamiseni kehalise kasvatuse harrastusist võtsid osa vaid üksikud parimad, siis nüüd sportlikest üritustest võtab osa kogu rügemendi sõjaväelaste pere. Suurteil spordipäevadel ja võimlemismängudel esineb rügement peagu alati terves koosseisus. Näide: 25. aprillil 1936. a. korraldatud kevadistest võimlemismängudest võltis osa 85% rügemendi alalolevast koosseisust ja 1937. aasta talispordi-päevast võistlejaina individuaalvõistlusaladel ja rühmituste koosseisus — 90%.

Tähtsamaist sportlis-sõjalise iseloomuga üritustest peab mainima 1935. a. jaanuaris korraldatud suurejoonelist 400 km pikkust patrullsuusatamise matka, mille eesmärgiks oli anda parematele rügemendi suusatajatele võimalust katsetada oma võimeid pikemate maade katmisel; ühtlasi taotleti nimetatud suurüritusega ideelist sihti —

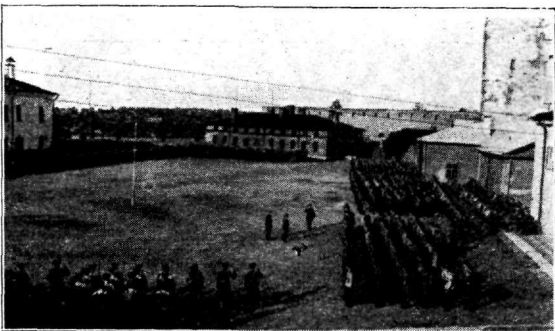

1. kompani eluruum.

Rügemendi gaasikaitse kabinet.

Pitte väljaõppe ja spordi alalt.

Ülalt alla vasakul: Kk meeskond relva käsitamissoppusel. — Laskurjagu jõe ületamisel. — Rk tulepositsioonil moondatud pesas. — Tagavaraväelaste õppused 1935. a. — Paremalt: Rügemendi osad ületamas jõge pontoonidel. — Suuskratturite k-do talivarustuses. — 1. Jal-rüg. jalgpallimeeskond diviisimeister 1936. a. — Kk jagu rünnakul.

Rügemendi ülem kol. V. Koern VR/3 esineb ettekandega Soome presidendile 1936. a. suvel.

luua sõprussidemeid rügemendi ja teiste väeosade vahel, katsetades ühtlasi rügemendis valmistatud suusatüüpe, nende otsustatavusest ja vastupidavusest. Nimetatud suusamatk sooritati ettenähtud kava kohaselt täpsalt 11 päevaga. See talvesportlik üritus läks hiilgavalt korda. Rügemendi eliitsuusatajad näitasid suurt püsivust ja tahtejõudu raske matka sooritamisel.

Ei saa siinkohal mainimata jätta sportlisisideeliste ürituste alal Vabadussõja kangelas-epohhi taustal korraldatud traditsioonilisi võistlusi.

1935. aasta suvel korraldati pataljoni vahelised sõjalise iseloomuga jagudevahelised patrullrännak-võistlused — Kurtna

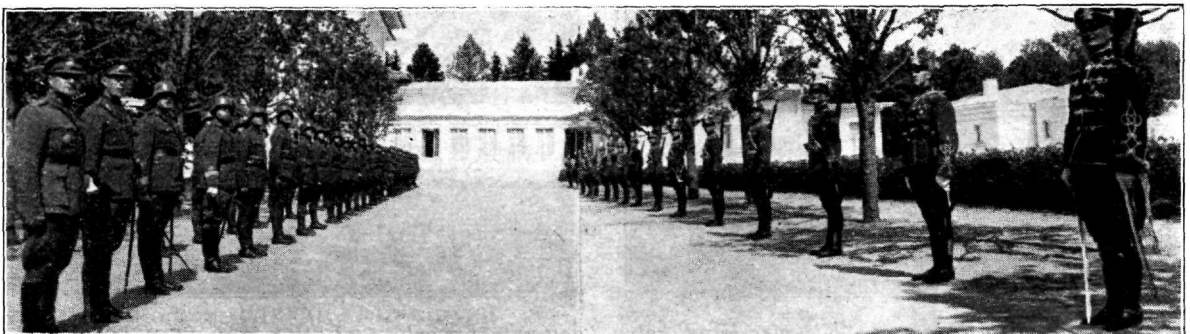
laagris asuvatest rügemendi osadest Narva ja Narvas asuvatest rügemendi osadest Kurtna laagrisse. Võistlusmaa pikkus — 47 km. Võistlustee läbib raske maastiku. Nimetatud võistlus toimus kõrvetava päikese all väga rasketes tingimustes, kuid pinevais ja äärmist pingutust nõudvais tingimustis näitas ühe pataljoni patrull otse jahmatamapanevat „sisu“ ja vastupidavust. Patrull kattis võistlusmaa 6 tunni 46 minutiga, kusjuures tuleb arvesse võtta, et patrull oli kooritud täie lahinguvarustusega. Nimetatud sportlik üritus leidis heatahtlikku allakriipsutamist härra Riigivanemalt, kelle poolt vahvatele patrulli juhtidele — rügemendi kehalise kasvatuse juhile leitnant O. Iila'le ja parullivanema abile annetati ülesnäidatud eeskujuga ja teenete eest Kaitseliidu Valgeristi ordenid.

Teine rügemendi traditsiooniline sportlik üritus — teatejooks 1. Jalaväerügemendi Riigiküla lahinguväljale toimub igal aastal 25. aprillil rügemendi aastapäeval suure pidulikkusega kogu rügemendi meeleolurikkal osavõtul.

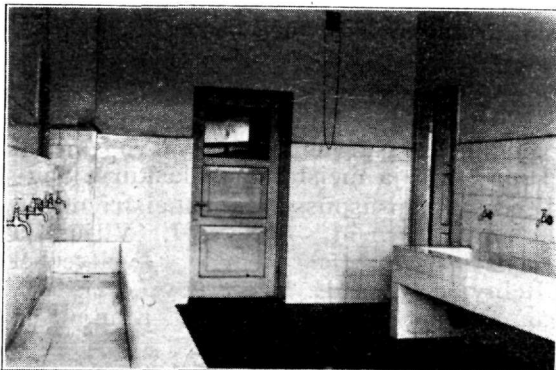
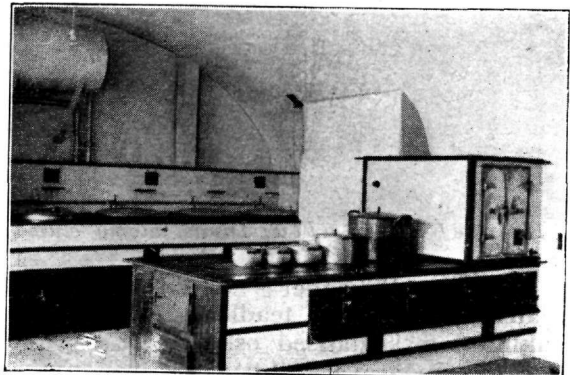
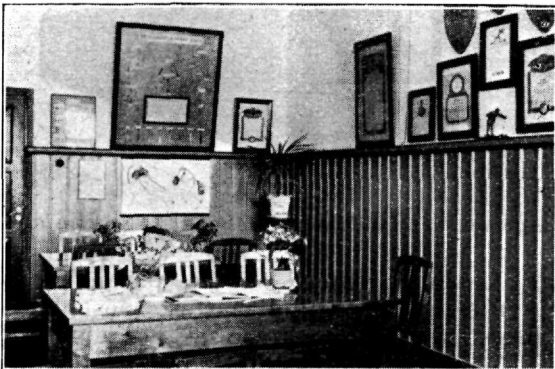
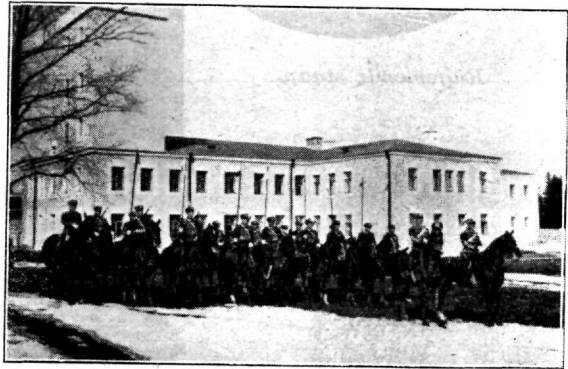
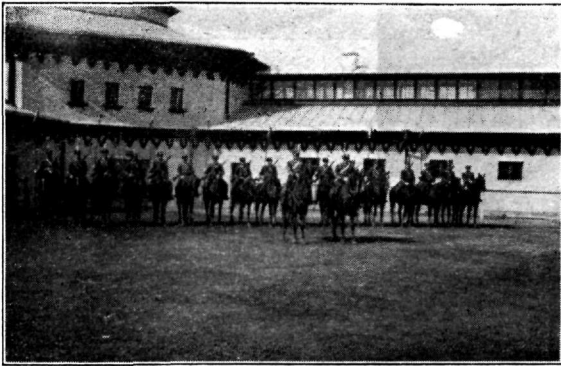
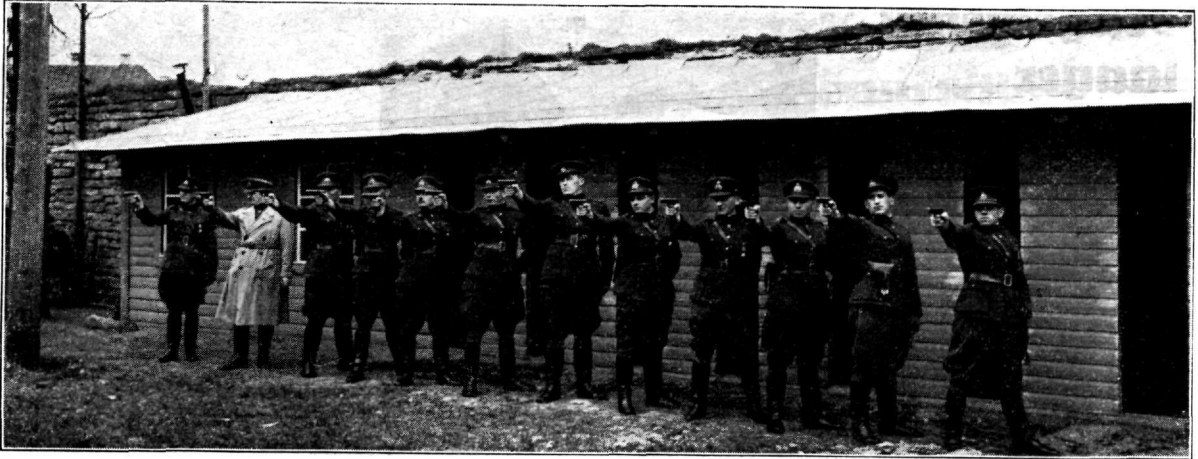
Kokku võttes sport 1. Jalaväerügemendis areneb õiges suunas. Sihid ja eesmärgid on õiged. Sport meelelahutusena, omades füüsilise tubliduse arendamise alal palju kokkupuute punkte sõjalise ettevalmistuse aladega, seab oma eesmärgiks kasvatada ja ette valmistada noorest kodanikust-sõdurist füüsiliselt tugevat lahingumeest.

Selles on veendunud spordijuhid ning kogu juhtkond. Töö jätkub innukalt samas vaimus.

1. Jalaväerügement on end ka laskespordi alal Eesti laskurite peres täiel rindel maksma pannud. Juhtkonna huvi ja raugematu tahe on olnud selleks teguriks, et mitte ainult kaadri, vaid ka ajateenijate lasketase on kõrge. Suur % ajateenijaist teenistuseaja lõpuks kuuluvad I või isegi meister-laskurklassi.

Vasakul: Rügemendi aukompani ja ratsakomando spaleer Soome presidendile vastuvõtuks suvel 1936. a.

Ülal: Rügemendi ohvitserid laskevõistlusel Hermani kindluse laskerajal.

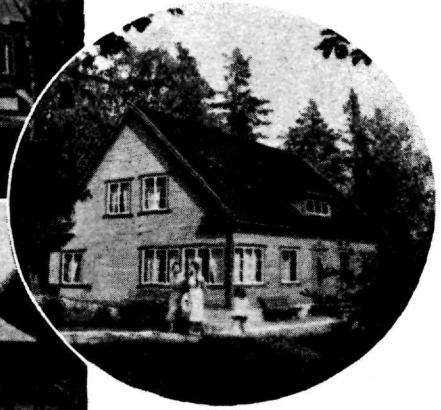
Vasakul ülalt alla: Rügemendi ratsa k-do maneeži ees. — 4. kompani ja ratsa k-do ühine lugemistuba. — 4. kompani ja ratsa k-do pesuruum.

Paremal ülalt alla: Rügemendi ratsa k-do kasarmu ees. — 4. kompani ja ratsa k-do ühis-köök.

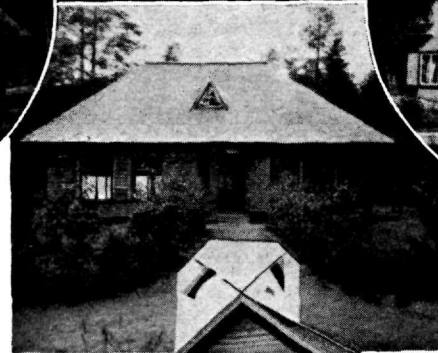
Rügemendi laager

Rügemendi staap.

Rügemendi ülema elumaja.

Keskel ülalt alla: Diviisi ülema elumaja. — Rügemendi ambulants. — Sõdurite elumaja.

Rügemendi kaader — ohvitserid ja üleajateenijad — olles teadlik sellest, et tema isiklikud laskealalised oskused ja kogemused on määrava tähtsusega ka ajateenijate väljaõpetamisel, otsustasid koonduda laskespordi ühingusse, kus laskeala spetsialiseerumine ja viimistlemine leiaks kavakindlama suuna.

19. jaanuaril 1931. a. ja 19. jaanuaril 1932. a. asutati tolleaegse rügemendiülema kolonel A. Pulga õhutusel rügemendi ohvitseride ja üleajateenijate laskespordi ühingud.

Nimetatud laskurühingute asutamisega tekib järsk pööre rügemendi laskeala arengus. Kuivõrd suure tähtsuse omas rügemendi kaadri liitumine ohvitseride ja üleajateenijate laskespordi ühingusse, näita-

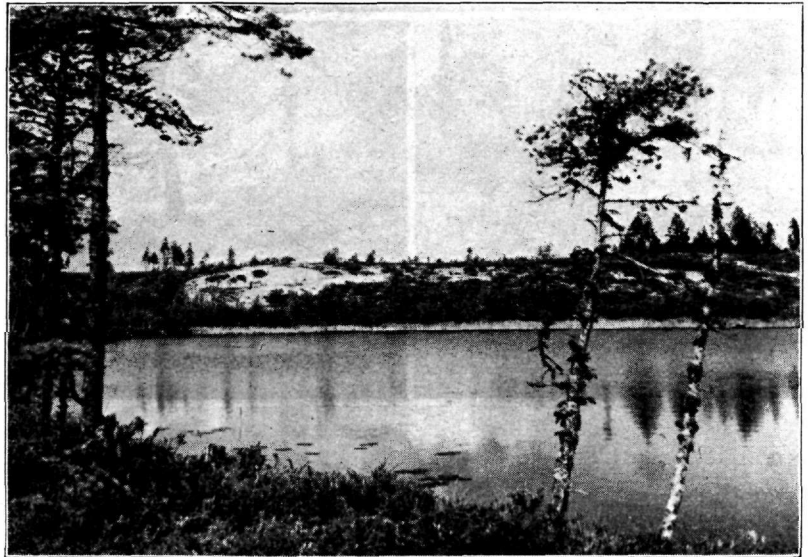
vad: laskeresultaatide üldine paranemine, ühingute liikmeskonna hoogus sööst kõrgeimasse laskurklassidesse ja need paljud meistritiitlid, mis saavutatud mitmesuguseil arvukail konkurentsitihedail võistlusil. Laskurühingute (O.L.Ü. ja Ü.L.Ü.) viimaste aastate tegevusest ja kõrgetest laskurite kvalifitseeritud tagajärgedest annavad ettekujutuse alljärgnevad read.

1936. a. augustikuus korraldatud meistervõistlustest Narvas võttis osa rügemendi 13 suur-, eri- ja meisterklassi laskurit. Saavutised: — täpsuspüssist suurmeistri normi (540 silma) täitsid — v.a.o. L. Viljus ja erimeistri normi (500 silma) — veltveebel A. Reinvald, v.a.o. E. Villbert, v.a.o. J. Tui, v.a.o. A. Limperk, veltveebel V. Kauküll ja n.a.o. A. Talli.

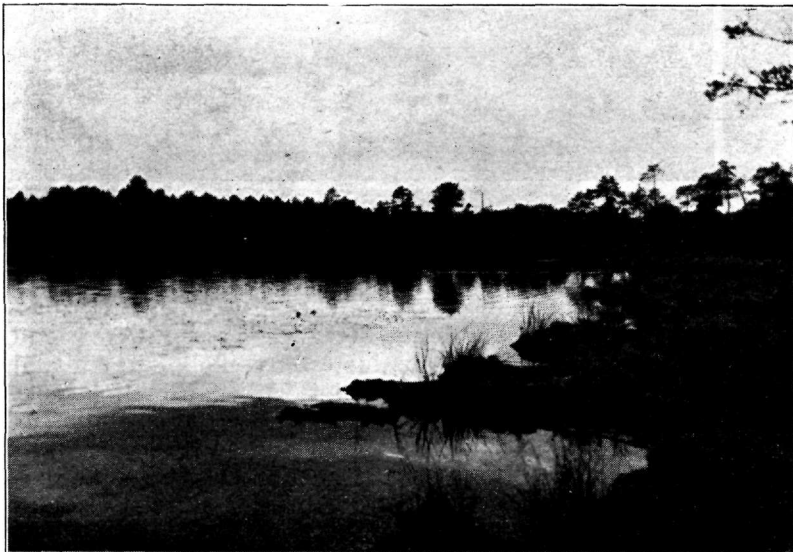
Kuurna õppevälja järv

Räätsma järv.

Ahne järv.

Nõmme järv.

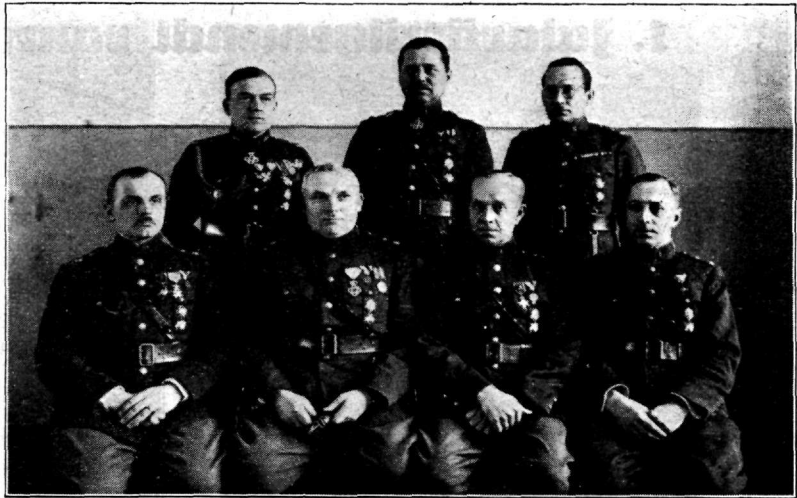
Ülal vas. paremale: Haugjärv, Särgjärv. — Keskel vas. paremale: Kuradijärv, Konnajärv, Läävjärv. — All vas. paremale: Mätasjärv, V. Kirjaku järv.

Väikekaliibrilisest püssist täitsid suurmeistri normi — veltv. A. Reinvald ja v.a.o. E. Villbert, erimeistri normi — major H. Ellram, veltveebliid V. Kauküll, K. Sarapik, v.a.o. L. Viljus, v.a.o. J. Alaväli, v.a.o. A. Limperk ja n.a.o. A. Talli.

Põnevamaid ja huvitavamaid olid E. Laskurliidu 1936. a. ühingute- ja ringkon-

dadevahelised võistlused. Mõlemad rügemendi ühingud (O.L.Ü. ja Ü.L.Ü.) võtsid nimetatud võistlustest osa kolme relva alal (muutmata sõjapüss, väikekaliibriline püss ja sõjapüstol). Saavutised: muutmata sõjapüssist tuli rügemendi Ü.L.Ü. üleriiklikult II — ja rügemendi O.L.Ü. — IV kohale. Väikekaliibrilisest püssist omas

*Rügemendi Ohviteride Kogu
juhatus 1937. a.*

Ü.L.Ü. üleriiklikult II, ja O.L.Ü. — IV kohta. Sõjapüstolist tuli O.L.Ü. üleriiklikult II — ja Ü.L.Ü. — III kohale. Samadel võistlustel individuaalselt saavutasid tähelepanuväärivaid tagajärgi: — muutmata sõjapüssist 180 võimalikust — v.a.o. L. Viljus 156 — ja leitnant A. Kuuse — 147 silma. Väikekalibrilisest püssist 300 võimalikust — veltveebel A. Reinvald 292 — ja leitnant V. Mikkola 281 silma. Esimese tagajärg küünib maailmarekordi tasemeni. Sõjapüstolist lasi 170 võimalikust leitnant N. Viru 163 — ja leitnant R. Tanverk 161

Rügemendi O. L. Ü. juhatus 1937. a.

silma. Kolmest relvast kokku saavutasid: leitnant A. Kuuse 559, leitnant V. Mikkola 557 ja leitnant H. Milk — 550 silma. Silmade kogusumma kolmest relvast: O.L.Ü. — 484,558 ja Ü.L.Ü. — 592,424, sellega võitis Üleajateen. Laskespordi Ühing Ohvitseride Laskespordi Ühingu 7,866 silmaga.

2. novembril 1936. a. toimusid 1. Jala-väärügemendi meistrite-vahelised individuaalvõistlused täpsussõjapüssist 300 m kauguselt 10-ringilisele märklehele kolmes põhiasendist à 10 lasku Tallinna kullasepalt Kopf'ilt väljapandud rändauhinna. Kohtadele tulid: v.a.o. L. Viljus 276, major H. Ellram — 266 ja veltv. K. Sarapik — 259 silma. Esimese kahe tagajärg ületab suurmeistri normi. Rändauhinna neil võistlusil võitis v.a.o. L. Viljus esimest korda.

Ka näpslaskmisele pannakse rügemendis suurt rõhku. 24. novembril 1936. a. toimusid rügemendi kaadritele pataljonivahelised laskevõistlused muutmata sõjapüssist rügemendiülema rändauhinna. Laskeülesande kohaselt tuli igal võistlejal tabada püsti kaevikust kiirtulega rünnaku lähtealusele, 300 m kaugusele, jõudnud vastast — 10 kolmandikkuju — 10 lasuga, kusjuures keskmine aeg ühe kuju tabamiseks ei võinud ületada 15 sek. Võistluste tulemused: n.a.o. V. Kentel — 39 sekundiga 9 kuju, leitn. A. Karemaa — 35 sekundiga 8 kuju ja v.a.o. O. Raudam — 37 sekundiga 8 kuju. Paremus järjekorras tulid nimetatud võistlustel kohtadele pataljonid järgmiselt: II pataljon — 642, I pataljon — 416 ja III pataljon — 273 silmaga. Seega rügemendiülema rändauhinna võitis teist korda II pataljon. Jäädavaks omandamiseks tuleb nimetatud auhinna kaitsta 3 korda järjest või 5 korda vaheldamisi.

Peale eestoodud võistluste korraldati

1. Jalaväerügemendi vanemaid juhte.

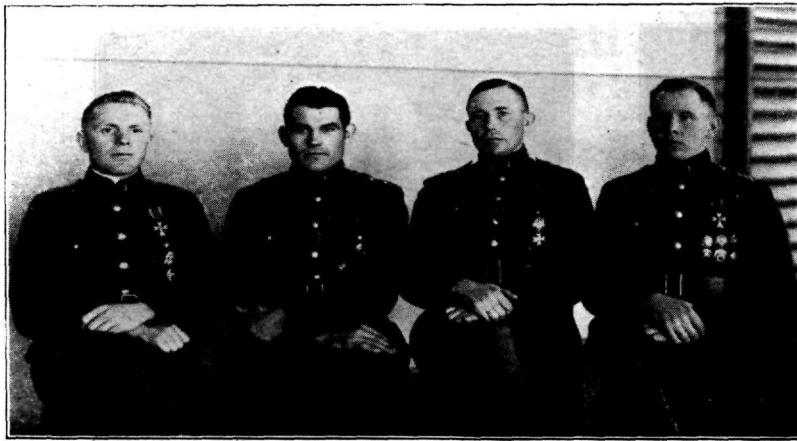
möödunud hooajal rida võistlusi 1. Jalaväerügemendi kaadri ja 1. Jalaväerügemendi tagavaraväe ohvitseride sektsiooni ning Narva Kaitseliidu Maleva vahel. Peale selle — ühingute sisemisi (omavahelisi) võistlusi ja treeningharjutusi igast relvast.

Praegu on rügemendis: kvalifitseeritud laskureid — sõjapüssist: suurmeistreid 3 (leitnant N. Viru, v.a.o. L. Viljus ja v.a.o. A. Talli); erimeistreid 7 ja meistreid 37.

Väikekalibrilisest püssist: suurmeistreid 1 (veltv. A. Reinald), erimeistreid 8, meistreid 19; sõjapüstolist: meistreid 7 ja vabapüstolist: erimeistreid 1.

Kokku võttes laskesport seisab 1. Jalaväerügemendis kõrgel tasemel. Kaader, teadlik olles sellest, et üldine laskespordi tase ikka tõuseb ja tõuseb ning konkurents muutub tihedamaks ja teravamaks — jätkab ka tulevikus intensiivselt ja hoogsalt

Spordiühingu „1. Rügement“ juhatus 1937. a.

tööd laskealal, et väärikalt kaitsta oma positsiooni Eesti laskursportlaste peres, seejuures rakendades oma suuri kogemusi ja teadmisi sõdurikonna laskeala arendamisel ja tõstmisel.

Ajavahemikul 15. kuni 20. tähispäevani pole rügemendi elus olnud eriti märkimisväärsed sündmused. Elu on arenenud vaikse, kuid intensiivse ja hoogsa rahuaaja töö ning tegevuse tähe all.

1. aprillil 1934. a. toimus rügemendi juhtide vahetus. Lahkus kauaaegne ja väga lugupeetud rügemendiülem kolonel A. Pulk, olles määratud kõrgemale ametkohale. Rügemendi juhtimise võttis enda kätte kolonel L. Jakobsen, kes 15.06.36. rügemendi juhtimise üle andis praegusele rügemendi ülemale kolonel V. Koern'ile.

Aprillil 1934. a. toimus ka vanema juhtkonna — rügul abi ja patülide vahetus. Lahkusid rügemendist rügul abi kolonelleitnant O. Jaanso, majorid A. Simson, A. Tomander ja A. Kivi. Nende asemele määrati pataljoniülemateks kolonelleitnant E. Saal, majorid J. Purga, H. Elb ja staabiülemaks major G. Kasemets. Veebruaris 1935. a. määrati rügemendi staabiülemaks major M. Müllerstein, kes vahepeal oli lõpetanud Läti Kõrgema Sõjakooli, kuna major G. Kasemets viidi üle teenistusse Sõjavägede Staapi.

Sõjavägede Staabi korraldusel toimus juunis 1935. a. proovimobilisatsioon käsutusväelaste kokkukutsumisega. Sellega seoses toimusid ka suuremad õppused Kurtna laagris. Ettevalmistuselt käsutusväelaste kokkutulek ja hiljem nende vabastamine sündis suurima täpsuse ja kavakindlusega. Samuti oli õppetöö väga intensiivne ja hoogsus. Käsutusväelaste kokkutulekut ja õppetööd jälginud ametlikkude vaatlejate hinnang selle kohta oli väga kiitav.

24.07. kuni 26.08.34. viibis rügemendi ratsakomando õppeeesmärgil Ratsarügemendi juures. Sinnaminek ja tagasitulek

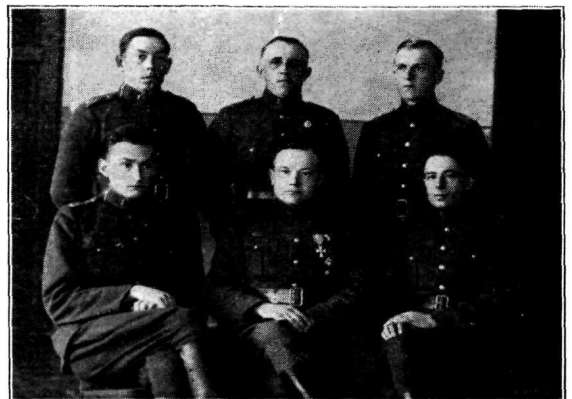
toimus rännakkorras, kusjuures vahemaa 276 km kaeti 3-päevase 3-öise rännakuga. Seejuures hobused sinna minnes olid tunduvalt kehakaalu maha võtnud, kuid tagasi tulles olid 72% hobustest kehakaalu jälle juurde võtnud.

Iga aasta suvel viibivad rügemendi allüksused õppeeesmärgiga Kurtna laagris, kus pideva ja intensiivse õppetööga antakse sõduritele viimane lihv ja oskused teotsemiseks mitmekesistes lahinguolukordades.

Aprillil 1934. a. viibis inspitseerimise ülesandega rügemendis Sõjavägede Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner ja 6. augustil samal aastal külastas härra Riigivanem ühes Sõjavägede Ülemjuhatajaga Kurtna laagris asuvaid rügemendi osi. Kõrged külalised tutvusid põhjalikult laagri eluga, laagri ehitustega ja õppetöö võimalustega.

Suvel 1936. a. külastas Soome Vabariigi President ühes saatjaskonnaga rügementi Kurtna laagris ja Orul. Kõrge külaline oli väga huvitatud meie sõdurite laagri elu-olust.

Rügemendi sisemises elus valitseb rõõmustaval viisil rahulik, stabiilne, solidaarne meeleolu ja vaim. Ehkki õppetegevus

Rügemendi Ü. L. Ü. juhatus 1937. a.

intensiivne ja pingutav — on sõdurikond veendunud selles, et sõjaväeteenistus on tähtsamaid riiklikke kohustusi. See äratundmine loob rügemendis meeolurikka ja rõõmsa töö innu, mida ei suuda riivata töötaskused ja kohustused. Selleks kõigeks mõjub kaasa ka kultuurne ümbrus. Sõdurite eluruumide korrastamise alal tehakse pidevalt tööd. Rügemendi allüksused teatavasti asuvad endistes vene Jaani- ja Hermani kindluste kasarmutes, mis oma ebaotstarbeka ehitusviisiga ei vasta praeguse aja nõudeile, kuid aastate kestel on neid jõudumööda kohandatud, muutes neid nõuetekohasemaiks elamuiks.

Rügemendi allüksused omavad ka kultuur-nurgakesed — lugemistoad, mis varustatud kõige tarvilikuga.

Sõduritele korraldatakse valitud kavade järele raadiomuusikat. Selleks on allüksustesse häälekõvendajad üles seatud.

1. Jalaväerügemendis ka rahuaja töös ja eluavalduis valitsevad samad traditsioonid ja tööspidamised, mis tiivustasid rügementi kangelastegudele Vabadussõja raskest heitlustest.

Rügement jätkab samas vaimus isamaalikku vastutusrikast tööd ka tulevikus.

1. Jalaväerügemendiga Vabadussõjast osavõtnud ja seni ajani rügemendis teenivad ohvitserid ja üleajateenijad.

1. Major Aleksander Luik. — 2. Kapten Nikolai Dutsinski VR II/3. — 3. Major Adam Holmberg. — 4. Kapten Aleksander Uuk VR II/3. — 5. Kapten Johannes Olli. — 6. Kapten Evald Pajussoo (end. Pajussõn). — 7. Veltveebel

Aleksander Kaimik. — 8. Vanemallohv. Johannes Saarmann. — 9. Vanemallohv. Otto Metua. — 10. Vanemallohv. Ernst Kriinal VR II/3. — 11. Vanemallohv. Eduard Mägi. — 12. Veltveebel Johannes Harring.

1. Jalaväerügemendi Üleajateenijate Kogu elust ja tegevusest.

Van. allohv. J. Paeväli.

1. Jalaväerügemendi Üleajateenijatekogu asutamispäevaks võib pidada 26. oktoobrit 1925. a., mil tollaegse rügemendiülema, praeguse 1. Diviisi ülema kindralmajor A. Pulk'i, lahkelt vastutulekul esimese kogu esimehe veltv. K. Kukk'e ja mõnede teiste allohvitseride energilise töö tagajärjel kogu asutamiskoosolek ära peeti.

Kogu põhikiri kinnitati rügemendiülema poolt 11. 11. 25. a., kuna esimene juhatus, kuhu kuulusid esimehena veltv. K. Kukk ning liikmetena veltv. A. Pallo, 2. j. kirj. N. Eero, kapralid B. Pudal, G. Johannes ja noor. allohv. H. Kappo, valiti 15. 11. 25. Nimetatuid teenib rügemendis praegu veel ainult viimane.

Koosviibimisteks üüris kogu esimesed ruumid endale 1926. aasta algul ja nende pidulik avamine toimus 20. 03. 26.

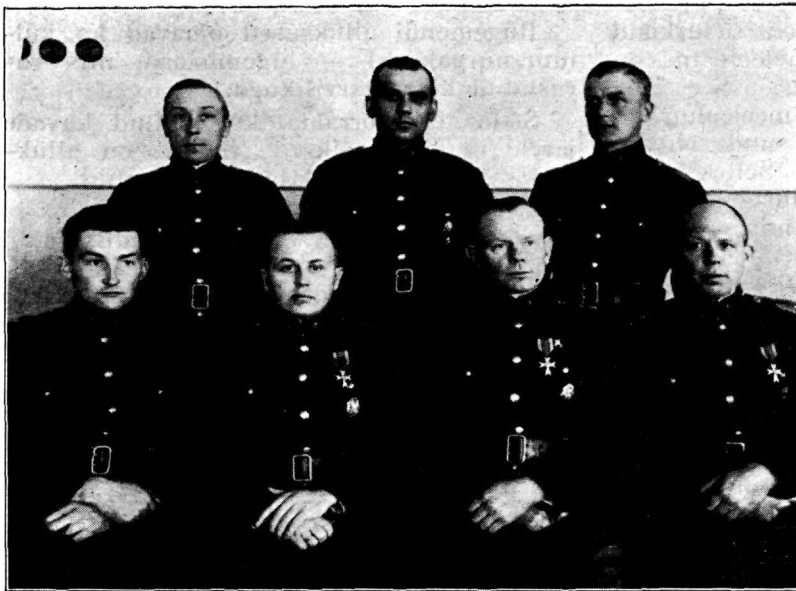
1928. a. jaanuarikuus likvideeriti kogu

senisel kujul ja samal ajal asutati Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud KÜP alusel kogu uuesti.

Kogu tegevuseaja jooksul on peetud 52 üldkoosolekut, millistel läbi arutatud hulk üleajateenijaskonna ellu puutuvaid küsimusi.

Aja jooksul on korraldatud hulk spordi- ja laskevõistlusi oma liikmetele. Liikmete silmaringi laiendamiseks ja hariduse täiendamiseks on korraldatud rida kursusi ja peetud nii üldhariduslikke kui ka sõjateaduslikke loenguid niihästi oma liikmete kui ka väljastpoolt kutsutud lektorite poolt.

Seltskondlikul tegevusealal on üleajateenijaskond korraldanud rea pidusid, perekondlikke koosviibimisi ja mitmesuguseid ettekandeid, kus on esinenud ka oma pere hulgast soliste, nagu van. allohv. O. Raudam, pr. A. Nappa, pr. V. Kask j. t.

1. Jalaväerügemendi Üleajateenijate Kogu juhatus 1937. a.

Meelelahutust on pakutud koorilaulude ettekandmisega oma segakoori poolt van. allohv. A. Mironovi ja hiljem peale tema sv. teenistusest lahkumist — leitn. H. Terase juhtimisel.

Peoõhtute puhul on korraldatud oma jõududega ka lavalisi ettekandeid, millistest võiks mainida operetti „Armsam kõigist kodutalu“, sõnalavastusi „Olli ja Polli“ (A. Bach), „Pöörane Lola“ (Kangermann) ja teisi.

Perekondlikkudel koosviibimistel on ette kantud rida rahvatantsu ja lavaettekannetena harilikult oma kombineeritud naljapalasisid. Viimastest võiks nimetada P. Rehema poolt kokku seatuid: „Jõulunäidend lastele“ ja „Mehe ligi pääseb ikka ainult kõhu kaudu“, millistest esimene kanti ette kogu liikmete lastele korraldatud jõulupuul ja viimane kogu juures teotseva naisklubi poolt korraldatud keedukursuste lõpp-peo puhul.

Eriti hoogsaks kujunes seltskondlik tegevus 1933. ja 1934. aastal, mil kogul olid kasutada lahedad ja nõuetekohased ruumid. 1935. aastal oli kogu sunnitud ümber kolima. Praegu annab nõuetekohaste ruumide puudumine ennast kogu elus väga valusalt tunda, kuna selle tagajärjel seltskondlikku tegevust armas-

tavad liikmed eraseltsidesse laiali valguvad.

Kogu traditsioonidest tähelepanevamad oleksid järgmised: kogust lahkuva liikmega jumalagajamiseks koguvad liikmed kogu ruumidesse, kusjuures lahkujale, kes vähemalt 5 aastat kogu liige olnud, antakse mälestusesse, millisele liikmeksastumise ja -lahkumise ajad ühes kogu nimetusega peale on graveeritud. Esemel annab üle kogu esimees.

Kogu liikmed, kes 10 aastat 1. Jalaväerügemendi Üleajateenijatekogu liikmed olnud, saavad kogult kingituseks mälestuseseme, mis sugune vana-aasta õhtul rügemendiülema poolt pidul-

kult üle antakse kogu liikmete, nende perekonnaliikmete ja kutsitud külaliste juuresolekul.

Aja jooksul on kogu liikmeid manasse varisenud järgmiselt: 1926. a. sügisel kapral R. Kopelmann, 1927. a. lõpul kogu asutaja ja esimene esimees veltv. K. Kukkk, 1930. a. kevadel lahkus van. allohv. V. Seppling, 1931. a. sügisel n. allohv. E. Tiikmann ja maikuu 1935. a. rügemendi parim sportlane van. allohv. V. Treinberg.

1926. aastal asutati kogu juurde all-ohvitserkonna omaabi teostamiseks Laenu-Hoiukassa, mille eesmärgiks on:

1) hoiusunnmade kogumine sellekohaste sissemaksude kaudu;

2) laenude saamine soodsatel tingimustel, ja

1. Jalaväerügemendi riigi- ja vabateenijad aprillis 1937. a.

3) isiklike rahasummade hoiul pidamine.

L.-Hoiukassa liikmeteks on kõik 1. Jalaväerügemendi Üleajateenijatekogu liikmed. Kassa tegevus on väga elav, mis nähtub operatsioonide arvust, milliseid möödunud aastal oli 345, kaasa arvatud veel kassa igakuised osamaksu, osatasu ja laenu % kinnipidamised liikmete kuu-palgast.

Arvesse võttes kapitalide kasvu ja tegeliku elu nõudeid, on kassa kodukorda juba kolmel korral põhjalikult ümber töötatud, viimane kord 1935. aastal.

Praegune kodukord on rajatud põhimõttele, et iga liige opereerib rahasummadega oma osamaksu piirides.

Sissemakstud osakapital on keskmiselt 200—250 krooni liikmelt, seega on tegevusväli osakapitali piirides küllalt lai.

Selle mooduse tõttu pole kassal vähe-matki riisikot laenude mittetasumise näol, samuti pole laenusoovijail vajadust laenu-de saamisel vastutajaid hankida.

Osamaksu võetakse liikmetelt sundus-likult 2 krooni kuus kuni 250 krooni suu-ruse summa kogumiseni.

Osakapitali dividendi % seisab juba aastaid 5—5,3, kuna laenude pealt võetakse 6% aastas, seega maksab laenuvõtja tegelikult laenu eest ainult kuni 1% aastas. Osakapitali saab liige kätte ainult kassaliikmest lahkumise korral.

Hoiusummasid koguvad liikmed oma äranägemisel. Mõned kassaliikmed on aja jooksul hoiukassa abil kaunis nimetamise-väärt summasid suutnud koguda, ka on kassasse kogutud hoiusummade abil rida liikmeid omandanud isegi kinnisvarasid — väikeste elumajade näol, luues seega endale mugavamaid elamisvõimalusi.

Kassa bilanss 31.12.36 oli 30530:60 krooniga tasakaalus, kuna väljajagatavat dividendi 1936. aastal oli 1347:36 krooni.

Kassa asjaajajaks, ühtlasi ka laeka-hoidjaks on van. allohv. P. Rehema, kes oma vastutusrikkal kohal töötab juba 1930. aastast alates.

Kogu praeguse juhatuse koosseisu kuuluvad: esimees — veltv. H. Uustal, abiesimees — van. allohv. M. Sallaste, laekur — veltv. J. Öör ja sekretär — van. allohv. J. Paeväli.

1. Jalaväerügemendi Ohvitseride Kogu reserv-ohvitseride sektsiooni elust ja tegevusest.

Reserv-major K. Maasik.

Kui 1933. aasta varakevadel Kaitseväge-de Staabist läks välja korraldus taga-varaväe ohvitseride organiseerimiseks sektsioonidesse väeosade juurde, siis leidis see algatus head vastukõla eriti 1. Jalaväerügemendi piirkonnas. Tundus, nagu oleks juba ammu oodatud seda korraldust, mille kaudu avanes võimalus reservjuhtidel tulla kokku omavahel ja läheneda kaadri ohvitseridele, et õppida tundma oma kaasvõitlejaid isamaa teenimisel. See-pärast oli arusaadav väga elav huvi sektsiooni asutamise vastu. 28. mail 1933. a., mil peeti ära sektsiooni asutamise koos-olek, tuli kokku reservohvitseride 56. Tutvunud organisatsiooni ülesannetega, võeti kohe üles esimese aasta tegevuska-vasse uute liikmete kogumine, omavahelise tutvuse ja sõpruse arendamine, samuti sõbralikkude vahekorrad loomine tegev-teenistuse ohvitseridega, sõjaliste tead-

miste täiendamine ja süvendamine ning liikmete majandusliku omaabi korralda-mine. See kava leidis edukat teostamist. Aasta lõpuks liikmete arv tõusis 83, kuna juurde organiseeriti 27 liiget.

Õppuste alal korraldati harjutusi koond-kuu ka lahkriivi alal ja lahendati taktika-lisi ülesandeid kaardil kaadriohvitseride juhtimisel. Selle kõrval aga toimus veel ekskursioon rügemendi suvisesse õppe-laagrisse, mis oli küllalt huvitav ja vahel-dustpakkuv ettevõtte keset igapäevaseid askeldamisi.

Vahepeal sektsioonis tekkis mõte pü-hendada suuremat tähelepanu laskealale ja seda peamiselt võistluste teel. Kohali-kud töösturid ja pangad panidki välja au-hinna. Esimene omavaheline võistlus lask-mises piistolitest toimus 15. oktoobril 1933. a., mis oli tähelepanuvaks sündmu-seks, kuna osavõtjaid oli rohkesti, aga

1. Jalaväerügemendi tagavaraväe-ohvitseride sektsiooni juhatus 1937. a.

veel rohkem uudishimulikke pealtvaatajaid. Auhinna osaliseks sai lipnik J. Kalle, kes laskis võistlustel välja 115 silma. Et just asi alles oragniseerimise ajajärgus, siis võis nende tagajärgedega küllaltki rahul olla. 21. oktoobriga tähistati esimene suurem koosviibimine reserv- ja kaadri-ohvitseride vahel, kusjuures viimased eesotsas rügemendiülemaga olid esimeste juures palutud külalistena. Rügement vastas omapoolse küllakutsega 25. novembril.

Kõik need algatused viisid reservohvitseride sõjaväelise distsipliini õhkkonda, äratasid neis põhjalikumalt arusaamist nende ülesannetest sõjaväeteenistuses ja õpetasid tundma nende väärtust rahva julgeoleku kindlustamistöös. Nii mõnedki pääsesid üksikust mahajäetuse seisukorrast ja kindlustasid enestele väärilise seisukoha organisatsiooni läbi. Sektsioon organisatsioonina omandas isegi mõningaid majanduslikke soodustusi teatris, kinos, liiklemisvahenditel, ärides, apteekides jne. Üksikute liikmete töötaolek likvideeriti ajutiselt 100% ulatuses. Nii möödus tegevuse esimene aasta, andes rahuldavaid tagajärgi sektsiooni tegevussihtide ja eesmärkide taotlemisel.

Järgneval 1934. aastal tegevuse suunad jäid samadeks, kuid siin-seal püüti vaid haarata sügavamalt ja kaugemalt. Nii tekkis sektsioonis mõte kor-

raldada kõigi 1. Diviisi piirkonnas asuvate reservohvitseride sektsioonide ühine õppekäik Vabadus- ja Põhjasõja lahinguväljadele. Täies ulatuses kavatus ei teostunud, kuna mõnedki sektsioonid meie ettepanekule üldse ei reageerinudki. Õppekäigust võttis osa vaid 4. Üks. Jalaväepataljoni sektsioon ja 1. juulil käidi üheskoos Jõhvi ümbruses ja Pühajões. Väljasõidust võttis osa ka selleaegne 1. Diviisi ülem kindralmajor Brede ühes staabiülemaga kolonel Matsaloga ja Narva Kaitseringkonna ülem ko-

lonel Triik. Huvitavad referaadid, millele lisandusid veel kindralmajor Brede täiendavad seletused, pakkusid osavõtnuile meeldivat rahulolu täiel määral. Lõunasöök murul ühisest katlast naiskodukaitse valmistusel tuletas vanematele meestele teataval määral meelde sõjaolukorda ja tiivustas neid oma mälestusi kodukaitse korraldustööst jagama noorematega — Vabadussõjast mitteosavõtnutega.

Laskesport võttis ka suurema ulatuse; omavahelistest võistlustest tekkis võistlus rüg. ohvitseride laskurklubi liikmetega küll individuaalselt, küll meeskondadega. Seejuures auhinda hankis sektsioon. Esimene individuaalne võistlus toimus 13. mail ja lõppes, muidugi, kaadriohvitseride võiduga: leitnant G. Padar laskis 132 silma,

1. Jalaväerügemendi Ohvitseride Kogu ja tagavaraväe-ohvitseride sektsiooni juhatus 1937. a.

kuna parem reservohvitser lipnik J. Malm sai vaid 120. Meeskondadevahelisel võistlusel 23. septembril kaadriohvitserid laskusid 1099, kuna reservistid 947 silma.

Aasta lõpul sektsioon organiseeris ühise koosviibimise oma liikmetele, rügemendi ja kohaliku Suurtükiväegrupi ohvitseridele. Eesmärgiks oli sõprussidemete süvendamine. Rügemendiülem kolonel Jakobsen algatas mälestussamba püstitamist rügemendile Riigiküla lahinguväljadele. Selle mõtte teostamiseks rakendati tööle ka sektsioon, nimelt just rahakogumise alal. 24. veebruaril 1935 selleks otstarbeks korraldatud ball andis puhast tulu Kr. 331.66, mis anti üle vastavale komiteele. Sektsiooni veel suurem majanduslik aktsioon seisis selles, et ta kogus Kr. 2 800 mööbli muretsemiseks rügemendi ohvitseride kasiinosse, sellest Kr. 300 oma liikmetelt, ülejäänud summa Narva suurtöösturilt.

Laskealal tekkis korrespondents-võistluse vahekorid Sakala Partisanide pataljoni tagavaraväe ohvitseride sektsiooniga. Selle idee algatajaks oli rügemendi endine ülem kolonel Pulk, kes näitas sektsioonile kätte tegevuse suunad, rakendades teda ka tööle, siirdus aga ise siis varsti Viljandisse Kaitseringkonna ülemaks. Sealt ta seda võistlust õhutaski. Esimese võistluse tagajärg: Narva meestel 783 silma Viljandi meeste 850 vastu; viimasel võistlusel aga narvalastel 851 viljandlaste 855 vastu. Tagajärgedest nähtub, et Narva rühkis küll tublisti edasi, kuid pidi loovutama auhinna, mille ta ise võistlusteks hankis. Veel vajab märkimist, et 1936. aasta 17. mail rügemendi ohvitseride laskurklubi ja sekt-

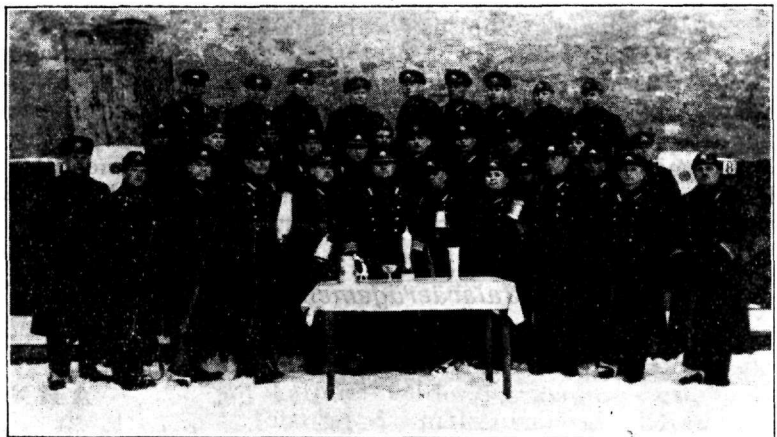
siooni meeskondade laskevõistlusel esimene saavutas 947, teine — 869 silma, 20. septembril samal aastal, esimene — 918, teine — 890. Vahemaa on muutunud tunnuduvalt lühemaks. Seetõttu sektsiooni meestes on tekkinud väga soov kaadriohvitseri kord ka võita, kuid kas see soov kunagi täitub, seda näitab tulevik. Üldiselt aga laskeasjandus sektsioonis on saanud erilise tähelepanu osaliseks, kuna selle peale hangitakse summasid traditsiooniliste aastaballide korraldamisega. Viimane selline toimus märtsikuul käesoleval aastal ja andis puhast Kr. 430:00, mis jagati laskurklubi ja sektsiooni vahel.

Praegu on sektsioonis 96 liiget, kes moodustavad hästi distsiplineeritud pere ja kes oma organisatsiooni arengule aitavad kaasa igaüks, muidugi oma jõudu mööda. On loodud mõninagid traditsioone, nagu 50 aastat vanaks saanud liikmete austamine kingitustega, igaaastane ühine ekskursioon oma väeosa suvisesse õppelaagrisse jne. Sektsiooni tegevust on abistanud kõige sõbralikumal viisil rügemendi ülemad ja rügemendi ohvitserkond.

Sektsiooni juhatuses algusest peale on töötanud esimehena major K. Maasik, abimehena kapten F. Kaba, kassapidajana n.-ltn. Dultz. Sekretärina töötas ühe aasta kapten A. Tamm, teise aasta lipnik A. Parts ja nüüd teist aastat leitnant V. Raudsepp.

Nii on 1. Jalaväerügemendi reservohvitserid püüdnud täita oma kohustusi võimaluste piirides, et olla teadlikud neile laskevõistluste vastutusrikastes ülesannetes ja panna liikuma jõude, mis kindlustavad hädaohutude vastu meie kodumaad.

Rügemendi O. L. Ü. ja Ü. L. Ü. suur-, eri- ja meisterlaskurid, aprillis 1937. a.

Mälestusi 1. Jalaväerügemendist.

Kapten K. TUVIKENE.

1919. a. 19. jaanuari hommikul, kui Narvale lähenevatele Eesti vägedele hakkasid paistma linna vanad ajaloolised tornid, täitus Eesti sõduri hing erilise rahulduse- ja tänutundega. Oli ilmne, et rahvas, kes üleolevas raskes heitluses kaotanud iseseisvuse ja vabaduse, oli nüüd uuesti ja otsustavalt asunud rajama endale iseseisvat kodu, kus valitseks temalt endalt loodav vabadus ja õiglus.

Jõudnud Narva, tungiti kohe Narvajõe idapoolsele kaldale ja üksikute külade haaval kisti vaenlaselt enda kätte idapoolne linna ümbruskond. Küll katsus vaenlane korduvate rünnakutega meilt uuesti vallutada Narvat, kuid tolligi vabastatud Eesti pinnast ei sattunud tema võimusesse.

Neil aegadel käisid ägedad võitlused 1. Jalaväerügemendi lõigus — Siiverskist mereni. Hinge pidades jäadi rauevatel võitlushetkedel Narva eelsel platsdarmil kuulutama, kuidas käib vasakpoolse naabri käsi... Kas seal mitte ei kordu Vabadussõja algpäevist tuntud manööver, — vallutatakse Narva-Jõesuu?... ja siis... Kuid ei. Lahingmüra kostab vanast suunast, — 1. Jalaväerügement püsib kohal! Ja ta püsib kohal. Püsib Vabadusvõitluse lõpuni: kaitsel — kui müür, pealetungil — kui torm, mis pühib eest takistused. Sellisena tundsin mina Vabadusvõitluses 1. Jalaväerügementi.

Rahuajal nägin teda esmakordselt 1926. a. sügisel manöövritel. Suur oli siis see rügement, just nagu sõjajaeagne. Sõduridki tundusid kasvult nagu suurematena, kuna praegu veel rügemendis leiduvad tolleaegsed ohvitserid esinesid priskete noormeestena, elurõõmsatena ja iseteadlikkudena. Rügemendis hõljus vabadussõjajaeagne võidukas vaim.

Manöövrid olid lõppenud. Asusime rügemendi alalisse asukohta Narva. Oli soe vaikne sügisõhtu. Tänavatel liikleva rahva hulgas väljapaistev sõdurite rohkus. Nähes neid elurõõmsaid sõdureid, tekkis

veene ja hinges rahuldustunne, et 1. Jalaväerügement ei lase ohtu üle Narva jõe võimsate voogude.

1933. a. sügisel tõi mind sõjamehe saatust teenima 1. Jalaväerügementi. Paljud oli temas selle 7 a. jooksul muutunud, kuid rügemendi mehisus ja vaim olid jäänud endiseks.

Rügementi teenistusse tuleku ajal valitses meil pinev poliitiline ajajärk. Kuigi rahva meeleolu oli köetud õige kuumaks ja ärevaks, jäi meie alati tasakaalukas vanim rügement ja kogu Narva garnison — väljaspoole igasuguseid intriige.

Üheks meeldivaks asjaoluks oli mulle Narva tülles 1. Jalaväerügemendi ja 1. Suurtükiväegrupi ohvitseride omavaheline üksteise mõistmine ja sõbralik suhtumine. Ma ei ole kunagi kuulnud, et jalaväelase ja suurtükiväelase vahel oleks nende erilistesse väeliikidesse kuulumise tõttu olnud mingeid arusaamatusi, vaid kõrvalt vaadates paistab kogu garnisoni ohvitserkond kindlalt liitunud ühtlase perekonnana. Selline mitme väeliigi ohvitserkonna vastastikune seesmine ühtekuuluvus on aja jooksul märkamatu saavutatud ühises kasiinos ja ühistel teotsemistel õppealal. Ohvitseride kohta öeldu on just samal määral maksev ka üleajat.-allohvitserkonna suhtes, kes on võrsunud ja liitunud analoogilistes oludes.

Olles lahkunud 1934. a. kevadel rügemendist uude ametikohta, jäin edasi Narva, mis võimaldab minul näha rügemendi tööd igapäevases elus. Seda hinnates peab märkima, et rügemendi väljaõpe ja lahinguoskus on arenenud kõigi võimaluste piires juhituna parima tahtega ja väerika eduga.

Rügemendi 20. aastapäeval ühineme oma soovides kõik, kes 1. Jalaväe Polgu — 1. Jalaväerügemendi koosseisu on kuulunud, ja soovime meie kaitseväge vanimale rügemendile edu, jõudu ja õnne tulevases kodukaitsetöös.

Tervitan 1. Jalaväerügementi tema

XX aastapäeval

ARNOLD SAVI

Rohu- ja värvikauplus Joala tän. 10, Narva.

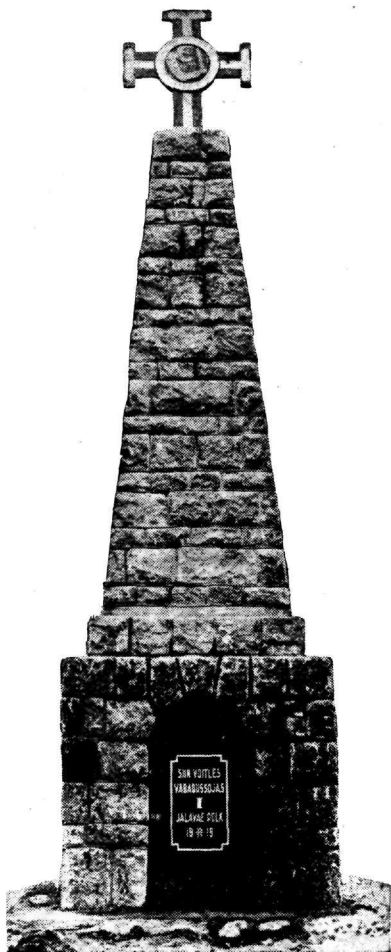
Riigiküla ja Krivasoo (Kriuša) Vabadussõja mälestusmärkide püstitamisest.

Res.-kapten F. Kaba.

2. septembril 1934. a. kutsuti 1. Jalaväerügemendi tagavaraväeohvitseride sektsiooni algatusel linna raekotta kokku Narva seltskondlikkude organisatsioonide ja asutiste esindajad, et nõu pidada, kuidas Riigiküla rajoonis Vabadussõjas talvel 1919. a. peetud lahingute asupaika väärikalt ära märkida.

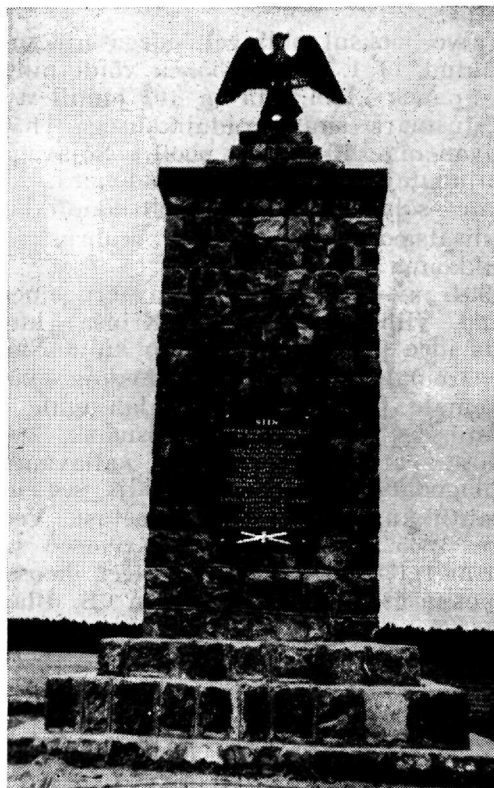
Koosolekul leidis sektsiooni algatus täieliku tunnustuse ja samal koosolekul otsustati Riigikülla, Narva jõe kaldale, Vabadussõja lahingute äramärgimiseks vastav mälestusmärk püstitada.

Valiti 5-liikmeline „Riigiküla lahingu mälestusmärgi püstitamise komitee“ juhatus koosseisus: linnapea J. Luts, Narva Kaitseringkonna ülem kolonel P. Triik,

Riigiküla mälestussammas.

1. Jalaväerügemendi ülem kolonel L. Jakobson, 1. Jalaväerügemendi tagavaraväeohvitseride sektsiooni abiesimees res.-kapten F. Kaba ja Peetri vallavanem G. Johannes.

Krivasoo (Kriuša) mälestussammas.

Narva seltskond ja kohalikud Kreenholmi, Kalevi ja Linaketramise käitised tulid ettevõetud korjandusele südamlilikult vastu. Kuuaja jooksul pandi Kr. 1000 kokku. See andis komiteele julgust kohe algust teha kavandite valmistamisega, materjali hankimisega ja platsi otsimisega.

Esitatud kavandite hulgast komitee jäi peatuma tehnik M. Moikov'i kavandi juurde, mille alusel ka mälestusmärk ehitati. Viimane kujutab endast obeliski, mis sümboliseerib ja tuletab järeltulevatele põlvetele meelde kohta, kus eesti parimad pojad kaljuna võitlesid vabaduse eest.

Püstitatud mälestusmärgi kõrgus on 11 m ja tema ülemist tippu kroonib malmist Vabadusristi kuju. Mälestusmärgi

esiküljel on malmist plaat pealkirjaga: „Siin võitles 1. Jalaväe Polk Vabadussõjas 19. ²⁵/₁₁ 19.“

Suurt vastutulekut mälestusmärgi püstitamisel on üles näidanud Peetri valla põllupidajad, kes kivid ja liiva tasuta välja vedasid.

Palju tööd on tehtud ka 1. Jalaväerügemendi poolt Mälestusmärgi ümber asuva platsi planeerimisel, korraldamisel ja puude istutamisel.

Tsemendi andis tasuta „Esto-Tsemendi“ juhatus.

Talve jooksul oldi eeltöödega niikaugele jõutud, et 1. mail 1935. a. võidi nurgakivi panek läbi viia ja 10. juunil avati Mälestusmärk suure pidulikkusega härra Riigivanema K. Päts'i poolt, Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner'i, kõrgemate sõjaväe juhtide, seltskondlike organisatsioonide ja Narva ümbruskonna elanikkonna osavõtul.

1934. a. sügisel 1. Jalaväerügemendi ülemal, viibides Krivasoo (Kriuša) külas, tekkis idee püstitada Krivasoo külla Narva jõe paremale kaldale Vabadussõja kõige verisemate ja otsustavamate lahingute tähistamiseks vääriline mälestusmärk.

Kose vallavalitsuse poolt vallavanema S. Blagodatski'ga eesotsas leidis see idee heatahtlikku poolehoidu ja toetust. Veebruaris 1935. a. moodustati „Krivasoo mälestusmärgi püstitamise komitee“ koosseis: esimees Kose vallavanem S. Blago-

datski, liikmed — 1. Jalaväerügemendi ülem kolonel L. Jakobsen, N. Jakobson, P. Alas ja P. Teder. Hiljem koosteti komitee juurde tagavaraväehvitseride keskseksiooni juhatuse liige.

Komitee alustas kohe tegevust raha korjamiseks mälestusmärgi kavandite valmistamiseks ja materjalide kohaleveoks.

Mälestusmärgi kavandi valmistas arhitekt-kunstnik V. Radlov. Krivasoo mälestusmärk kujutab obeliski, mille tippu kroonib kotkas — võidu ja vabaduse sümbolina. Esiküljele on paigutatud malmist plaat kõikide väeosade nimedega, kes Vabadussõjas Krivasoo lahingutest osa võtsid, tagaküljel — plaat, Kose valla kodanikkude nimedega, kes Vabadussõjas langenud või vägivaldselt hukatud.

1936. aasta kevadeks jõuti eeltöödega nii kaugele, et 24. mail 1936. a. võis toimuda mälestusmärgi avamine. Avamine sündis Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner'i poolt, kõikide nende väeosade delegatsioonide osavõtul, kes Vabadussõjas Krivasoo lahingutes võidelnud.

*

Olgu need kaljurünkad, mis kokku kantud ja kokku sulatatud võimsateks monumentideks Narva jõe kaldail, õilsateks ja sümboolseteks tähisteks ning tunnistajaiks tulevastele põlvedele meie Vabadussõja *sangarite meelekindlusest, võitlustahtest ja ohvrimeelsusest* meie kalli kodumaa kaitsmisel Vabadussõjas.

Veste ühest talvemanöövrist.

Ilus, karge talve õhtupoolik. Läänes sädeleb loojenev päike ja tõmbab kuldseid viirge helkivale lumele. Kaugusi piiravad metsade siluettjooned, kuna türkiis-sinisel taeval liuglevad üksikud pilvemügarikud.

Kogu seda idüllilist ja taevalikku rahu häirib vaid üks asjaolu: valgete ja siniste vahel on lahti puhkenud inimsoo kurjem vaenlane — sõda.

*

Idast läände liigub „kövendatud“ pataljoni kolonn, mille ees ratsu seljas sõidab uhke patül. Kolonn liigub suuskade sahisedes, kuna kiivrid helgivad päikese punavais kiiris. Koomilistena näivad sõjamehed oma peakatteis, millede alla — soojuse äraauramise takistamiseks — on pandud Vabadussõjaaegsed hallid talimütsid või jälle selleks otstarbeks kootud voodrid.

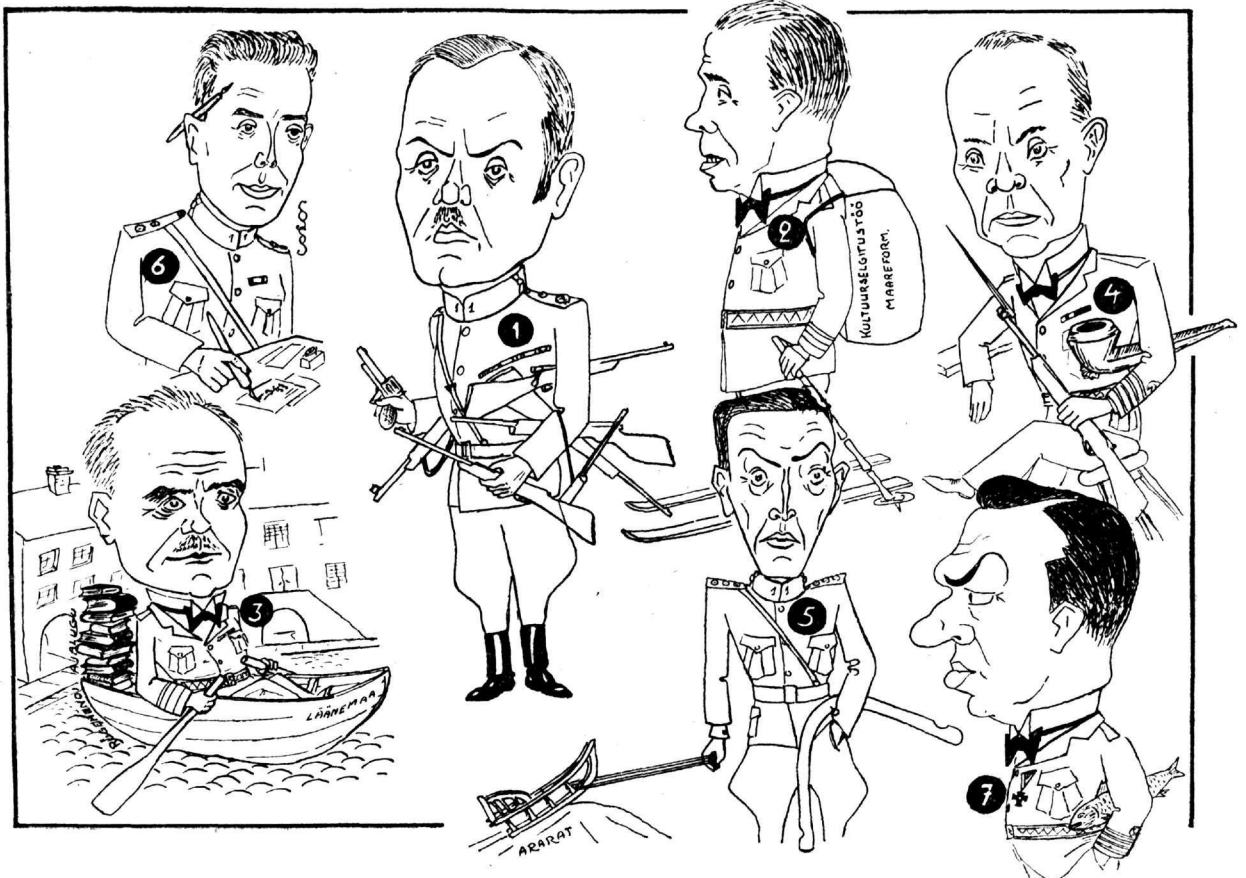
Kolonna koosseisus teotsevad ka meie jutu edaspidised tegelased: majanduseülem — ütleme kapten A, tema vahekohtunik, väeosa tegelik majül major B, töökompani ülem leitnant D, 2. laskurkompani ülem kapten E, tema ligem nõuandja — n.ö. salanõunik — hallipäine kapten F ja kapten E abi — kapten G.

Senikaua on kõik kõige paremas korras. Kolonn — olles värske ja välja puhunud, ehk nii kuidas öeldakse — lahinguvõimeline — liigub korrapärasel rivis ja ilusast talveõhtust vaimustatult vaenlasele vastu.

Teistel pole praegu erilisi ülesandeid, küll aga majüül kapten A-l. Ta käib ja kontrollib alatasa pataljoni majanduse voori, milline liigub just kolonna keskel. Ükski asi ei paista siin tema arvates kor-

Paremal: 1. Šeff kontrollkäigul: „Rivi on rivi ja majandus on majandus, mõlemaid tunnen, aga kuidas võib oder kapsasse sattuda? Missugune oli minu käsk?“ — 2. Loob olukordi ja viibib ka ise tihti olukordades. Rügemendi poisimeeste liiga esimees. Armastab rivi ja... iseloomustav sõna — „Mis?“ — 3. „Ei saa sulle poolt poognatki paberit anda, tarvis säästu teha. Kirjuta ajalehe äärel.“ — 4. „Jahimees on jahimees, aga ohvitser ei ole veel jahimees. Kas olgu metsa kuivalt rebaseid täis, aga aega maha laskma ei saa minna.“ — 5. „Tank polegi nii hirmus „moto mehli“ masin, olgugi et kunagi varem seda teile sugereerin.“ — 6. „Vanadekläss on vanadekläss, higistama panob ja taljet rikub, aga 8 punkti ikka käes.“

All: 1. Rahuilik meel ja tasane toon ei või laskmisele halvavalt mõjuda, — küll aga vist patüüle? — 2. „Kultuurselgitustöö tegemine on samane liuglemine nagu suuskadega, kuid suurem aukraad annab alati taipu juurde, mida teadsin juba poisikesepõlves.“ — 3. „Ajaloolane ei ole naljaasi olla; siin surnutte, haavatute ja vangide rägastikus juba 7 kuud olles põgene nende eest kas otse merde.“ — 4. „Piip ja prillid, pits ja pauk, — jälle võistlus, — nuidugi lõõme, nagu ütles seda kapitan Sumarokov!“ — 5. „Milles mina süüdi olen, et šeffile saani asemele ehitati Noa laev. Mineval suvel oli uputus, kuid heinad sain õigel ajal siiski katuse alla.“ — 6. „Süda on mul hea ja meel kindel, kuid §§ nõuab teile vähemalt 3 aastat!“ — 7. „Ahvenas on iseenesest hea kala, eriti kui seda veel süües millegagi niisutada, kuid pagan võtku seda tühja tüli, mis sellepärast tehakse.“

ras olevat. Kord on veokite vahel „kaugused“ liig kauged, kord koormakatted halvasti peale pandud, mõnikord aga on reele istunud rohkem „elavat jõudu“, kui seda lubab eeskiri.

Töökompülil leitnant D-1 pole siin enam suuremat midagi teha, sest, nagu öeldud, teeb tema töö ära majül.

Kõik on kena ja korras, ent varsti see kord on segi nagu puder ja kapsad, sest järsku — ilma kellelki märkamata — ilmuvad otse kolonni kohale vaenlase „hõbelinnud“ ja külvavad surma oma põrisevate propellerite vaheft.

Joostakse laiali ja püütakse „teostada õhukaitset“, kuid seni on hõbelinnud ju ammu kadunud vastassuunda — kauguste uttu.

Võtab tükk aega, kuni kolonn saadakse rännakkorda.

*

Ilm pimeneb. Seljataga — linnas — süttivad põlema tulukesed, nagu tähed jõulukuises öös, kuna läänes levineb kustunud päikese puna laiaks vöödiks, andes aeglaselt ruumi õistele pilvedele.

Pimedas jõutakse S. raudtee ülesõidukohale. Eemalt läheneb koliseses mootortresiina, pannes prožektoritega särama roobaste paralleeli. Enne ülesõidukohta jääb ta peatuma ja siis väljub sealt „suur ülemus“, nagu see igas manöövris „pahaks kombeks“ on saanud — ootamatult külastada ja kontrollida liikuvaid kolonne.

Sirgemalt sammuvad sõdurite read, et näida võimsa lööküksusena.

„Mis regi see on?“ küsib ülemus, kui esimene neist jõuab tema kohale.

„See on pataljoni staap, härra kolonel,“ vastatakse.

„Aga mis regi see on?“ saadab ta küsimuse järgneva suhtes.

„See on pataljoni staabi kirjutusmasin ja kirjutaja regi,“ vastatakse juba aremalt.

„Tuhat ja tuline! Siin muud polegi kui pataljoni staabi reed, kirjutusmasinad ja kirjutajad! Ja kuidas nad siia kesk kolonni on sattunud?“

Sellele ei oska enam keegi leida vastust ja kapten A katsub raudtee ülesõidukoha võimalikult kiiremini seljataha jätta. Edaspidine asjakäik omab juba taktikalise ilme, seepärast seda siinkohal ei analüüsi.

*

Õo süles jätkab pataljon liikumist ja jõuab ilma edaspidiste viperusteta M külla. Siin töökompani ühes voori ja värgiga „vallutab“ seltsimaja, kus algab palavikuline ettevalmistus eelolevaks päevaks.

Kapten A aga asub samas majas oleva poodniku „sakste tupp“ ja laseb tuua tubli lännikutäie hernesuppi, et proovida, kuidas see maitseb. (Muuseas olgu tähendatud, et kui manöövris on juttu söömisest, siis tuleb selle all mõista herne- ja makaronisuppe ning „soolakala leivaga“.)

Nii siis kapten A laseb tuua suppi. Loomulikult on siin osa saamas ka teised — vooridega seoses olevad tegelased. A sööb ja kiidab — seda teevad teisedki, sest ega tohi ju laita ülemuse „kätetööd“. Nüüd aga — kas külmast kohmetanud käte või mõne muu eksitava vea tõttu — lendab kogu taldrikutäis suppi majülile tuliüue palitu peale. — Miks pani ta selga uue palitu? — Aga võib-olla tahtis näidata, et ka uues varustuses ja mansettides saab edukalt manöövri läbi viia. Ent saatus teinekord ei lase end pilgata.

Kõrvaltvaatajaille see vahejuhtum tekitab nalja, kapten A-le aga mitte. Ta istub lookas laua taga ja vaatab kurja pilguga tumedale plekile, mis ilustab ta palituhõlma.

Asja aitab parandada tubli perenaine, kes „sooja kaltsuga“ teeb pleki heledamaks. — — —

Päev möödub puha taktikalises olukorras.

Järgmisel ööl kell 0100 jõutakse N. külla, milline asub metsadest ümbritsetud kõrgendikul. Siin asuvad ühiselt P. tallu korteritesse 2. laskurkompani ja töökompani, nagu see korteriotsijailt määratud. Talu enesest on suur nagu mõis, kuid ääretult must. Toas mööda seinu jooksevad lutikakarjad, — vist peavad nemadki manöövrit.

2. kompani asub ruumidesse, kuna töökompani koos kompüliga ja majüliga esialgu jääb õuele. Siin on askeldusi palju. Hobused tambivad, sõdurid jooksevad, valgetes kitlites kokad segavad suitsevates kattedes suppi — kõige selle keskel aga õien-dab kapten A ja tema abi leitnant D.

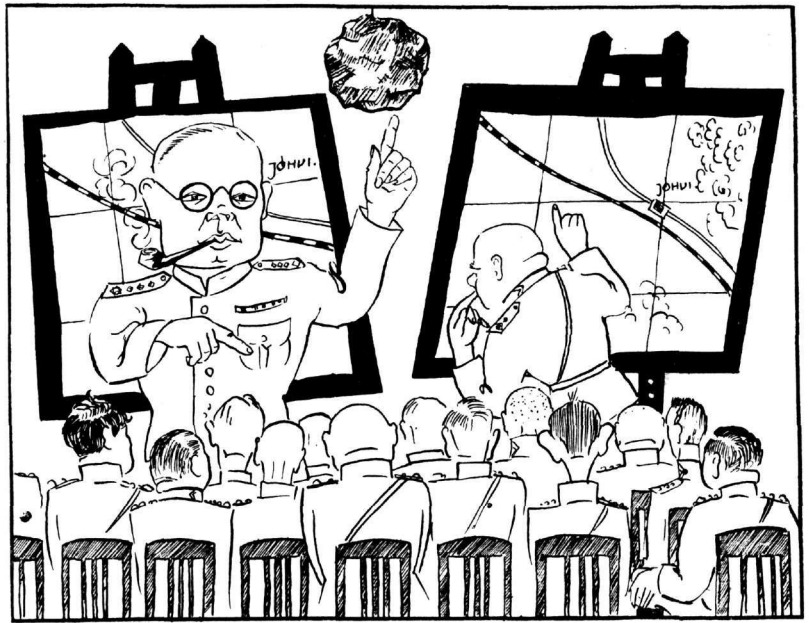
Toas sõdurid istuvad seinte ääres ja mõtlevad, kas täna öösel küll saab magada või tuleb otsekohe lahingusse minna. Selles ei jäeta neid kauaks kahevahele, sest peagi tuleb ülemus ja annab kindla käsu: kohe ja jalamaid mehed paigutada magama. Poole tunni möödudes valitseb maja sisimas rahu, nagu poleks sõda kui niisugust üldse olemas. — Kompül aga oma nooremate abilistega asub positsiooni luurele.

Kell 0200!

Mis salalik sosin ja kahin see seal eemal metsa all? Kas leidub ka talvel metshaldjaid, või ajavad puud omavahelist

Vasakul: „Ainult laskurid on mehed!“
Paremal: Kantseleis ta on diktaator,
eraelus operaator.

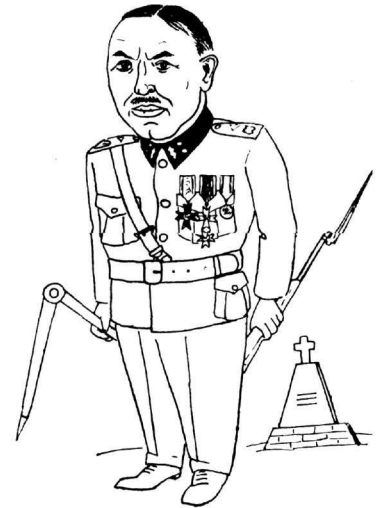

„Ilma raskuspunktita meie sõdida ei saa; tema peab olema nii
pealetungil kui ka kaitsel.“

Iga-aastased suusamärgi katsed.

Pisut vara — vett vähe.

„Möödan maid, ehitan ausambaid,
olen igalpool esimene, kuid minuta
te siiski läbi ei saa!“

juttu neist, kes tulnud segama nende idüllilist rahu.

Ei! Seal metsa all toimub midagi muud! Rügemendi „julge husar“ ja vastaspoole ratsakomando ülem on — tont teab, mis-suguseid teid kaudu oma meeskonnaga siia välja jõudnud — ja vaatleb nüüd, kuidas talu õuel supikatelde korstnatest lendavad sädemed ja siia-sinna hõljuvad laternate tuled. Ta surub oma valge põhjaga karusnahkse mütsi (seekord ilma sultanita) sügavamalt pähe, kohendab punakat kasukat ja kamandab sosinal:

„Möögad!“

Metsa all sähvatab terase helk ja siis — ühe hüppega on „husarid“ talu õuel ning oma terarelvi keerutades nõuavad allaandmist.

Tekib ääretu segadus! Ei teatud ju vastast nii järsku oodata, kuna jalaväe ülemad alles läksid luurele. Töökompani, mil-line ei saa just eriti kiidelda ei üheski maailma sõjaväes oma lahingulise väljaõppega ja eriti suure vaprusel — jookseb laiali. Välguvad kokkade valged kitlid ja sõdurite sinelisabad, kolisevad kulbid ja panged.

Kapten A kükitab lookas katla taha ja

vaatab, kuidas vaenlane võidutseb ta ilusa voori keskel.

„Julge husar“ aga keerutab mõõka ja käseb kõigil, silmanähtaval olevail, „käed üles“ ajada.

Viimaks pääsevad ka majüli keelepaelad valla:

„Ärge ajage mu voori segi,“ haliseb ta katla tagant välja piiludes — ja kui näinud, et vaenlast vähe, nende ülemus aga pealegi leitnant — juba julgemalt:

„Minge minema! Mis janti te siin teete.“

Asja likvideerib vahekohtunik, kes soovib minna mujale teise üksusi atakeerima. Ratsanikud tormavad õuest välja, jättes läbivaatamata maja sisemuse, kust aga oleks veel küllalt „saaki“ saanud.

Samal hetkel korraldatakse 2. kompanile alarm ja mehed, kes juba puhunud rahulikku und, jooksevad positsioonile.

Vahepeal on töökompani end jõudnud koguda ja asjad korda seada. Nüüd käsutab majül mehed tупpa — 2. kompani asemetele magama. Mehed heidavad mõnuga õlgedele, et „näh kui tore, kui sulle kõik valmis pannakse.“

Juhtkond asub laua taha teed jooma ja selle kestel kapten A arvustab möödunud rünnakut, et see polevat millegi manööver vaid lihtsalt janditamine.

Mõne aja möödudes 2. kompani asub uuesti tallu. Kui kompü kapten E astub tупpa ja näeb oma pesas „võõraid kägusid“, ei oska ta algul midagi öelda. Märgates aga kapten A teeklaasi taga, ta lausub kindla ja käskiva häälega:

„Härra kapten! Palun teid oma mehed siit välja viia, sest kõrvaltubades on ruumi küllalt.“

Kõnetatav paneb teeklaasi lauale:

„Kuidas, kuidas! Lubage! Minul on siin niisama õigus olla kui teilgi!“

„Härra kapten!“ — eriti teravalt rõhutatakse viimast sõna, „mina palun teid oma mehed siit välja viia!“

Majül tõuseb püsti:

„Härra kapten! Väravas on silt, millele kirjutatud „voor“.

„Härra kapten! Aiateiba otsas on silt, millele kirjutatud „2. kompani“.

„Tüli näib tõusvat, sest kumbki ei taha oma õigusest loobuda, vaid toetavad väravasse ja aiateibasse üleslöödud siltidele.

Kapten E vaatab majülile tükk aega läbitungiva pilguga otsa — siis järsku:

„Härra kapten! Mina olen vanem kui teie ja käsen teil viibimata ruum tühjaks teha!“

Kapten A lööb üleolevalt käega, istub uuesti laua taha ja asub teed rüüpama.

„Veltveebel“, ütleb kompü 2. ähvardavalt rahuliku häälega, „tooge mehed tупpa ja lööge töökompani välja!“ — ja majülile: „Nüüd, härra kapten — mina tarvitan võimu!“

Veltveebel näeb, et uut korraldust ei järgne, lööb kannad kokku, sülitab pihku ja hõikab üle ukse:

„Poisid! Tulge sisse töökompanid välja tõstma!“

„No eks me vaata“, tõuseb majül ähvardavalt püsti.

Mürinal tungib 2. kompani tупpa ja mõne sekundiga on juba kolm töökompani sõdurit toast „tasalülitatud“ järgmisse ruumi, kus korter mitte pahem.

Selle sõnalahingu kestel on magajad üles tõusnud ja paistab, et nüüd läheb tõelikuks lahinguks — kaugel tagalas ja eemal vaenlasest.

Nüüd aga astub vahele vahekohtunik ja püüab pooli lepitada. On tükike tegetmist, kuni „vaenlased“ jagavad öökorteri kristlikult.

Hiljem tuleb majül kohtuniku juurde: „Eks ma ütelnud, et mul on õigus. Mul silt välja pandud, tema aga tuleb siia võimu tarvitama.“

„Ei noh — muidugi on sul õigus,“ lausub kohtunik lepitavalt.

Samase dialoogi vahekohtunikuga peab maha ka kapten E. Ka temale annab kohtunik õiguse. Eneses viimane aga kirub, et küll on raske see kohtuniku amet — ole siin nagu Salomon ja otsusta kumb kapten on kangem.

*

Varahommikul pataljon jätkab liikumist R. koolimaja suunas. Enne aga selgub ülalalav asjaolu: — 34 meest on jäänud söömata õiste seikluste tagajärjel.

Sellest saab ka rügül kuulda ja tuleb nüüd majülilt seletust nõudma.

Hirmul öeldakse olevat suured silmad, kuid majülil on nad veelgi suuremad. Ta seisab rügüli ees süüdlase ilmega, kuna kiivri alt paistavad kaks ülestikku asetatud sooja voodrit. Mis rügül kõneles, seda ei tea keegi peale asjaosaliste, sest kõik lägedalolijad pagesid eemale.

Juhtumit ei saa enam olematuks teha ei majüli suured silmad ega kolmekordne peakate. Lõppude lõpuks selgus, et peasüüdlane oli kaptenarmus Veerand, kelle „teened“ siis hiljem ka vastavalt esile tõsteti rügemendi käsukirjas.

*

Öö! Metsa all sosistab tihe pimedus inimkeelele mõistamatut juttu lumistunud puiega ja püüab embusse haarata ka neid, kes ümber tulelõkke soojendavad oma kül-

manud liikmeid. Siin on „Jõesuu Satrap“ oma rühmaga väljas, et kaitsta ja olla valvel külas puhkavate seltsimeeste eest. Kesk sügavat metsa mõni samm metsasihist cemal on ehitatud kuuseokstest onn või „osmik“, kus lebab külj-külje kõrval pool rühma sõdureid. Vanasõna ütleb: „Kõik ei mahu marjamaale, muist peab jääma karjamaale.“ Nii ka siin. Kuna üks poolrühma mõnuleb onnis, peab teine pool oma teenistuskohuseid täitma väljaspool selle seinu. Kükitatakse tule ümber, kust aegajalt heleda praksu saatel lendavad sädemed.

Et praegu vaenlast silmapiiril ei paista, siis vaatame, kes õieti on see „Jõesuu Satrap“.

Õige nimi, mille all ta figureerib perekonnaseisuameti kirjades (vorm nr. 8.), on: noorem-leitnant Eduard Jaagu poeg Taar. Olgu tähendatud, et Eduard Taar omab aukraadi, milline on praegu viimane ja ainuke rügemendis. Olles Jõesuu komandandiks, ta hakkas kasvatama lõua otsa habet, et lisada oma auväarikusele juurde teatava kavntumi uhkust. Kui ta siis oma — alles veel udusulgis — punaka habemega ilmus rügemendi staapi, pandi talle nimeks „Satrap“. Viimane sõna tähendab kuningas Kiiruse aegset Pärsia kubernerit, kes nagu ametitunnuseks kandsid „kandilist“ habet“, milline kammitud kahte lehte. Mõistagi, et mitte kõikide Pärsia maavallitsejate habemed polnud punased.

Nii! Nüüd läheme jällegi järjekorras edasi.

Et ülemus peab vastutama oma alluvate julgeoleku eest, siis „Satrap“ sammub hoolikalt ümber oma „bivaki“ ja sihiv pimedusse, kas ei tule kustki ootamatult vaenlane. Ta punakas habe, mis nii armsalt on kammitud kahte lehte, on hoolikalt kinni mässitud pika, villase salliga, et külm ei teeks liiga sellele „mehe uhkusele ja aule“. Eks ole ju kevadised külmad kardetavad oraselegi, miks siis mitte inimesele ja tema habemele.

Nii kõnnib „Satrap“ truitl ümber oma elamu. Ta peksab käsi risti, et sooja saada, selle juures labakinnastatud käed teevad lats-lats, nagu peksaks keegi kurikaga pesu.

„Madsen“ on paigutatud otseseks julgestuseks sihi äärde ja selle juures olev sihtur toimub rühmüli eeskujul. Teised tule ümber oliljad aga „viskavad“ tasasel häälel sõduri nalju ja nende sumbutatud naerupuhangud kustuvad koos pimeduse sosinaga.

„Satrap“ on ringiga jõudnud kuulipilduja juurde. Ta tahab sihturilt parajasti

midagi küsida, seal korraga aga ta kiivri alt väljaulatuv kõrv püüab eemalt kinni kahtlase heli. Paremaks kuulmiseks ta asetab käe torus kõrva taha ja „viseerib“ oma akustilise organi kahtlase heli suunas.

Õige! Seal kusagilt ebamäärasest pimedusest kuuldub sosinat. Kes võiks seal olla? Missugune saladus hiilib seal igivanade puie all? — — — „Satrapi“ habe salli sees teeb vut-vut, süda särki all aga põks-pöks. Midagi jubedat ja külma poeb kuue kaelusest sisse ja valgub aeglaselt selga mööda alla. On's see hirm? On's see kartus selle ebamäärase saladuslikkuse ees?

Ka mehed kergitavad oma „fultläärde“ lappe ja suunavad kõrvad rühmüli eeskujul sinnapoole, kust sosistab salalikkus oma mõistmatut laulu.

Jälle praksatab kuskil oks.

„Seis! Kes seal on?“ käristab Satrap kõuehäälel.

Sihtur haarab igaks juhuks „käristaja“ pihku, et valmis olla „käristama“ seda kahtlast vaikust oma truu relva „kõneorganitega“.

Peale rühmüli hüüdu tundub vaikus eriti kahtlasena.

„Seis!“ käratab veel kord Satrap.

Veel kaks sekundit, siis kuuldub pimedusest hüüd:

„Möögad!“

Lendurimeele kiirusel käib rühmüli peast läbi mõte: „Vaenlane“. Ta käratab: „Tuld!“ viskudes ise pikali lumme, nii et see keereldes tuiskab tal üle pea.

Sihtur lööb käristajale „hääled peale“, ent juba ongi jälle „kaardiväe husar“ (teda võib ka nii nimetada, sest teenib praegu sellises väeosas) oma meestega rühma keskel. Tulehelki pilluvad mõökade haljad terad, tulehelki pilluvad „hasartis“ olevate husarite silmadki, lausa tuld tuleb „Madseni“ torustki. Metsaalune kohiseb, mürtsub ja keeb nagu põrgukatel, ent kisa pole ometi, sest antakse vaid „reeglipäraseid“ käsklusi nagu see viisiks ja hea öises olukorras.

Vaid pool minutit kestab „madin“, siis hõiskab husari leitnant „minu järele galoppi!“ ja juba kaovadki vaenlase ratsanikud kuuskede hämarusse. Kostab veel vaid nõrka kapjade pliginat, siis on ümberringi jällegi täielik vaikus.

Tule ümbrus on küll täis võitluse jälgi ja laialipillatud tuletukke, kuid küsitav on, kas „kaardiväe husaritel“ seekordne rünnak õnnestus, kuna puuduvad „tegelikud“ kuulid ja vahekohtunikud.

„Satrap“ ajab end püsti, klopib lumest puhtaks habemekatte ja jääb vaatama pilkasesse pimedusse, kuhu kadus vaenlase ratsanikkude parv. — — — Sealt ei kuulu ega nähtu enam midagi. Pimeduse müür on inimsilmale läbitungimatu. Helledavad vaid lähemal seisvate puie tüved kustuva lõkketule punas, milline on segi paisatud hobuste kapjadest.

Siis „Satrap“ laseb tuua uue sületäie

tulematerjali, et jätkata edaspidist valve-teenistust.

Mets ümber aga uinub kui muinasjutt. Kõrgel — tumesinisel, peagu mustal taevatelgil — kiirgavad tähed ja vaatavad alla neile, kes palehigi sees peavad teenima oma igapäevast leiba, tallates ööl kuupäeval lumiseid manöövrivälju.

P. P.

1-st Jalaväerügementi

20. aasta

sünnipäeva puhul

tervitavad:

Eesti Panga Narva osakond
Krediit Panga Narva osakond
Narva Ühispank
Narva Majaomanike Pank
Narva Vastast. Krediit Ühispank
Narva Juudi Ühispank

1. Jalaväerügementi

20. aastapäeva puhul

tervitab

lauamaterjali kauplus **V. FOMIN**
Narva, Raja tän. 19. – Kõnetraat Nr. 284.

Maailmameistri-laskevõistlused Helsingis 1937. a.

Kolonel J. Siir.

Maailmameistri-laskevõistlused 1937. aastal (lühendatult nimetatuna „MM—LV—37“) peetakse 30. juulist kuni 09. augustini Soomes, Helsingi lähedusse seks ehitatud uutel Malmi laskeradadel.

Võistluste korraldajaks on Soome Laskurliit (Suomen Ampujainliitto, — SAL), Rahvusvahelise Laskur-Uniooni kongressilt Roomas 1935. a. MM-laskevõistluste ajal tehtud otsuse kohaselt; üldjärjekordselt on need 31-sed MM—lv.

Tavaliselt korraldati MM-lv. peagu igal aastal, kuid ülaltähendatud kongressi otsuse järgi peetakse neid nüüd iga kahe aasta tagant. Tulevikukavatsuste kohaselt oleks käesoleva aasta võistlustele järgnevad MM-lv. 1939. aastal Šveitsis.

Rahvusvaheline Laskur-Unioon (Union International de Tir, — UIT) on maailma suurimaid organisatsioone, ühendades 32 maa (riigi) organiseeritud laskureid vastavate laskur-liitude kaudu. Uniooni kuuluvad: Argentiina, Austria, Belgia, Brasiilia, Egiptuse, Eesti, Hispaania, Hollandi, Inglise, Itaalia, Jugoslaavia, Kreeka, Leedu, Läti, Mehhiko, Monako, Norra, P.-A. Ühendriigid, Peruu, Portugali, Poola, Prantsuse, Rootsi, Rumeenia, Saksa, Soome, Šveitsi, Taani, Tšehhoslovakkia, Tšiili, Türgi ja Ungari.

See on suur ja võimas koondis ning ühtlasi väga sõbralik, laiaulatuslike sidemetega laskurpere.

MM-laskevõistluste korraldamine on küll igale maale auasi, kuid ta on ühtlasi paratamatus seoses äärmiselt laiaulatusliku ja kuluka ning suurt asjatundlikkust ja organiseerimise erioskust nõudva korrastustööga.

Kõik see lasub nüüd järjekordselt Soomel, tema enda vaba soovi järgi. Soomlased ongi neile omase raudse tahte ja asjalikkusega asunud korrastustööle juba üle aasta tagasi. Eeskätt tuleks siin nimetada, et:

a) MM—LV—37 korrastustoimkonda kuuluvad:

- esimees: kindral-leitnant H. V. Östermann, Soome Sõjaväe Juhataja (Sotaväen Päällikko), Rahvusvahelise Laskur-Uniooni abiesimees ja Soome Laskurliidu esimees;
- abiesimehed: kindral-major H. Åkermann Helsingi Laskuringkonna esimees ja major M. Liesi Soome Laskurliidu juhatuskonna (johtokunta) esimees;
- liikmed: kindral-major U. Sarlin, ülem-insener A. Manner, arhitekt E. Fabritius, kolonellid V. Kauppila ja P. O. Ekholm, dr. J. Lindroth ja magistrid H. Viherjuuri ja H. Vasastjerna;
- sekretär: leitnant S. O. Lindgren.

b) Soome Parlament (Etuskunta) on assigneerinud uue laskeväljaku ehitamiseks Smk. 5274000 (s. o. Ekr. 430000); peale selle on eritoetusena saadud valitsuselt Smk. 750000 (Ekr. 60000), suuri toetussummasid ja auhindu kõrgetelt ametiisikutelt, valitsuse- ja eraasulistelt jne. Erilist tähelepanu väärib siin veel see, et suurel arvul kokkutulnud auhindade annetamisest on osa võtnud peagu kõik Soome linnad ja kogukonnad.

c) Ehitatakse uus suurejooneline, n. n. Malmi laskeväljak (umbes 12 km Helsingi südalinnast) 7 eri-laske-rajaga (kokku 282 laskekohta) ja vajalike kõrvalhoonetega. Ehitustööd korraldab Sõjaministeerium, tagades õigeaegse valmimise.

d) Võistluste kava on eriliselt huvitav ja laiaulatuslik; peale tavalise Uniooni matside on seal ette nähtud veel palju mitmekesiseid, n. n. lisa- (kõrval) võistlusi kõikidel aladel. Meie laskureid peaks eriti huvitama lahingulised näps- ja kiirlaskmise võistlused sõjapüssidest ja -püstolitest, kus osavõtjate arv pole piiratud.

Nagu ülaltoodud tõsiasi-dest selgub, abistab MM—LV—37 korraldamist kogu Soome rahvas oma Parlamendi (Etuskunta) ja Valitsu-

sega eesotsas; see on neile nähtavasti südamasjaks.

Soome Laskurliit (SAL) ühendades ja esindades kogu Soome organiseeritud laskurperet, on seal ülemaaliselt kõikidele seltskonnakihtidele tuginev, võimas ja väga aktiivne organisatsioon. Ta on ka ühtlasi maailma kuulsamaid ja lasketasemelt võimsamaid laskur-organisatsioone.

Soome Laskurliidu võimsus ja võistlusvõime selgub juba järgmistest tõsiasjadest:

- esimeheks ja väsimatuks korraldajaks ning toetajaks on juba hulk kuulsusrikkaid SAL võitjate aastaid **kindralleitnant H. V. Östermann, Soome Sõjaväe Juhataja.**
- klassilaskurite arv 1937. a. algul ulatus üle 90 000 (meil ca 6000);
- laskurite üldlasketase on esmajärguliselt kõrge, nende seas on palju suurmeisterid, hulk kuulsaid maailmameistreid (isegi mitmekordseid) ja maailmarekordite omanikke;
- SAL võistlusmeeskonnad on juba palju aastaid järgimööda terve maailma tähelepanu äratavalt võidukalt esinenud Rahvusvahelise Laskur — (R. L.) Uniooni laskevõistlustel, osutunud võitmatuteks Põhjamaade (Rootsi, Norra, Taani, Soome) võistlustel, võitnud suurima osa Eesti-Soome maavõistlustest jne. Suured on nende võistluskogemused ja töö- ning võidutahe; nad on terve Soome rahva lemmikud, kellele ükski vaev ega kulu pole rasked, et saavutada võitu maailma vastas-parimate üle kõikidel laskealadel.

Ülalkirjeldatud tõsiasjad on ka kindlaks tagatiseks, et käesoleval aastal MM-laskevõistlused töötavad kujuneda suurejoonelisemateks ja huvitavamateks kõikidest senistest. Neid peetakse seekord Eestile nii lähedal sõbraliku vennasrahva maal, mille tõttu nendest osavõtt on meile soodsam ja kättesaadavam kui kunagi ja kuski mujal; nendest osavõtt on seega meie laskurite võimalikult suurele arvule otse tungivalt kohustav; ta on riigikaitse huvides ka väga vajalik.

Eesti Laskurliitu on koondunud kõik meie parimad laskurid. Meie Laskurliidu liikmete arv (ca 3000) on aga Soome laskurperega (ca 300 000) võrreldes lihtsalt tibatilluke ja suurvõistluste kogemustelt hoopis algajad võrreldes Soome, Šveitsi, Rootsi, Inglise jne. maade laskesportlastega. Ka pole laskesport meil ligikaudugi nii populaarne, laialtharrastatav ja seltskonnalt toetatav, nagu ta on seda Soomes, Rootsis ja

mujal, mille tõttu heade relvade, laskemoona, toetussummade, abitööjõu jne. hankimine on meil seotud tunduvate raskustega.

Suurlaskurite väljaõpe on väga raske, pikkade aastate kestel suurt kulu ja vaeva (vastavad juhid, hästikonstrueeritud, valitud ning igale laskurile sobitletud täpsusrelvad ja — laskemoon, soodsad laskearjad, abitööjõud jne.) nõudev töö, eriti kui arvestada, et suurem osa sellest tööst tuleb meil teha väljaspool n. n. normaaltööaega.

Et siin saavutada kõrgeid tulemusi, peab tundma raugematut huvi ja armastust laskeala vastu, pühendades sellele suurema osa oma vaba-ajast.

Lühikese aja jooksul meie laskuritelt saavutatud kõrgele lasketasemele ja suursaavutistele vaatamata, neid meil nagu ei pandaks tähelegi, sest laskeradadel on publikule väga vähe „näidata“, pealegi paukude kõla häirib seal õrnatundelisi kuulmisorganeid ja meenutab sõda. — Sellega on vist ka seletatav, miks meie ajakirjanduses nii vähe teateid ilmub laskealalt, missugune asjaolu laskurites muidugi tekitab meelehärma.

Laskespordi arengut ja levikut meil pidurdavate raskuste ja takistuste loetelu võiksime jätkata vist küll lõpmatuseni, kuid jätkub sellest.

Näib, nagu oleks ülalkirjeldatud olukord Eesti Laskuritele äärmiselt ebasoodus ja nagu ei maksaks meil katsudagi jõuda tasemele, mis võimaldaks maailma vägevatele vastu hakata.

Kuid nii täbar pole see asi kaugeltki mitte!

Kõik näilised raskused, takistused ja ajutine meelekibedus pole meid kunagi kohutanud, ega kohuta ka selles asjas.

Meil on kodumaal valmistatud täpsusrelvi, mis võrdsed maailma parimatega, meie kasutame maailma parimat laskemoona (Soome VPT jt.); otstarbekalt korraldatud laskeradade võrk on meil tihe ja harjutamine nendel radadel on meil vabamalt kättesaadav, kui vaevalt kuski mujal.

Meil on heatahtlikult lahkeid alalisi toetajaid, härra Riigivanem K. Päts'i ja Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneriga eesotsas. Meid on oluliselt toetanud ja toetab Vabariigi Valitsus, Sõjaminiisterium, Sõjavägi, Kaitseliit jt., mida rohkem saavutame, seda suuremaks kasvabki kogu seltskonna osavõtt ning toetus ja eeskätt just moraalne toetus, mille tähtsus pole mitte väike.

Tõsi, et oleme laskuritena noored, kuid meie oleme noorelt palju tööd teinud ja õpinud. Seda tõestavad eeskätt meie kõrged lasketulemused Roomas 1935. a., samuti ka saavutised Eesti-Soome laskemaavõistlustel, Inglise Väikekaliiber-klubide Liidult korraldatud rahvuvahelistel võistlustel jne.

Meil on terasnärv, kõikumatut rahu, püsivust, kannatust ja füüsilist tublidust, seoses jõu ning sitkusega.

Mis meil siis puudub? Aga mitte midagi! Ainult teeme kõik, mis meie suudame, ja meie suudame palju. Kaunis palju on ka juba tehtud. Tõsieestlastena ei hooli meie laskurid reklaamist ja ei keksle ega kelgi oma tulemustega. Nad on teinud paljude aastate keskel ja teevad edasi oma tööd rahulikult ja vaikselt, raudse tahte, järjekindla püsivuse, täpsuse, hoole ning enesesalgavusega.

N. n. „ületreening“ on meie suur-laskuritele lapsejutuline sõnakõlks, mis õieti tähendab poolel teel peatunud „alatreeningut“, s. o. punkti, millest peale alles tuleb lisada heatujulist püsivat hoogu, et välja jõuda vajaliku „ülitreeningu“ tulemusteni.

Kes seda ei suuda või ei viitsi, ärgu helitagu lapsikut lootust edukalt võistelda maailma vägevamatest parematega, rääkimata esikohtadele pääsemisest ja rekordite püstitamisest.

Ülalkirjeldatud meie laskurite omadused ja töötamisviis olid ka meie sõjaväelaste peomadused Vabadussõjas. See oligi ja on tegelik **Vabadussõja-vaim**, mille edasikandmise ja levitamise vajadust meie lgp.

Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner tungivalt ja rohkekordselt on alla kriipsutanud ja nõudnud.

Eesti laskurid, sammume selle nõude täitmisel võimsa löökkoondisena edasi!

Kõiki ülaltoodud kaalutlusi arvestades, Eesti Laskurliit, eesotsas oma lgp. esimehe kindralmajor O. Sternbeckiga, on otsustanud MM—LV—37 osa võtta võimalikult suurema arvu laskuritega peagu kõikidel võistlusaladel (v. a. hirve- ja tuvilaskmine, millest osavõtu võimalust meil seekord pole).

Seega seisab meie laskuritel ees suureulatuseline ja intensiivne ettevalmistustöö, et pääseda võistlusmeeskondadesse ja eelolevatel MM-võistlustel saavutada tulemusi, mis ei teeks häbi Eesti rahvale. Seega lepime meie võrdlemisi vähe-sega, hoidudes enneaegselt tühjast „praalimisest“.

MM—LV—37 esialgsed kavad, paksud raamatud, mitmes võõrkeeles, on meile juba kätte jõudnud. Neid aga ei jätku laiematele asjast huvitatud hulkadele. Toon allpool võistluste kava kokkuvõtte sedavõrd üksikasjaliselt, et meie laskurid tervest võistlusest saaksid kujuka ülevaate ja et neil võimalik oleks täie hooga vastavate eelharjutuste juurde asuda, eeskätt sõja- ja väikekaliiber-püssidest ja püstolitest laskmises.

Selleks raugemata tahet ja — **Jõudu tööle!**

Toimetusest: Võistluskava avaldatakse „Sõdur“ nr. 16—18 ja 19—20 juures eraldi brošüürina.

Pappmaastik või reljeefkaart.

Kapten V. Ugandi.

„Sõduris“ nr. 12/13 major K. Veelma ja lipnik O. Makke kirjeldavad üksikasjaliselt, kuidas väeosades kodusel teel valmistada paberist maastikumudelit, mis asendaks õppeüksuste taktikaliste ülesannete tubastel lahendamisel seni tarvitatud ebapraktilist nn. liivakasti. Selle paberist valmistatud maastikumudeli nimetavad nad „pappmaastikuks“.

Kuna esitatud viisil maastikumudeli valmistamine näib nõudvat võrdlemisi rohket eeltööd ja kujuneb sodirohkeks toiminguks, tahan siinkohal omalt poolt juhtida asjahuviliste tähelepanu üldtuntud reljeefkaardi

ühel valmistamisviisile, mis on lihtis ja raskusteta rakendatav ka suuremõduliste maastikumudelite (õigem küll kaardimudelite) valmistamiseks.

Tavaliselt mõistame reljeefkaardiga maastiku pinnamoodi (reljeefi) plastilist kujutist, s. o. kaardimudelit, millel ruumiliselt kujutatud ka kolmas dimensioon — kõrgus.

Niisugust reljeefkaarti võib valmistada iga topograafilise kaardi lehest, millel maastiku pinnavormid on kujutatud samakõrgusjoontega. Mida üksikasjalisem (suuremas mõõdus) on kasutatav topograafiline kaart, seda tõelisem saab olema maastiku

ja seda kujutava reljeefkaardi sarnasus ja ta võib kujuneda täpsaks maastikumudeliks.

Reljeefkaart valmistatakse järgmiselt. Võetakse näiteks 1 : 25 000 kaardi leht, kleebitakse ta papile ja lõigatakse samakõrgusjooni mööda välja kõik kõrguskihtide projektsioonid. Selle järele kleebitakse viimased astmeviisi üksteisele, vastavalt lohku-
dele ja kõrgendikele. Seejuures täidetakse iga väljalõigatud kõrgendikukihi sisemised tühjaksjäänud osad samapaksuse papiga.¹⁾ Välised astmed täidetakse läbipaistva vahaga, kitiga vms. ja silutakse vastavalt pinnavormi kujule. Loomulik, et kui silumiseks tarvitati läbipaistvat kitti, siis kõik kaardil esinenud kontuurid osutuvad mudelil nähtavaks, kuid mudelit võib katta ka venivale paberile trükitud sama koha kaardilehega.

Lamedapinnalisest maastikust valmistatakse reljeefkaart suurendatud kõrgustega. Kui näit. 1 : 25 000 kaardist, mille lõikepindade vahe (h) on 2 m, reljeefkaardi valmistamiseks tarvitati 1 mm paksust pappi, siis tema kõrgusmõõt on 1 : 2 000 ehk 12,5 korda suurem kui pikkusmõõt, sest selle reljeefkaardi kõrgusvahele 1 mm vastab maastikul 2 m = 2 000 mm; arvmõõdus on see 1 : 2 000, mis 1 : 25 000-st on 12,5 korda suurem.

Üldiselt aga hoitagu kõrgusi üleliiga tõstmast, sest see muudab reljeefkaardi ebamääraseks ja tahtmatult loob kasutajas vale kujutluse maastikust.

Eeskirjeldatud reljeefkaardi valmistamise põhimõttel võib rekonstrueerida maastikku, s. o. valmistada maastiku mudeleid meie 1 : 25 000 või 1 : 50 000 kaardi lehtede järgi mistahes mõõtvahekorras ja ulatuses.

Näide: Meil on kasutada topograafiline põhikaart mõõdus 1 : 25 000, millel kaardistatud pinnavormide lõikepindade vahe $h = 2$ m. Selle kaardi järgi soovime valmistada maastikumudelit, mille mõõduvahekord maastikuga oleks horisontaalselt 1 : 2 500 ja vertikaalselt 1 : 500, s. o. 1 mm maastikumudelil vastab horisontaalselt 25 meetrile ja vertikaalselt 0,5 meetrile maastikul. Maastikumudeli suurus olgu 100×100 cm, s. o. kujutagu maaala $2,5 \times 2,5$ km.

Nagu lihtis arvutus näitab, katab see ala kaardil 10×10 cm. Seda kaardiosa on vaja suurendada 10 korda, s. o. viia mõõtu 1 : 2 500. Suurendamiseks on otstarbekas rakendada nn. suurendusruutude viisi. Selleks vastav ala kaardilehel kaetakse koordinaatideruudustiku alajaotamise teel näit. 1 cm ruutudega. Harilikul joonestuspaberil

kaetakse 100×100 cm kaardiga läpsalt sarnaste, kuid 10 korda suuremate ruutudega. Nüüd kantakse joonestamise teel kõik kaardil suurendatavas alas leiduvad kontuurid, samakõrgusjooned jne. nende ruutude suhtes suurendusele. Selle järele kleebitakse suurendus samasuurusele papile, mille paksus vastab kaardistatud maastiku pinnavormide nn. lõikepinna vahele ($h = 2$ m) maastikumudeli vertikaalmõõtkavas (1 : 500), s. o. 4 mm. Nüüd terava papilõikamise noaga lõigatakse välja kõige madalam kõrguskiht seda kõrguskihti piiravaid samakõrgusjooni mööda. Selle järele võetakse teine samasuur papileht, asetatakse esimene temaga kohastikku ja märgitakse temale kõik esimese kõrguskihi väljalõike kontuurid. Nüüd liimitakse väljalõigatud kõrguskiht papilehele märgitud vastavasse kontuuresse, kuna nende vahed täidetakse samapak-suste papitükikestega. Selle järele lõigatakse välja järgmine kõrguskiht, liimitakse vastavalt jne. Osutub 4-mm-lise papi lõikamine raskeks, võetakse vastav arv õhemaid papilehti. On kõik kõrguskihid välja lõigatud ja vastavalt pinnamoodi kujule kokku liimitud, tuleb terava noaga või voolimispeitliga voolida kaardil esinevad süvendid, järvede, tiikide, jõgede, ojade kaldad jne. vastavalt nende kontuuridele. Nii viimistletud mudel võibatakse puhta valge värnitsaga üle, nii et mudelil esinevad kontuurid ja pinnaku-jutis paistaksid läbi ja et kitt, millega toimub mudeli silumine ja väljatöötamine, ei kuivaks mudelilt lahti.

Kitt mudeli silumiseks valmistatakse liimivee, kriidi ja vähesest värnitsa segust (see on harilik liimikitt, mida maalrid tarvitavad värvimise juures, ta on väga painduv ja kuivab kiiresti).

Mudeli silumist alustatakse mõne kindla kontuuri, nagu raudtee, maantee, jõe jne. või pinnakujutise, nagu põllu, heinamaa, liiviku, soo jne. väljatöötamisega (vormimisega). Käsilevõetud kontuuri või pinnakujutise vormimine viiakse lõpule kõigis peensustes, selle järele alustatakse alles uut. See järjekindlus on tarvilik, et mitte korraga katta kinni kaardi põhijoonist, mis raskendaks pärast osaliselt väljatöötatud eseme lõpetamist kaardi põhijoonise kohaselt. Nii näiteks talu ja selle ümbruse väljatöötamisel tuleb pinnavormide silumisel juba asetada kohale (või vähemalt tähistada) hoonete mudelid neid kujutavaile kontuuridele, samuti aiad, üksikud puud, põõsad, kivid ja kraavid, üldse kõik see, mille täppis asetus ja kuju oleneb mudeli väljatöötamisel kitiga kaetavast joonisest.

¹⁾ Papi paksus sõltub vertikaalmõõtkava valikust.

Loodus- ja tehismorme kujutavate esemete mudelile asetamisel ja vormimisel tuleb pidada silmas maastikumudeli mõõtka-vasid. Nii näit. valmiv rukkipoold tuleb vormida umbes 3 mm kõrgem põllupinnast, sest rukkikõrre keskmine kõrgus on 1,5 m, mis antud vertikaalmõõtkavas (1 : 500) on 3 mm. I kl. maantee tuleb vormida 1,6 cm lai, sest I kl. maantee laiuks on 8 m, mis antud horisontaalmõõdus (1 : 2500) on 1,6 cm jne.

See maastikumudeli vormimise viis võimaldab peensusteni kujutada kõiki kaardil esinevaid kontuure ja pinnakujutisi ja neile anda loomulikku kuju.

Maastikumudeli silumisel ja vormimisel on otstarbekohane kitimäärimise abiriistadeks kasutada painduvat kummitükki (kalossi tallatükk), puust valmistatud labidake- jne.

Kitile võib anda vastava värvimulla lisamisega vormitava esemega sarnane värvit-oon. Kitt tuleb segada hästi tumedam ese- me loomulikust värvusest, sest liimikitt,

nagu kõik liimivärvidki, kuivab märksa he- ledamaks.

Järelvärvimiseks võib kasutada nii liimi- kui õlivärvi. Lõplikult viimistletud maasti- kumudel piiratakse umbes 5 cm laiuse papi- st või puust raamiga. Raamile joonestat- lakse vastava kaardilehe raamiga identsed täisnurksete ja geograafiliste koordinaatide jaotised.

Tavaliselt niisugune kaardi järgi re- konstrueeritud suurema maaala maastiku- mudel koosneb mitmest eeskirjeldatud ruut- meetri suuruselt mudeliosast. Vastavalt õppeülesandele need osad kas asetatakse kokku või kasutatakse üksikult.

Säärast maastikumudelit võib nimetada veel reljeefkaardiks või ka kaardimudeliks, kuid nimetus pappmaastik pole sobiv.

Toimetuse järelmärkus: Eestoodud reljeefkaardi (kaardimudeli) valmistamise kohta üksikasjalisi näpunäiteid ja juhiseid võib saada artikli autorilt Topo-hüdrograa- fia osakonnast, Toom-Kooli 9.

Reserv-allohvitseride täiendusõppused Prantsuse sõjaväes.

Toimetus avaldab suurima heameelega alljärgneva artikli, mille on kirjutanud „Sõdurile“ Prantsuse reserv-ohvitser, kes korduvalt on käinud Eestis ja kes on aval- danud prantsuse ajakirjanduses rea kir- jutusi meie sõjaväe kohta.

Alates Prantsuse sõjaväe reorganisee- rimisest, mis teostus 1927. a. seaduse alu- sel, on kõik üksteisele järgnenud sõjami- nistrid, eriti aga Maginot ja Painlevé, pöö- ranud erilist tähelepanu kõigepealt reserv- ohvitseride sõjalise ettevalmistuse täiend-amisele, arendades reservohvitseride täien- duskoolide võrku üle riigi. Kuid juba varsti kerkis esile teine probleem, nimelt reservallohvitseride sõjalise ettevalmistuse tõstmise vajadus.

Reservohvitseride täiendavat väljaõpet juhatavad tegevteenistuse ohvitserid, kes alaliselt teenivad mõnes väeosas või staa- bis. Igas sõjaväeringkonnas seda tegevust juhivad reservohvitseride täienduskoolide di- rektor (kolonel), kes mitmest ohvitserist koosneva staabi abil ühtlasi juhivad kõrgemat sõjalist eelteenistuslikku ettevalmistamist. Pariisi sõjaväeringkonnas seda tööd juhivad diviisikindral (kindralleitnant).

Reservkaadri ettevalmistamise korralda- mise üheks põhimõtteks on töö detsentra- liseerimine ja seepärast vastavad täiendus- koolid asuvad üle riigi kõikides linnades, mis on ka sõjaväe garnisonideks. Eriväe- liikide täienduskoolid asuvad harilikult di- viisi staabi garnisonis või vahest ka sõja- ringkonda kuuluva territoriaalse alljaotuse (subdivision — komplekteerimise territo- riaalne keskus) juhatuse asukohas, et seega võimalikult vähendada reservlaste üleliig- seid sõitusid ja ajakulu.

Kindral Niessel, endise reserv-ohvitse- ride täienduskoolide inspektor, kirjutas hil- juti „La France Militaire“i veergudel:

„Tegevteenistuse kestvuse vähendamine ja üheaastane teenistusaeg mitme aasta kestel on muutnud tubli reservkaadri ette- valmistamise võimalused peagu võima- tuks. Teisest küljest kordamisõppuste ar- vu vähendamine ja sissekutsumiste aja lühendamine, mis on tingitud vastavate krediidide vähendamisest, pole võimalda- nud täiendada ega korralikult alal hoida reservkaadri teadmisi. Noorema kaadri (allohvitseride) jaoks polnud üldse olemas

Farm.-leitn. Johannes-Eduard Kansvei 50-aastane.

Farm.-leitn. J. Kansvei.

Sõjaväe keskapteegi ülem farmatsöit-leitnant Johannes-Eduard Kansvei sai 23. aprillil s. a. 50-ne aastaseks.

Juubilar on pärit Tartumaalt Suure-Kambja vallast, sündinud Uue Pranglis 23. aprillil 1887. Alghariduse omandas 2-klas-silises ministeeriumikoolis ja Tartus Hugo Treffneri gümnaasiumis, kus lõpetas 4 klas-si. Vastavad katsed õiendas kohalikus kroo-nu gümnaasiumis. 1908. a. astus apteekri õpilaseks Rapla apteeki proviisor Saat'i

juurde. 1912. a. omandas Tartu Ülikooli juu-res apteekri abilise õigused. Teenis apteekri abilisena Tallinnas Lehberti, Linna ja Oper-manni apteekides, kuni 1916. a. astus Tartu Ülikooli farmaatsia osakonna üliõpilaseks.

Vabadussõja puhkedes võeti Eesti sõja-väeteenistusse ja määrati I Tallinna Sõja-väe Haigemaja apteegi juhatajaks 29. 11. 18. a. Haigemaja koosseisude ümberkorraldami-se puhul 01. 06. 25. viidi üle sõjaväe kesk-apteegi ülema ametikohale, kus teenib praegugi.

Oma otseste ülesannete kõrval õppimist jätkates lõpetas juubilar Tartu Ülikooli far-maatsia osakonna cum laude 1924. a. ja paar aastat hiljem omandas magistri astme tea-dusliku töö eest teemal: „Korüzo-membra-niin drogide lima viskositeedi väärtuse mää-ramine“. Samuti lõpetas veebruaris 1927. a. Sõjakooli aspirantide kursuse jalaväe alal, mispuhul ülendati noorem-leitnandiks. Kõr-gendati leitnandiks 28. novembril 1930. a. Omab Eesti Punase Risti II järgu 2. astme teenetemärgi.

Farmatsöit-leitnant Kansvei on ameti-alal tuntud kui laialiste teadmistega ja suurte kogemustega kohusetruu töömees. Kaasvõitlejate hulgas on ta oma sõbraliku ja õiglase käitumisega võitnud üldise lu-gupidamise ja austuse.

Soovime juubilarile tema aupäeva puhul parimat õnne ning head kordaminekut kõi-gis tema ettevõtetes.

reservohvitseride koolidele seesuguseid täienduskoole.

„Kuid alates 1927. aastast ja mitme noore reservohvitseri algatusel on tegeli-kult asutatud täienduskoole reserv-allohv-itseridele, kuigi nendel koolidel polnud amet-likku iseloomu. Minu inspitseerimissõitude puhul ohvitseride täienduskoolidesse ma tutvunesin selle algatusega. Ka reserv-ohvitseride ühingute liidu kongressid, olles asjast huvitatud, väljendasid sooviavaldusi, et reserv-allohv-itseride koolide asutamist teostataks üleriiklikus ulatuses. Seda soovi arvestades Sõjaminister Maginot 1930. a. käskis asuda ametlikkude reserv-allohv-itseride koolide organiseerimisele ja sama aasta lõpuks organiseerusid ka reserv-allohv-itseride ühingud.

„Alalise sõjaväe kaader, olles koorma-tud hariliku teenistusega ja reservohvitse-ride täienduskoolide õppetöö korraldami-

sega, poleks suutnud võtta oma kanda veel ka reserv-allohv-itseride koolide asutamisest tingitud töökoormat. Seepärast tuli pööra-ta reservohvitseride poole, kes vabatahtli-kult ja rohkearvuliselt olid nõus töötama reserv-allohv-itseride täienduskoolides, see-ga väljendades prantslastele omast seltsi-mehelikkust ja andumust. Sajad reserv-ohvitserid töötavad nüüd heatahtlikult ja sõbralikult reservohvitseride teadmiste täiendamise alal, mis ühtlasi annab re-servohvitseridele võimalusi omandada kogemusi instruktoritena ja ülematena.

Reserv-allohv-itseride täienduskoolide organisatsioon erineb reservohvitseride vastavate koolide organisatsioonist, kuigi üldpõhimõtted ja eriti detsentralisatsiooni nõue püsivad.

Nende koolide programm näeb ette 6—18 õppust aastas, milliseid teostatakse 2 korda kuus. Tavaliselt neid korraldatakse

Sõjaväeametnik Stephan Luik 50-aastane.

Kalevi Üksiku Jalaväepataljoni laekahoidja, ühtlasi asjaajaja sõjaväeametnik Stephan Luik sai 16. aprillil s. a. 50-ne aastaseks.

Juubilar on pärit Võrumaalt, Kooraste vallast, sündinud 17. aprillil 1887. Õppis kohalikus vallakoolis ja Kanapää kihelkonnakoolis. Lõpetanud Võrumaal Staraja-Russa linnakooli. Hiljem on täiendanud oma haridust Harbinis kaubanduslikkudel õhtustel kursustel ja Eesti iseseisvuse ajal — Tallinna kolledžis. Endise Vene sõjaväeteenistusse võeti novembris 1908. Sundaega teenis 191. Drogitšinski Jalaväepolgu ja 89. Belomorski Jalaväepolgu, kust vabanes novembris 1911.

Maailmasõja puhkedes mobiliseeriti ja määrati teenistusse 3. Amuritagusesse Piirivalvepolku, mille koosseisus võttis osa võitlustest Saksa-Austria rindel jaanuarist 1915 kuni detsembrini 1916. Jaanuaris 1917 määrati teenistusse 13. Siberiküttide Tagavarapolku, kust mais samal aastal tuli üle eesti rahvuslikkudesse väeosadesse — 1-sse Eesti Jalaväepolku. Saksa okupatsioonivõimude survele lahkus teenistusest aprillil 1918.

Vabadussõja ajal astus Eesti sõjaväkke 1. veebruaril 1919, kusjuures määrati kirjutajaks 1. Diviisi Tagavarapataljoni. Aprillis samal aastal nimetati pataljoni adjutandi abiks. Adjutandi abina teenis ka Tallinna Tagavarapataljonis ja Tallinna Tagavarapolgus. Polgu likvideerimisel viidi üle Tallinna Vahipataljoni ning määrati pataljoni adjutandi kohustetäitjaks juunis 1920. Juulis samal aastal viidi üle pataljoni kohtu asjaajajaks, ühtlasi adjutandi abiks. Pataljoni ümberformeerimise puhul 10. Jalaväerügemendiks juulis 1922 jäi edasi kohtuasjaajaja ja adjutandi abi ametkohale. Märtsis

Sõjaväeametnik S. Luik.

1926 määrati rügemendi laekahoidjaks ja 1. oktoobril 1928 — Kalevi Üksiku Jalaväepataljoni laekahoidjaks, millisel ametikohal teenib praegugi.

Ülendatud sõjaväeametniku asetäitjaks 15.05.19 ja sõjaväeametnikuks kõrgendatud 24.02.23.

Sõjaväeametnik Stephan Luik on oma ametialal tuntud suurte kogemustega kohusetruu töömehena. Sõbraliku käitumisega ja õiglase suhtumisega ning vastutulelikkusega on ta võitnud kõikide kaasteenijate lugupidamise.

Soovime juubilarile tema tähtsa hällipäeva puhul parimat tervist, õnne ja edu edaspidises elus.

laupäeviti pärast lõunat ja pühapäeviti, et mitte takistada õpilaste harilikku teenistust või tööd. Õppused haaravad teoreetilisi aineid ja praktilisi maastikuharjutusi. Koolides võetakse vastu õpilasteks mitte ainult reserv-allohvitsere, vaid kõiki aastmekandjaid (mis vastavad Eesti kapralile) ja isegi reamehi.

Instruktoritena reserv-allohvitsere koolides teotsevad reservohvitseride kõrval ka tegevteenistuse kaadri-allohvitsereid ja sõjaväelise politsei meeskonnad (on kõik allohvitseri auastmes), kes nendes koolides

töötamise eest saavad erilist lisatasu. Et võimaldada ka nendele õpilastele, kes elavad väljaspool alaliste garnisonide asukohti, võtta osa täienduskoolide õppetööst, selleks nende jaoks korraldatakse lähemas garnisonis õppusi.

Reserv-allohvitsere täienduskoolide üldine juhtimine on antud eelteenistusliku sõjalise õppuse juhtide hoolde.

Reserv-allohvitsere täienduskoolide eesmärgiks on mitte ainult süvendada tehnilisi teadmisi ja süvendada õpilastesse riigikaitse mõtet, vaid kergendada õpilas-

tele rühmaülema eksami sooritamist, allohvitseride vanemate auastmete saamist ja lõpuks valiku alusel reserv-nooremleitnanti kandidaatide nimekirja sattumist.

Rühmaülema diplomi (le brevet de chef de section), mis on juhtimisoskuse tõenduseks, võib saada kätte tegevteenistusest lahkumisel. Selleks on vajalik väeosaülema vääristus ja hea atestatsioon neljaastase teenistuse kestel ning on tarvis edukalt sooritada ühe kuu jooksul pärast reservi arvamist vastavad eksamid. Selle diplomi võib aga saada ka reserv-allohvitseride täienduskooli õppustest osavõtmise teel, kui kandidaat koolis on saanud vastava vääristuse ja kui ta selle järele sooritab rühmaülema eksamid.

Järgmisi auastmeid võivad saada need reserv-allohvitseride koolide õpilased, kes pidevalt on võtnud osa kooli õppetööst ja kes on edukalt täitnud vähemalt 4 kirjalikku kodutööd. Selliselt võivad õpilased tõusta vanemkapraliks (caporal-chef), nooremallohvitseriks (sergent), vanemallohvitseriks (sergent-chef), veltveebliks (adjudant) ja 1936. a. 5. augusti seaduse alusel aspirandiks (vastab Eesti ohvitseriasetaütjale), milline auaste loetakse vanemveltveeblist (adjudant-chef) kõrgemaks auastmeks.

Aspirandiks võib saada reserv-allohvitser, kes on teeninud alalises sõjaväes allohvitserina vähemalt 2 aastat, kes on omandanud rühmaülema diplomi ja kes reserv-allohvitseride kooli õppetööst osavõtmise tõttu on süvendanud oma sõjalisi teadmisi. Enne aspirandiks ülendämist peab vastav kandidaat olema vääristatud väeliigi direktiooni poolt kandidaatide nimekirja sissevõtmiseks. Veltveebliks võivad saada ülendust need reserv-allohvitserid, kes allohvitseriks on ülendatud sõja ajal, kuigi nendel puudub rühmaülema diplom. Maksima korra alusel kõrgeimaks tunnustuseks reserv-allohvitserile on ülendamine reserv-nooremleitnandiks.

Teistest autasudest võiks nimetada kiituste avaldamist brigaadiülema, diviisiülema ja korpuseülema käsukirjades, tunnustuse või kiituskirja saamist Sõjaministrilt ühes Sõjaministeriumi käsukirjas avaldamisega. Eriti hoolikate õpilaste ja nendega töötanud instruktorite teeneid hinnatakse veel erilise aumärgiga (La croix des services militaires volontaires). Veel võivad paremad õpilased saada riigi poolt tasuta vormiriideid, kusjuures väljaantavate esemete hulka ei kuulu vöörihm. Lõpuks

saavad õppustest järjekindlalt osa võtnud õpilased soodustusi raudtee kasutamisel. Kuigi nendele pole võimaldatud välja anda reservohvitseride sõidukaarti (carte de surclassement), millega 3. klassi pileti ostmise korral võib sõita 1. klassi vagunis, siiski reserv-allohvitserid saavad iga 6 õppusest osavõtmise eest ühe hinnaalanduse tunnustuse (bon de transport), mis võimaldab veerand hinna eest teha ühe ringsõidu kuni 3 raudteeseltsi raudteeliini kaudu.*) Aasta jooksul võib seega 18 õppusest osavõtnud reserv-allohvitser saada 3 hinnaalanduse tunnustust.

Kõik need soodustused ja autasud on kaasa aidanud reserv-allohvitseride koolide ja õpilaste arvu suurendamisele. Alljärgnev tabel annab sellest küllaldasi tõendusi.

	1930/31. õppeaasta	1933/34. õppeaasta	1934/35. õppeaasta
Res.-all. täienduskoolide arv	980	2000	2200
Sissekirjutatud õpilasi	19140	55000	69000
Püsivalt töötanud õpilasi. . .	4450	22000	33000
Püsivalt töötanud õpilaste %	23,2%	40%	47,8%

On selgunud, et reserv-allohvitseride täiendusõppuste korraldamine ja uute reserv-allohvitseride ettevalmistamine olles teostatud vabatahtlikul alusel ja toetatud iga aasta 15 000 000 fr. (2 610 000 kr.) krediidiga, on annud tunnustamisväärseid tagajärgi.

Reserv-allohvitseride ühingute liit. Paralleelselt reserv-allohvitseride täienduskoolide arvu suurenemisega on suurenenud ka reserv-allohvitseride ühingute arv. Viimased kuuluvad liitu, mille asukoht on Pariisis (Fédération nationale des amicaux des Sous-officiers, — 122, rue de Grenelle, Paris, VII). Liidu esimeheks on erukindral Niessel, endine Sõjanõukogu liige, kelle nimi on tuntud ka Balti riikides. Abiesimeheks on kolonel Morel-Falko ja auesimeheks erukindral Duchesne, endine Sõjanõukogu liige.

*) Prantsusmaal raudteed kuuluvad 7 eraseltsile ja riigile, nendest 6 eraseltsi ja riigi raudteeliinid lõpevad Pariisis ja ainult Elsassi raudteeseltsi liinid (1871—1918 Saksamaale kuulunud maaalal) ei oma raudteeliini kuni Pariisini. Ühe hinnaalanduse tunnustusega võib sõita näiteks Marseille—Pariis—Bordeaux—Marseille (tõlkija).

Ühingud on grupeeritud sõjaringkondade kaupa. Ühinguid oli 1933.—34. a. — 552, 1934.—35. a. — 628 ja 1935.—36. a. — 674. Nendel ühingutel oli kokku vastavalt liikmeid 26 000, 35 200 ja 45 000. Praegusel ajal on kõikides ühingutes kokku liikmeid kindlasti 50 000.

Liidu ajakirjaks on „Reserv-allohvitser“ (Le sous-officier de réserve), mis töötab väljaspool poliitilisi voolusid ja mis püüab peamiselt arendada lugejaskonnas sõjalisi teadmisi, neid liita normaalselt ja nendes alal hoida rahvustunnet ning ustavust vabariigi põhiseadusele.

Iga aasta liit korraldab sõjaringkon-

dade ja üleriiklikke kongresse, laskevõistlusi ja mitmesuguseid pidustusi.

Prantsusmaal teotseb veel teatav arv teistsuguseid reserv-allohvitseride seltse ja koondusi, kohalikke eriseltse (näiteks teatava väeosa või väeliigi allohvitseride seltse), kuid eespool nimetatud liit on kahtlemata suurim ja paremini organiseeritud.

Üldiselt on Prantsusmaal reserv-allohvitseride täiendusõppuste ja ettevalmistamise korraldamise küsimused praegusel ajal heal järjel ja kuigi mõnel alal võiks soovida vahest veelgi paremat, siiski võib praegusi tulemusi lugeda kõigiti headeks.

L. A.

Uudiseid sõjaväe tehnikas.

Leitnant A. Sivard.

Allveelaevade alal.

Jaapanis on valminud liliput-allveelaev, mille pikkus on kõigest 11 m ja laius 1,83 m, mida katsetati hiljuti Sagami lahes. See on eriliselt ehitatud uurimisteks vee all. Vee peal liigub ta 25 h. j. õlimootoriga ja vee all 12 kilovatilise elektrimootoriga. Kaks suurt tuld valgustavad allveelaeva ümbrust vee all ja lubavad teha veealuseid ülesvõtteid. Katsesõidul selle liliput-allveelaeva meeskond koosnes ühest tuukrist ja kolmest masinistist. Laev võib viibida vee all 4 tundi ja sukelduda kuni 60 meetrini.

*

Saksa torpeedodel pidavat olema kaks tähtsat uuendust: edasiviimise jõuallikana on tarvitusele võetud elekter (surutud õhu asemel), mille tagajärjel esiteks on kadunud surutud õhu mullikeste rida vee peal, mis avastas torpeedo liikumistee, ja teiseks, torpeedo heitmise vette toimub nähtamatult.

*

Sakslaste 250-tonniliste allveelaevade ehitamisega tehti algust juba 1934. aasta lõpul, kuid Saksa valitsus ei andnud selle kohta mingeid ametlikke teateid kuni 1935. a. aprilli lõpuni. Ametlikult nende konstrueerimisele asuti alles 1935. a. juunis. Kuna nende üksikosad olid selleks ajaks juba valmis, siis koostamine võttis aega ainult mõni nädal. A-laevade kiirus vee peal on 15 sõlme. Nad kannavad 3 kuni 4 torpeedotoru eesotsas. (U. S. N. J. P. m. 397 — 1936).

*

Üks nõrgemaid kohti allveelaevadel on ikka olnud akumulaatorite patareid, mille energia-tagavaraga allveelaevad liiguvad vee all. Harilikult allveelaevadel on tarvitusel Plante tüüpi tina-akumulaatorid, täidetud väävelhapest koosneva elektrolüüdiga. Lekkimise juhul (näiteks mürsu tabamise tagajärjel) merevesi, sattudes allveelaeva akumulaatorite ruumi, seguneb väävelhappega, kusjuures keemilise protsessi tagajärjel tekib mürkgaasi-kloori, mis võib mürgitada terve allveelaeva meeskonna veel enne, kui saab teostada mingeid päästetöid. Seepärast juba ammu püüti asendada allveelaevadel tina-akumulaatorid teistliiki akumulaatoritega, millede ei ole väävelhapet, või üldse vabaneda akumulaatoritest, leides mingisuguse teise jõuallika vee all liikumiseks. Konstruktorite püüded on viimasel ajal annud üllatavaid tulemusi: inglased katsetavad oma allveelaevadel uusi, Dublini ülikooli professori Drummond'i poolt leiutatud väävelhappeta akumulaatoreid ja sakslased on läinud veel kaugemale— nad on üldse loobunud elektri-akumulaatorite tarvitamisest jõuallikana allveelaevadel, asendades need hapniku-vesiniku segu põletamisega vee all samades diiselmootorites, mis vee peal töötavad harilikul viisil toorõliga.

Inglise Drummond'i uut akumulaatorit on katsetatud juba 6 aasta kestel Dublin-Greystone raudteeliinil liikuvate rongide käimapanemiseks. Nüüd on see uus akumulaator lõplikult tarvitusele võetud rongide liikumapanemiseks ülalnimetatud raud-

teel. See akumulaator sarnaneb lehelisele Edisoni akumulaatorile, kuid siiski erineb viimasest. Ühe 600 ampertunnilise Drummondi akumulaatori mõõdud on järgmised: pikkus umbes 34 cm, laius — 25 cm ja kõrgus 41 cm; kaal koos elektrolüüdiga — 50,3 kg. Akumulaator koosneb 21 positiivsest ja 20 negatiivsest plaadist. Elektrolüüt koosneb kaaliumi hüdroksüüdi lahust erikaaluga 1,23, milles sulatatakse tsingioksüüdi, kuni saavutatakse lahu tihedus 1,275. Negatiivsed plaadid koosnevad nikkeltraadist, mis on kinnitatud eboniitplaatidele. Positiivsed plaadid sisaldavad niklioksüüdi.

Akumulaatorite laadimisel sadestub tsinki elektrolüüdist negatiivsete plaatide nikkeltraatidele ja positiivsetel plaatidel niklishapend hapendub niklihapendiks. Akumulaatorite tühjaks-laadimisel sünnib vastupidine reaktsioon: metalliline tsink, mis oli sadestunud negatiivsetel plaatidel nikkeltraatidele, sulab elektrolüüdis ja anoodis niklihapend muutub niklishapendiks.

Paljud katsed nende akumulaatoritega on näidanud, et nende negatiivsed plaadid kannatavad välja sadutuhandeid ümberlaadimisi. Elektrolüüt vajab vahetamist alles pärast 1—2-aastast töötamist. Ka positiivsed plaadid võivad töötada mitu aastat ilma ümbervahetamise vajaduseta.

Et Drummondi akumulaatorid on annud nii häid tulemusi rongidel tarvitamisel 6 aasta kestel, siis viimasel ajal on inglased hakanud neid katsetama ka allveelaevadel, et vabaneda kloorgaasi mürgituse hädaohust. Nende katsete tulemused ei ole veel teada. (Tehn. i. Voor. nr. 9 — 1936.)

*

Nagu juba eespool nimetasin, on sakslased oma uutes allveelaevades üldse loobunud akumulaatoritest edasiviiva jõuallikana, vaid tarvitavad vee peal kui ka vee all edasiliikumiseks samu diisel-mootoreid, kasutades siinjuures juba ammu tuntud tõsiasja, et elektrivoolu mõjul vesi laguneb kaheks elemendiks — vesinikuks ja hapnikuks, missuguseid gaase vastava seadise abil on võimalik kinni püüda ja koguda. Uutel saksa allveelaevadel vee peal sõitmisel kulub osa peamootorite jõust elektri tekitamiseks, mis lahustab siinsamas destilleeritud merevett vesinikuks ja hapnikuks, missugused gaasid kogutakse vee peal sõitmise ajal erilistesse suuresurvelistesse teraspudelitesse. On nüüd allveelaev sukeldu-

nud, siis keeratakse samad diisel-mootorid toorõli kütelt vesiniku-hapniku segu küttele, mis põlemise tagajärjel ei anna mingeid gaase. Tekib ainult kibedat kuuma vett, mis pärast ärakasutamist vee destilleerimise aparaatide koostamiseks ja allveelaeva sisemuse soojendamiseks lastakse välja laeva tagumisest osast merre tagasi, tekitamata mingeid vee peal nähtavaid õhumulle (Tehnika kõigile nr. 7 — 1936). (Vt. joonis).

*

Jälgides lendavaid kalu Michigani ülikooli laevachitustehnika ordinaarius, professor Charles Hobbs seadis üles küsimuse, et kas inimkäte abil ehitatud kala-allveelaev samuti ei saaks veest hüpata välja ja lennata õhus. Vallutatud sellest ideest ta valmistas allveelaeva joonistused, mis võib ka õhus lennata. Kaasaegse allveelaevade ja lennukite ehitustehnika arengu juures eriteadlased arvavad, et see ei peaks võimatu olema (Die Woche nr. 24—1936).

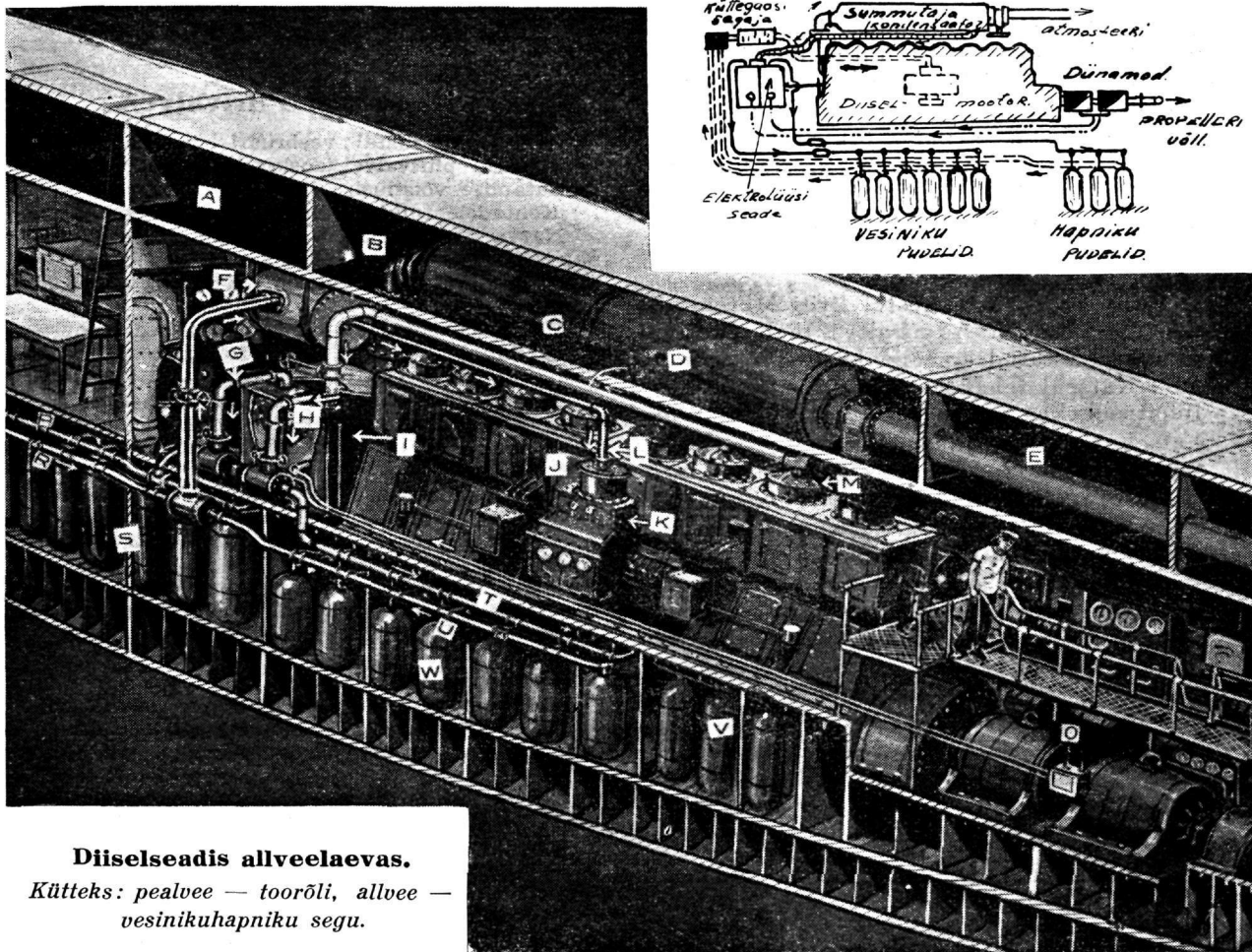
Sõjalaevanduse alal.

Meresuurtükiväes väärib tähelepanu uus 120 mm kahur, missuguseid seatakse üles hävitajatele (5 tk ühele hävitajale) allveelaevade jälitamiseks. Need kahurid seatakse laevalaele, nii et neist võib ühtlaselt hästi tulistada nii laevu kui ka lennukeid. Täiendavalt kahuritele hävitajad omavad veel 2 miiniaparaati („Scientific American“ — 1935).

*

Sakslased on otsustanud uutele soomusristlejatele asetada 280 mm (11") kahurid, mille laskekiirus tunduvalt ületab 406 mm (16") kahurite laskekiiruse. Kavatakse seada üles kaksteistkümmend 280 mm kahurit à 3 kahurit tornis. Laskejärjekord — 2 kogupauku 6 kahurist korraga. Kahuri laskekiirus merelahingus omab olulist tähtsust. Kuigi 406 mm kahurite purustusvõime on suurem 280 mm kahurite purustusvõimest, võivad viimased lasta kaks korda kiiremini 406 mm, mis tasakaalustab ja summas isegi ületab 406 mm purustusvõime. 280 mm kahurite paremused ilmnevad veel paremini sel puhul, kui 280 mm kahuritega varustatud laeva kiirus on suurem 406 mm kahuritega varustatud laeva kiirusest.

Vaatamata sellele, et Saksamaa uemate soomusristlejate „Scharnhorst“ ja „Gneisenau“ veeväljasurve on kõigest 26 000 t ja et need on relvastatud kaheteistkümmend 280 mm kahuriga, ei ole need nõrgemad uutest prantsuse soomusristlejatest „Dunkerque“ist“ ja „Strasbourg“ist“, kuigi

Diiselseadis allveelaevas.

Kütteks: pealvee — toorõli, allvee — vesinikuhapniku segu.

A — pealisehitus. B — väljalasketoru. C — summutaja ja kondensaator. D — äratöötanud gaaside kondensaat. E — diisli väljalasketoru suletud allveeolekus. F — küttegaasi segaja. G — toru vesiniku balloonidest. H — toru hapniku balloonidest. I — elektrolüüsi seade. J — parempoolne diiselmootor. K — gaasistaja mehhanism. L — küttegaasitoru. M — eriline küttenõu ja -klapp. O — alalisvoolu dünamod. P — gaasitoru pudelitena. R — vesinikutoru gaasistajana.

need on varustatud 8—335 mm kahuriga ja nende veeväljasurve on 26 500 t. Lahinguvõimsuse poolest võib „Scharnhorst'i“ ja „Gneisenau'd“ isegi võrrelda inglaste „Nelson'i“ ja „Rodney'ga“ „Scharnhorst'i“ ja „Gneisenau“ suur lahinguvõime on seletatav nende suure 30-sõlmelise kiirusega ja kahurite laadimiskäigu elektrofütseerimisega, mis lubab tulistada 280 mm kahuritest 3 lasku minutis. Seega siis igaüks neist soomusristlejaist on suuteline ühe minutiga välja laskma 16½ tonni 280 mm mürske ja peale selle veel 150 mm ja õhukaitsekahurite mürske.

*

Prantslaste otsus asetada uuel soomusristlejal „Dunkerque'il“ kaheksa 335 mm (13,2") kahurit kahte torni, see tähendab 4 kahurit kummassegi torni, on tekitanud

üldist imestust. Kuna 4-raualiste tornidega ei ole tehtud lahingulisi katseid, siis teoreetiliselt seisukohalt välja minnes tekivad järgmised vastuväited 4-raualiste tornide suhtes: vaenlase mürsu sattumisel ühte niisugusesse torni on kohe pool Dunkerque'i võimsust kadunud. Ka neljaraualise torni lasketäpsuses võib kahelda, sest äärmised kahurid tornis on liig kaugel pöörlemisteljest, mis põhjustab liig suure pöörde momendi lasu ajal neist kahuritest. Ka on selge, et kahurinumbrid, mürsud ja laengud 4-raualise torni sisemuses on enam kuhjatud olukorras kui 2-või 3-raualises tornis. Lõpuks, 2 torni juures hea vaenlase mürsu tabamine torni laengukeldrisse kindlasti tekitab raskemaid tagajärgi, kui „Dunkerque'il“ oleks olnud neli torni ja neli laengukeldrit praeguste 2 asemel.

Prantsusmaal areneb kiirelt 2610 t „Fantasque“-tüübiliste üldhävitatjate ehitamine, milliste kiirus on 42 sõlme ja mis-sugused relvastatakse 140 mm (5,5") kahu-ritega ja on seega kõige tugevamad hävita-jad praegusel ajal maailmas. Nad on va-rustatud 100 000 hj turbiinidega ja nende kerede pealtvee osadele on antud voolujoonelised kontuurid, et vähendada õhutakistust.

Juba kahe aasta kestel Briti Meremini-steerium (British Admiralty) teeb katseid nõnda-nimetatud „veepealsete torpeedode-ga“. Katseid tehakse Sir Arthur V. Johns'i juhatusel, kes on mere konstruktsioonilise katsekoja juhatajaks Haslar'is. „Veepealsete torpeedode“ veeväljasurve on 10 t. Neile on üles seatud 2 diisliit, mis annavad neile 40-sõlmelise kiiruse. Kuni kokkupuutumiseni vaenlase laevastikuga need torpeedod asuvad laevadel. Pärast vette laskmist neid juhitakse raadio kaudu ja nende plahvatamine sünnib löögil vaenlase laeva pihta. Peale pealõhke-laengu „veepealne torpeedo“ kannab kaasas veel mõned sügavvee pommid allveelaevade vastu. Sügavvee pommid lastakse välja „veepealsest torpeedost“ samuti raadio kaudu. (Viimased teated United States Naval Institute Proceedings nr. 284, 386, 395, 396, 397 — 1936 andmetel).

SÕJAVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI

Nr. 63.

Tallinnas, 10. aprillil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

§ 1.

Luban vanem-leitnant Jaan Klaari VR I/3, II/2 ja 3 Kaitseliidu Peastaabist teenistus-tasuta erakorralisele puhkusele kuni üheks aastaks arvates 15. aprillist s. a.

Alus: O. T. S. § 182.

Õiendus: Lj. nr. 1993.

§ 2.

Käsin läkitada teenistuse huvides vanem-leitnant August Varese Merejõude Staabist — Kaitseliidu ülema käsutusse ajutiseks teenis-tuseks arvates 7. aprillist s. a. kuni vanem-leitnant Jaan Klaari teenistustasuta erakorraliselt puhkusele tagasiilmumiseni.

Alus: O. T. S. § 166—168.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Sõjavägede Ülemjuhataja.

Sport sõjaväes.

Suusaspordist Piirivalves.

Käesoleval aastal veebruari- ja märtsikuul korraldasid piirivalve jaoskondades spordiklubid suusatamise võistlusi.

Kohtadele tulid 10 km suusatamises:

Narva Jaoskonnas — 1) kapral Paul Munnak — 39,06 min.; 2) n.a.o. Paul Valter — 41,48 min.; 3) kapr. Heldur Haljandi — 43,53 min.

Peipsi Jaoskonnas — 1) n.a.o. Arved Hunt — 47,33 min.; 2) kapr. Viljo Haavisto — 54,17 min.; 3) n.a.o. Gotthard Mälton — 54,32 min.

Petseri Jaoskonnas — 1) v.a.o. Kristjan Tähela — 48,25 min.; 2) n.a.o. Eduard Vahur — 49,42 min.; 3) n.a.o. Rudolf Maranik — 50,24 min.

Lääne Jaoskonnas — 1) n.a.o. Valter Siirak — 50,41 min.; 2) kapr. Heinrich Targu — 52,00 min.; 3) kapral Villem Mändla — 53,40 min.

8,5 km suusatamises:

Tallinna Jaoskonnas — 1) kapral Osu Paadre — 34,39 min.; 2) kapral Evald Orunukk — 36,16 min.; 3) n.a.o. Harald Kaasik — 36,40 min.

25 km suusatamises:

Tallinna Jaoskonnas — 1) kapr. Osu Paadre — 1 t. 46,00 m.; 2) n.a.o. Harald Kaasik — 1 t. 47,02 m.; 3) rm. Roman Sams — 1 t. 50,15 min.

30 km suusatamises:

Peipsi Jaoskonnas — 1) n.a.o. Arved Hunt — 2 t. 07,12 m.; 2) n.a.o. Albrecht Mäe — 2 t. 11,34 m.; 3) kapr. Viljo Haavisto — 2 t. 14,16 min.

Petseri Jaoskonnas — 1) n.a.o. Eduard Vahur — 2 t. 51,55 m.; 2) n.a.o. Rudolf Maranik — 2 t. 52,18 m.; 3) v.a.o. Kristjan Tähela — 2 t. 53,07 m.

Lääne Jaoskonnas — 1) kapr. Heinrich Targu — 2 t. 09,35 m.; 2) n.a.o. Valter Siirak — 2 t. 10,58 m.; 3) kapral Villem Mändla — 2 t. 12,07 m.

Valimisi.

1. Jalaväerügemendis.

I. 1. Jalaväerügemendi ohvitseridekogu juhatusse: esimees major Aleksander Luik, — abiesimees kapten August Valdur, — juhatusse liikmetes — major Karl Kask VR II/3 ja major Heinrich Ellram, — juhatusse tagavaraliikmeteks — major Hans Elb ja major Juhan Purga VR II/3.

Revisjonikomisjoni: major Eduard Saar VR I/3, — koltn. Elmar Saal VR II/3, — major

Sidol parim
puhastusaine
metallile ja klaasile

Mihail Müllerstein; komisjoni tagavaraliikmeteks — kapten Adam Holmberg ja kapten Martin Kukumelk.

Majavanemaks valiti leitnant Oskar Iila ja asetäitjaks ltn. Herni Uuk.

II. 1. Jalaväerügemendi üleajateenijatekogu juhatusse: esimees veltveebel Harald Uustal, — abiesimees v.a.o. Mart Sallaste, — juhatusse liikmeteks veltv. Johannes Öör ja v.a.o. Julius Paeväli, — juhatusse tagavaraliikmeteks v.a.o. Eduard Sorgsep ja v.a.o. Hermann Roosileht.

Revisjonikomisjoni: veltv. Johannes Haring, — v.a.o. Johannes Saarmann, — v.a.o. Jüri Sonn, — veltv. Johannes Tamm, — v.a.o. Justus Neemre, komisjoni tagavaraliikmeteks — v.a.o. August Sieberg ja v.a.o. Woldemar Nau.

Majavanemaks valiti v.a.o. Hugo Kingsepp. Raamatukoguhoidjaks valiti v.a.o. Eduard Mägi ja abiks n.a.o. Johannes Puh.

*

10. Üksik Jalaväepataljoni ohvitseridekogu korraline üldkoosolek peeti 15. märtsil s. a. Juhatusse esimeheks valiti — major Karl Ant; abiesimeheks — kapten Jaan Pärn VR II/3; sekretäriks — kapten Andres Ilves; laekahoidjaks — leitnant Eduard Hints. Revisjonikomisjoni — sv. am. Nikolai Villemsen; leitnant August Vainlo ja kapten Artur Rahuorg. Majavanemaks ning raamatukoguhoidjaks — leitnant Aleksander Mets. Laenu- ning hoiukassa asjaajajaks — ltn. Johannes Lagle.

Valimise tagajärgi Piirivalve ohvitseride ja üleajateenijate kogudes.

Ohvitseridekogus.

Juhatus: esimees — kolonel A. Engmaa VR I/3 ja II/3, abiesimees — kolonel A. Selvet (end. Serval) VR I/3; liikmed — major A. Lütis VR II/3 ja major A. Saluoja; tagavaraliikmed — kapten-major A. Pup ja major A. Kõrgma. Revisjonikomisjon: kolonel-leitnant A. Viilip VR II/3, kolonel-ltn. F. Tõnso VR I/3, major J. Labidas, major K. Sillard ja kapten J. Koel. Majavanem — kapten K. Matson.

Tallinna Jaoskonna Üleajateenijatekogus.

Juhatus: esimees — kord. ül. vltv. O. Juurikas, abiesimees — kord. ül. veltv. V. Savi; liikmed — I j. kirj. veltv. R. Unt ja I j. kirj. velt. J. Saks; tagavaraliikmed — I j. kirj. kt. n.a.o. L. Kärsen ja I j. kirj. kv. am. V. Hiir. Revisjonikomisjon — kord. ül. ohv. as. J. Karjel VR II/3, kord. ül. veltv. H. Jõelaid VR II/3, instruktork. E. Aunmaa, kord. ül. veltv. A. Pooogen ja kord. ül. veltv. H. Raudsepp; tagavaraliikmed — I j. kirj. v.a.o. A. Lõuend ja II j. kirj. n.a.o. E. Tõlpt. Majavanem — kord. ül. veltv. A. Oidram ja majavanema abi — valvur ream. R. Sams.

Narva Jaoskonna Üleajateenijatekogus.

Juhatus: esimees kord. ül. veltv. A. Meriloo, abiesimees — kord. ül. veltv. J. Tõnismäe, liikmed — I j. kirj. n.a.o. V. Laisaar ja mot. n.a.o. L. Oitsar; tagavaraliikmed — valvur kapral R. Vest ja kord. ül. veltv. A. Remmer. Revisjonikomisjon, kord. ül. veltv. A. Kapsta, kord. ül. veltv. A. Mäeoja ja kord. ül. veltv. A. Mäeviir; tagavaraliikmed — teenistuskooerajuht kapral N. Kuusik ja valvur. kapr. A. Roosiorg. Majavanem — valvur kapral H. Loss, majavanema abi — veltv. H. Käärrik.

Peipsi Jaoskonna Üleajateenijatekogus.

Juhatus: esimees kord. ül. veltv. P. Käis, abiesimees — kord. ül. veltv. E. Seren; liikmed — kord. ül. v.a.o. J. Kokk ja I j. kirj. n.a.o. V. Paas; tagavaraliikmed kord. ül. veltv. R. Asu ja motorist v.a.o. E. Parv. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. J. Kurdlaid, kord. ül. veltv. A. Lill, kord. ül. veltv. M. Kurvits, kord. ül. veltv. A. Lehesalu ja valvur n.a.o. K. Sunts; tagavaraliikmed — kord. ül. ohv. as. H. Metsoja ja kord. ül. ohv. as. P. Kass VR II/3. Majavanem — kord. ül. veltv. A. Pungas, majavanema abi valvur kapral J. Ubaste.

Petseri Jaoskonna Üleajateenijatekogus.

Juhatus: esimees kord. ül. veltv. A. Koppel, abiesimees kord. ül. veltv. A. Karu, liikmed — kord. ül. veltv. J. Iisak ja kord. ül. v.a.o. A. Urban; tagavaraliikmed kord. ül. veltv. A. Laine ja kord. v.a.o. E. Teising. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. K. Eksta, kord. ül. veltv. A. Palm ja kord. ül. veltv. R. Traksin; tagavaraliikmed kord. ül. veltv. P. Labidas ja kord. ül. veltv. J. Hark. Majavanem I j. kirj. kt. n.a.o. V. Kauts.

Lääne Jaoskonna Üleajateenijatekogus.

Juhatus: esimees kord. ül. veltv. J. Leetmaa, abiesimees — valvur kapral A. Talts, liikmed — mootorrattajuht v.a.o. A. Koris ja kord. ül. v.a.o. K. Kõiv; tagavaraliikmed kord. ül. veltv. J. Lumila ja kord. ül. veltv. E. Ilme VR II/3. Revisjonikomisjon — kord. ül. veltv. A. Ilves, kord. ül. v.a.o. O. Varts ja kord. ül. kt. n.a.o. H. Aken, tagavaraliikmed — kord. ül. veltv. M. Jaanso ja kord. ül. veltv. R. Eriksoo. Majavanem valvur kapral A. Leet, majavanema abi valvur n.a.o. J. Parvits.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

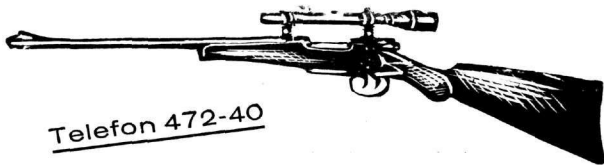
S. Õ. Sõjakooli veltveebel Kaarel Kütsti abikaasal Elfriedel poeg Riido.

Pioneeripataljoni üleajateenija v.a.o. N. Laani abikaasal Liidial — tütar Leili.

6. Üks. Jalaväepataljoni leitnant E. Karjeli abikaasal Ilse-Mariannel tütar Urve.

Laskeriistade töökoda
K. Koppelman

Tallinn, Väike Karja tän. 3

Telefon 472-40

Sakala Partisanide Pataljoni üleajateenijal v. a. o. Alfred Saare abikaasal poeg Toomas.

Piirivalve Õpperajooni teenistuskoerte instruktori veltv. Aleksander Leesmenti abikaasal Helmi-Rosalieel tütar Elvi. — Plüssa rajooni kordonülema veltv. Ludvig Armuliku abikaasal Emilieel poeg Rein. — Mehikoorma rajooni valvuri kapral Elmar Tamme (end. Kopp) abikaasal Adele-Rosalieel tütar Aino.

Abiellumisi:

Sv. Õppeasutiste riigiteenija Juhan Ristisaar, 43 a. vana, Marta Sakkeusega, 41 a. vana.

Sakala Partisanide Pataljoni üleajateenija v. a. o. Leonhard Sarnet Meta Jürisega.

6. Üks. Jalaväepataljoni 1. kompani üleajateenija n. a. o. Aleksander Müür Edith-Ludmilla Allaga.

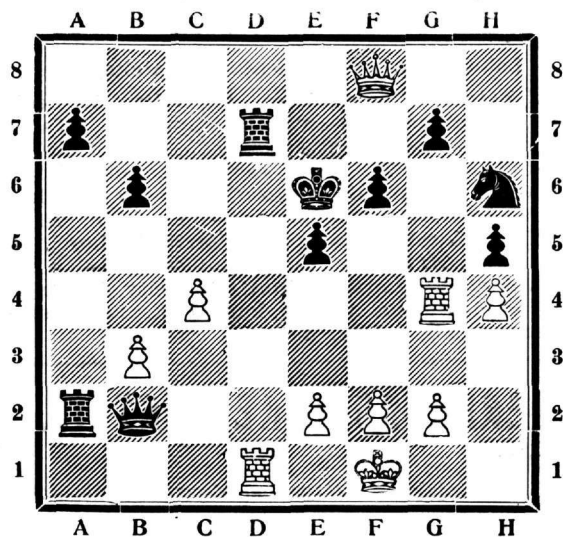
Piirivalve Valitsuse I järgu kirj. veltv. Juhan Saks abiellus Anne Soosaluga, pärit Virumaalt Küti vallast. — Kunda rajooni valvur Osvald Rahuoja abiellus Helmi-Renate Virmaga, pärit Riisipere vallast. — Valga rajooni valvur kapral Aleksander Püvi abiellus Linda Vuksiga, pärit Tartumaalt Arula vallast. — Laura rajooni van. valvuri kt. n. a. o. Julius Taavoste (end. Tanilov) abiellus Anna Serschpinskiga, pärit Valgast.

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 18.

Mustad:

Valged:

Valged algavad ja matistavad musta kuninga hiljemalt 7-dal käigul. Lahendus järgmises malenurgas.

Vaadeldes diagrammi pealiskaudselt näib valgete seis lootusetuna, kuna nad peavad pareerima ähvardusi: V:d1+ ja L:e2+ ning

päästma tulest Vg4. Kuid ülesanne, toodud kombinatsiooni õppusena, püüab selgitada tööka, et mõnes seisus parimaks kaitseks on vasturünnak. Samuti püüab ta tõestada, et mitte kõik näiliselt kaotatud seisud pole lootusetud, vaid sageli peitub neis seisudes suuri ootamatusi, millede leidmise oskus praktilises partiis liigitabki maletaja.

Eelmise ülesande lahendus.

28... Lf2—g3+!, 29. Kd3—e2!, Lg3:g2+, 30. Ke2—d1!, Vd6:d5+, 31. Kd1—c1, Lg2:c2+, (Viigi annab: Lg3, 32. Kb2, Le5+, 33. Kb3 ehk Ka3, Lg3+!, 34. Kb2!, Le5+ jne.), 32. Kc1:c2, Of5—g6, 33. Kc2—c3, Vd5—g5, ja mustad, omades tugevaid vabaetteid g- ja h-joontel, peavad võitma.

Kui 29. Kd3—d4 siis Vd6:d5+, 30. Kd4—c4, b7—b5 matt. Ehk 29. Kd3—c4, c6:d5+, 30. Kc4—b5, Of5—d7+, 31. Kb5—a5, Vd6—a6 matt. Kui 29. Ve1—e3 siis Vd6:d5+, 30. Kd3—c3, Lg3:e3+, 31. Kc3—b2, Vd5—d2 ja mustad võidavad.

Partiis mängiti: 28... Lf2—g3+, 29. Kd3—d2, Vd6:d5+, 30. Kd2—c1 (Ei päästa valgeid ka 30. cd, L:g2+, 31. Ve2, L:d5+ järgneva O:c2), Lg3:e1+, 31. Kc1—b2, Le1:b4+, 32. Kb2—a1, Lb4—d4+, 33. Lc2—b2, Ld4:b2+, 34. Kc1:b2, Vd5—b5+, 35. Kb2—c1, Vb5:b1+, 36. Kc1:b1, Of5—g6, 37. Kb1—c2, Kg8—f7, 38. Kc2—d3, Kf7—e6, 39. Kd3—d4, b7—b6, 40. Og2—f1, c6—c5+ ja valged loobusid.

Lodix parim
kinga kreem

Tarvitajateühisus

„Tarbija”

pakub ainult
väärkaupa

Vastutav toimetaja major A. Luts. Tegev toimetaja major J. Madise.

AHTO TURIST KULDMEDAL

alati tujuloovad
ja värskendavad!

ETK tubakatehas.

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

End. parun A. L. Stiglitzi kalevivabrik Narvas.

Suures valikus kaitsevaelaste – mantli- ja ülikonnariideid teenistuse- ja esitusvormidele, kaitseliitlastele diagonaal ja kalev, uuemaid moodsamaid talvepalituriideid, meeste ülikonnariideid, koolilaste ülikonna- ja mantliriideid, värvikindlad sinised sheviotid, naisterahva moodsad mantliriided.

Iga kangas kannab kaubamärki.

Ladu en gros: Tallinn, Vene 8. Tel. 446-36 ja 446-38.

Kauplus: Narvas, Kalevivabriku juures. Tel. 26.

Avatud igal äripäeval kella 9–12 ja 14–17.

Moodsaid kleidiriideid,

Interlokk-trikoopesu,

Cotton-sukki

ja plateeritud (pealt siid, seest floor)

sukki „Ilmatar“

soovitab

A/s. Oskar Kilgas'e
vabrik Tallinnas

Igaks hooajaks suurepäraseid ja uuemoelisi dšamide

käekotte,
rahataskuid,
portfelle,
kohvleid,
koolikotte,
kunstkäsitöid,
aadresskaasi,
albumeid jne.

nahalõikes ja voolis suures valikus odavate hindadega soovitab

O. ZIMMERMANN

Tallinnas, Harju 34

Tartus, Suurturg 4 Pärnus, Rüütli 41

Tartu Triikpesu Vabrik

Tartus, Söögitorg 4

Telefon 2-22

Valmistab: triiksärke äridele ja üksitellijaile. Laos suur valik hooaja särgiriide mustreid.

Nõudke meie kaubamärgiga varustat. kraesid: „SMOKING“, „ELEGANT“, „GOLF“, „CHIC“, „GENF“, „KALEV“, „USA 108“ ja „USA 249“

Need on müügil kõikides moe- ja pesuärides üle maa

Ainult suurim ja täielikum ladu rahuldab Teie nõudeid, seepärast tehke oma sisseostud

VIDRIK SÄRG'i
jahi-laskeriistade
ja fotomaterjalide

I järgu importärist

Tartus, Võidu 10

Telefon 78

Müük suurel ja väikesel arvul. Soodsad järeelmaksu tingimused. Fotoamatöörtööde vastuvõtmine

„ÜHISELU“ TRÜKIKODA

TALLINNAS, PIKK 42 KÖNETRAAT 442-04 JA 476-73

Valmistab maitsekalt ja parajate hindadega

IGASUGUSEID TRÜKITOID

Telefonilised tellimised täidetakse täpselt

Laos valmis vallavalitsuste ja vallakohtute
kantseleiraamatud, plangid, võlakirjad j. n. e.

Töö korralikkusele ja täpsusele pannakse erilist rõhku

Rotatsioontrükk * Nooditrükk * Raamatuköitmine

FOTOHUVILISED!

Külastage

FOTO-RAADIOÄRI

„FOTRA“

TALLINN,
Vana-Posti tän. 8.
Telefon nr. 476-24.

Suurim valik moodsaid,
maailmakuulsaid

ZEISS-IKON

fotokaameraid ning tarbeid.

Hinnad alates 13 – 1175 krooni.

Nõudke tasuta katalooge!

„Saku“ ja „A. LeCoq“ õlleladu ja mineraalvete tehas

Pikk tän. 24. Telefon nr. 286.

Rakvere

Ühistrükikoda

RAKVERES

Trükikoda. Kõitekoda.

Lai tän. nr. 12. Telefon nr. 35.

A. RESSAR

Rakvere, Pikk 31, tel. 2-92

Riiete värvimine ja keemiline puhastus. Vastuvõtt, turuplatsil „Eesti Pangamajas“

Zeiss - Ikon

fotoaparaadid on kõige paremad. Nimesd nagu:

Netton

Ikonflex

Coutor

räägivad enda eest.

Fma H. Lille

Rakvere, Lai tän. 17.

Telefon nr. 367.

VILJAKAUPLUS

HELENE ING

Tallinna tän. 56,

Kõnetraat 187, kort. 351.

RAKVERE

NARVA

MAJAOMANIKE PANK

ASUTATUD 1927. A.

NARVAS, PEETRI PLATS 8

TELEFON 2-68

TOIMETAB KÕIKI
PANGAOPERATSIOONE

PANGA JUHATUS

Birk'i

värvimise tööstus,
apretuur ja
keemiline puhastus

Tallinnas,
Maakri 23 (307-07),
Raekoja pl. 13 (429-28).

Parim töö — mõõdukad hinnad.

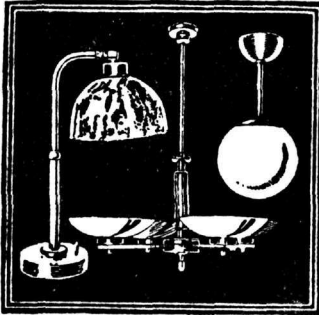
Elektrotehnika äri ja tööstus

Jõud & Valgus

Tartus, Rüütli t. 11
Telef. 4-48

Valmistab moodsaid
ja maitsekaid elektri
lae- ja sein-
armatuure,
laua- ja õõlaua-
lampe.

Äri ladu esitab
rikkaliku valiku.

Paul Lall

TARTU, Võidu tän. nr. 13.

Telef. 4-79. Asut. 1913. a.

Elektrotehnika kaubad ja seaded.
„Volta“ elektrimasinate esindus ja
ladu. ● „Goodyear“ autokummid.
Raadioaparaadid.

Parimaid

käsitööriistu, ehitus- ja
majapidamistarbeid

soovitab mõõdukate hindadega

V. KALJOT

Tartu, Poe tän. 9
Telef. 12-29

B. GENSS & Pojad

TARTUS, Poe tän. nr. 2, telef. 5-17

Soovitab suures valikus
moepesu ja pudukaupu
odavate hindadega.

KAUBANDUSÜHISUS

M. J. SEPP & Ko.

Tallinn, Suur Karja 18-20
Telef. 462-22

Lõhkeainete müük

maaparandustöödeks
ja tööstusotstarbeks.

*ELEKTRI-ARMATUURIDE,
PLEKI- JA VASESEPA TÖÖKODA*

Igasuguste vasetööde tegemine, nikel-
damine, kroomimine, hõbetamine jne.

J. Eek & J. Sirk

TALLINN, Dunkri tän. 2. Tel. 434-08.

Plekk-katuste katmine, parandus ja
värvimistööd. Elektri šveisimine.

Nööri-, topsu- ja narmastetööstus

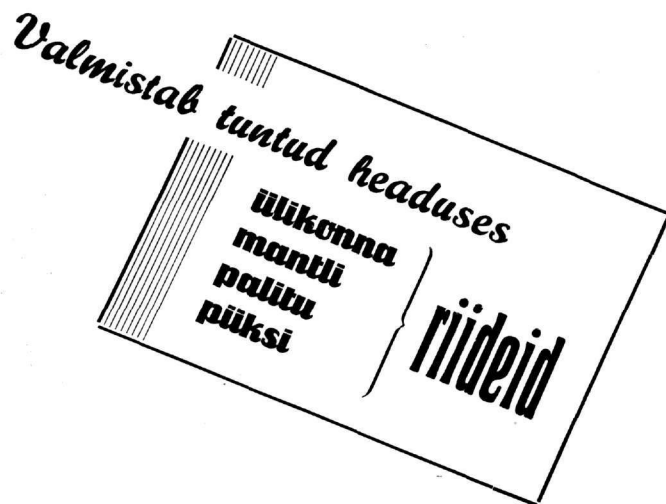
V. Kuuttanen

Rataskaevu 9-5, telef. 471-48.

O-Ü. MELTS'I

VILLA- JA RIIDEVÄRVIMISETÖÖSTUS

Tartus, Pikk tän. nr. 12, telefon nr. 8-88.

Tartu Linnapank

Tartus, Raekojas, telef. 11-32 ja 2-32.

Võtab raha hoiule

jooksvale arvele, kindla tähtaja peale ja kuude viisi ning maksab ajakohast protsenti.

Annab laene.

Üstab ja müüb

väärtpabereid, müüb klassiloterii pileteid ning toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja rahvarikkamates kohtades maal

Saadaval hoiukarbid.

Kalosse ja -botikuid

- NOKIA tuntud jalgratta välis- ja sisekummid
- NOKIA kummist säärsaapad
- NOKIA kummist masinarihmad
- NOKIA voolikud
- NOKIA perenaiste kummikindad
- NOKIA happelikindad
- NOKIA kirurgilised kummikindad
- NOKIA arstlikud kummitarbed jne.

S.K.T.A.S. NOKIA'se peaesindaja **Q. TAMBERG,**

Tallinnas, Lai 5 Postkast 337 Kõnetraat 432-85, 437-35

Riidevärvimistööstus

Glome

Tallinn, Paldiski mnt. 25

Kõnetraat 425-61

*Töötab üle — värvib, trükib,
pleegitab, pressib, käärib ja apre-
teerib — igasugust riidet ja
riidematerjale*

TÖÖ KIIRE JA KORRALIK

HINNAD SOODSAD

DRÄGER

DRÄGER WERK
LÜBEK

**Õhu-,
Gaasi,
Suitsukaitse-
vahendid**

Ainuesindaja Eestis

VIKTOR THOEN & Ko

Tallinn, Kentmanni 8

Telefon 459-53

A. SCHEER

Trikoo-, paela- & posamenditöööstus

Asut. 1892.

Valmistab sõjaväe tressi ja paelu narmast, kõiksugu nõõre siidist ja puuvillast, kumme, õõpesu-nõõpe ja topse, pidzaamagarnituure ja igasugus. muid paela- ja posamenditööstuse artikleid — ka tellimise peale.

Tellimiste täitmine kiire ja korralik — mõõdukate hindadega.

Tallinn, Viru tänav 4,
kino „Helios’e“ peal III k. Kõnetr. 444-82.

A-S. „EESTI-AGA“

JUHATUS: VENE TÄNAV 11-A. TELEFON 441-33

TEHASED: PÕHJA 5, MIINISADAM. TELEFON 439-96

ERIALA: hapniku ja atsetüleengaasi valmistamine ja kõigi nende gaasidega seotud seadete ja aparaatide müük, näiteks: keevitamisaparaadid ja -materjalid, tuleornide, vedurite jne. valgustussead. Rootsi karbiit mark „Ljunga Stjärn“ igasugustes tükkides laos alati saadaval

METALLIDE KEEVITAMISE KOOL

ŠOKOLAAD, KOMPWEKID, KAKAO

ESTONIA
VILLAVABRIK

RIIA T. 3.

Pudukauba ladu

F. Braschinsky & Pojad

V. Karja 12.

Telefon 436-90.

K-m. Tallinna Tekstiil

Tallinn, V. Karja 1.

Georg Hendrikson'i

nõõritööstus

Pärnu mnt. 129.

Ladu V. Karja 6.

Telefon 459-23.

„ 445-29.

*Suurim valik kodu-
ja välismaa*

riidekaupadest.

VIRUMAA ELEKTRI A.-S.

JUHATUS

Sakala tän. 36.

Telefon 453-29.

Herman Rõivas

kodumaa vabrikute
riidekauplus

TALLINNAS,
Estonia puiest. 11

tagab suurima,
mustriküllaseima
valiku kõikidest
riidekaupadest

Müük suurel ja väikesel arvul.

Tarvitage inglise kvaliteet - tööstussaadusi.

RANSOMES —

põllutööriistad ja -masinad, maatasandajad, lokomobiilid jne.

RUSTON-HORNSBY —

iga tüüpi plahvatusmootorid, pumbad, diisel-lokod, aurukatlad.

RUSTON-BUCYRUS —

baggerid, puur- ja teedeehitamismasinad.

MUIR-HILL —

mullakärud, maatasandajad, libistajad, jne.

TREWHELLA —

puu- ja kännujuurimismasinad.

GWYNNES —

igasugused pumbad.

ROBINSON —

puutööstusmasinad, saekaatrid.

PARSONS —

laevapropellerid.

STREAM-LINE —

õlipuhastamise filtrid.

J. N. E. — mitmesugused aerodroomide ja teised masinad, laevaehitus ja parandus, raudteematerjalid, malm, teras, teised metallid jne.

Inglise tööstussaaduste esindused.

Tallinn, Roosikrantsi 3.

Telefon 466-26.

V. M. LAUSSEN